

WSPÓLNYM GŁOSEM

CHÓR FILHARMONII
ŁÓDZKIEJ NA TLE
TRADYCJI CHÓRALNYCH
MIASTA

PIĘĆDZIESIĄT LAT TEMU
W PAŃSTWOWEJ FILHARMONII
W ŁODZI ROZPOCZĄŁ DZIAŁALNOŚĆ
PIERWSZY W DZIEJACH INSTYTUCJI
STAŁY, PROFESJONALNY WOKALNY
ZESPÓŁ ARTYSTYCZNY. INAUGURACJA
JUBILEUSZOWYCH WYDARZEŃ ODBYŁA
SIĘ W SALI KONCERTOWEJ ŁÓDZKIEJ
FILHARMONII 17 LUTEGO 2019, CYKL
TRWAŁ DO KOŃCA SEZONU 2019/2020.
KONCERTY MIAŁY MIEJSCE ZARÓWNO
W SIEDZIBIE FŁ, JAK I W REGIONIE.
JUBILEUSZOWE WYDARZENIA WPISYWAŁY
SIĘ TEŻ W SIĘGAJĄCĄ MINIONYCH WIEKÓW
ŁÓDZKĄ TRADYCJĘ CHÓRALNĄ, KTÓREJ
ZNACZENIE DLA ROZWOJU MIASTA I JEGO
KULTURY MUZYCZNEJ JEST NIEPODWAŻALNE.

KURATOR
WYSTAWY,
ZEBRANIE
MATERIAŁÓW
I ICH OPRACOWANIE
ORAZ TEKSTY
BOŻENA
PELLOWSKA-CHUDOBIŃSKA

PROJEKT
GRAFICZNY
I SKŁAD
STUDIO-DESIGN.COM.PL

1726
1969
2019

**50 lat
Chóru
Filharmonii
Łódzkiej**

**Filharmonia
Łódzka**
im. Artura
Rubinsteina
Instytucja Kultury Samorządu
Województwa Łódzkiego

**MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO**
Grzegorz Schreiber

województwo
łódzkie

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

Filharmonia Łódzka im. A. Rubinsteina jest Instytucją Kultury Samorządu Województwa Łódzkiego współprowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

ŁÓDZKIE TRADYCJE CHÓRALNE

NAJSTARSZE CHÓRY ŁODZI

01

O najdawniejszych tradycjach śpiewu chóralnego w Łodzi zachowało się niewiele informacji. Wskazują one na rok 1726, kiedy to w podłódzkim klasztorze łagiewnickim tradycją było codzienne, wielogłosowe, w wykonaniu muzyków, śpiewanie do dwóch mszy.

Wiadomo także, że najstarszym zespołem chóralnym w mieście było męskie Towarzystwo Śpiewackie Niemieckie „Lodzer-Männer-Gesang-Verein” założone w 1846 r., którego pierwszym dyrygentem był Jan Frantz, a należeli do niego niemal wyłącznie Niemcy.

Od 1857 r. działało także w Łodzi Katolickie Stowarzyszenie Śpiewu Kościelnego „Cäcilien-Gesangverein” („Cecylia”), którego siedzibą od 1881 r. był Dom Mistrzów Tkackich.

Od 1871 roku rozwijał też działalność powstały wówczas Chór Mieszany Kościoła Chrześcijan Baptystów „Friedensgruß” („Znak pokoju”), którego dyrygentem był Oswald Hoffmann. W kościele tym w 1888 r. utworzono także chór męski „Zionssänger” (Śpiewacy Syjonu) działający pod kie-

runkiem dyrygenta Adama Palińskiego. W Kościele Chrześcijan Baptystów w Łodzi wcześniej organizowano koncerty oratoryjne. Wśród dzieł wykonywanych z towarzyszeniem orkiestry, złożonej z muzyków kościoła, znajdowały się utwory *Abraham – Tod (Śmierć)* oraz *Auferstehung (Zmartwychwstanie)*, których kompozytorem był Eduard B. Schewe, a także oratorium *Christus* Felixa Mendelssohna-Bartholdy'ego.

Wcześniej rozpoczęły też działalność chóry parafii ewangelickich: w 1859 roku Chór Kościelny Parafii Ewangelickiej Świętej Trójcy, a w 1884 – Chór Kościelny Parafii Ewangelickiej św. Jana, w 1934 uroczyste obchodzący jubileusz 50-lecia działalności.

W *Kulturze muzycznej Łodzi do roku 1918* Alfons Pellowski podaje także, że w tym czasie w mieście istniało znacznie więcej zespołów niemieckich niż polskich. Niemiec-kie mogły bowiem liczyć na znacznie większą przychylność władz zaborczych wobec swoich działań, a także wobec rejestracji, do której droga prowadziła od władz miasta, poprzez władze gubernialne w Piotr-

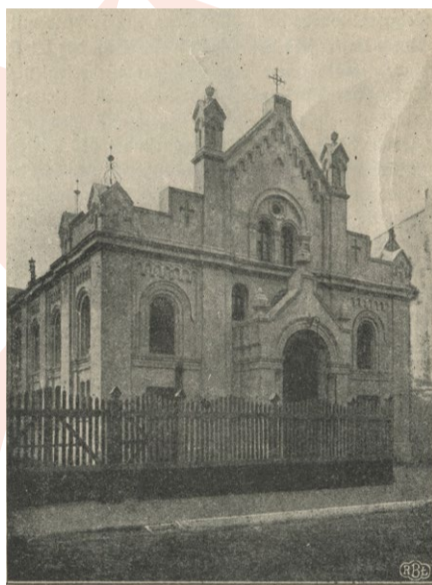
kowie, generał-gubernatora w Warszawie, po centralne władze rządowe w Petersburgu, przy czym polskie stowarzyszenia z reguły otrzymywały odpowiedź odmowną. Działania te uprościł dopiero ukaz z 4/17 marca 1906 roku, do zalegalizowania działalności świeckich towarzystw śpiewaczych wymagający jedynie zgody gubernatora.

Rejestracji nie wymagała natomiast działalność chórów kościelnych, które obok kół sportowych były jedyną formą społecznych zrzeszeń tolerowanych przez zaborcę, dlatego też o początkach chóralistyki w Łodzi można mówić właśnie w odniesieniu do działań chórów kościelnych. Pomimo też skromnej ich liczby w porównaniu ze świeckimi chórami niemieckimi, istnienie tych zespołów dla dziejów miasta miało wprost kapitalne znaczenie.

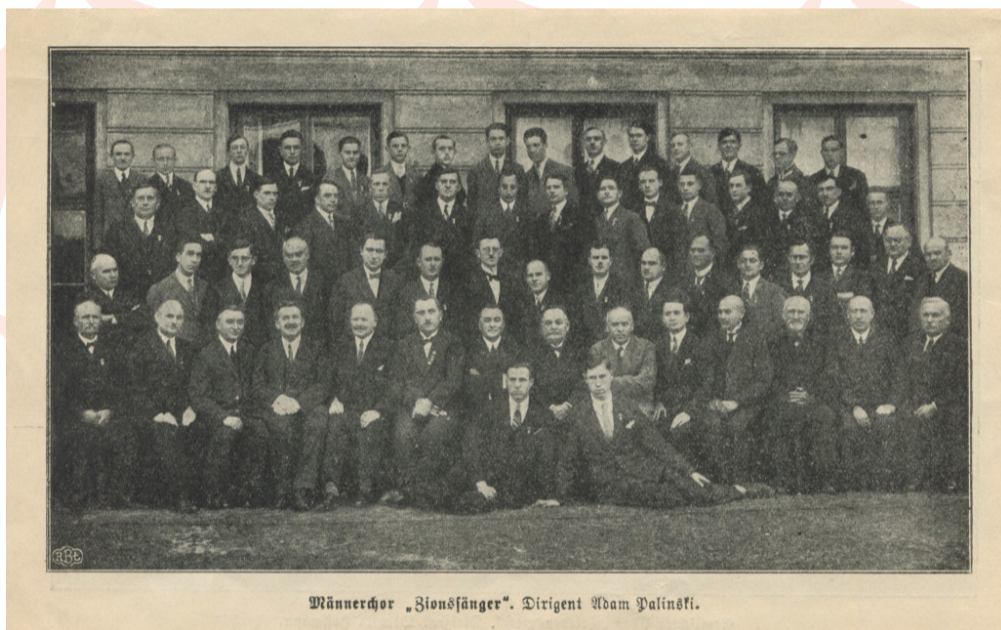
Pierwszy z polskich chórów powstał przy kościele Podwyższenia Świętego Krzyża w 1876 roku.

Łagiewniki. (Łódź).
fotopoloka.eu 15 45097

Kirche der Baptisten-Gemeinde Lódz, Nawrojtstr. 27.
Kościół Chrześcijan Baptystów w Łodzi, ul. Nawrot 27. Archiwum Kościoła Chrześcijan Baptystów w Łodzi

Chór Męski „Zionssänger”. Archiwum Kościoła Chrześcijan Baptystów w Łodzi

Pamiątkowy znaczek Towarzystwa „Lodzer-Männer-Gesang-Verein”

Kościół Ewangelicko-Augsburski pw. Świętej Trójcy. Archiwum Państwowe w Łodzi (APL)

Podwójny kwartet Chóru Kościoła Ewangelickiego św. Jana [w.] „50 jährigen des Kirchengesangvereins” („50 jährigen...”).
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Łodzi (WBP, WBPŁ)

Anton Wirth,
Chormeister (1884–1901)

Adolf Bauße,
Chormeister (feit 1. IX. 1927)

Standard Chóru Kościoła Ewangelickiego św. Jana [w.] „50 jährigen...”. WBP w Łodzi

Chór Towarzystwa „Echo” w Łodzi, lata 20. XX w. Fot. Aleksander Meyer. Archiwum Stowarzyszenia Śpiewaczego „Echo” w Łodzi

Standard Stow. Śpiew. „Echo” w Łodzi

KRONIKA.

Chór przy kościele św. Krzyża. Projekt ustawy chóru kościoła św. Krzyża opracował już p. Maternicki i w tych dniach przedstawił go ma władzy dla zatwierdzenia.

Według projektu ustawy zadaniem chóru jest wykwalfikowanie się w śpiewie, przeważnie kościelnym i dla tego przyjmowani będą członkowie jedynie wyznania katolickiego i dobrej kondyty. Chór bierze udział w nabożeństwach niedzielnych i świątecznych, oraz ślubach i pogrzebach. Nie wyłącza się w ówczesności muzyczne, a to w celu utworzenia orkiestry kościelnej.

Lekeye odbywają się dwa razy na tydzień: od 8 do 10 wieczorem. Opóźnieni na lekeye' płać 5 kop kary; za niestawienie zaś pierwszy raz 10, drugi 15 kop. Niestawienie się członka 3 razy, w ciągu 3 miesięcy, pociąga za sobą wyłączenie go z chóru. Kierownik chóru płać podwójny karę. Przybyli na lekeye' członek chóru w stanie nietrzeźwym, oraz pociągnięty do kary policyjnej lub kryminalnej, zostaje wyłączone z chóru.

Chórem zarządza rada starszych, składająca się z 4 osób, kierujących administracją pod przewodnictwem prezesa, w osobie miejscowego proboszcza. Oprócz tego wybiera się 5 kandydatów i 4 członków komisji rewizyjnej. Do rady należeć może i kierownik chóru.

Członkowie zarządu wybierają się na rok jeden. Prezes nie podlega wyborom, wice-prezes wybierany narówni z członkami.

Pieśni do nauki wybiera rada starszych. Podczas lekeye członkowie winni zachowywać się przyzwoicie i nie palić papierosów.

Członkowie zawiadują: jeden kasą, drugi biblioteką, trzeci instrumentami, sekretarz prowadzi protokoły zebrań i korespondencją.

Członkowie chóru przyjmowani są przez balotowanie i płać po rs. 3 wpisowego, a następnie śpiewacy po 25 kop., przygodni zaś po 30 kop. miesięcznie składki.

Oprócz przygodnych i rzeczywistych mogą być członkowie honorowi i protektorzy.

Z procentów od kapitału chóru wydawane być mogą wsparcia biednym członkom chóru na wypadek choroby lub nieszczęścia.

Chór podzielony będzie na dwie kategorie, katolików—polaków i Niemców.

W razie rozwiązania chóru inwentarz przechodzi na rzecz nowobudującego się w tym czasie kościoła.

„Rozwój” 1896 nr 33

ŁÓDZKIE TRADYCJE CHÓRALNE

POLSKIE KOŚCIELNE ZESPOŁY ŚPIEWACZE

CHÓRY KOŚCIOŁA PODWYŻSZENIA ŚW. KRZYŻA

02

anie zamiłowania do śpiewu chóralnego, muzyki i sztuk pięknych, podnoszenie poziomu moralnego łódzkich robotników, niesienie pomocy materialnej stowarzyszeniem robotniczym oraz potrzebującym członkom stowarzyszenia, jak i pomoc pragnącym kształcić się w kierunku muzycznym.

Stowarzyszenie miało też prawo organizowania wieczorów rodzinnych i publicznych, odczytów, zabaw, koncertów, jak i urządzania przedstawień amatorskich. Posiadało własną bibliotekę, wydawało także czasopismo muzyczne.

Po odzyskaniu niepodległości, 10 stycznia 1925 r., kolejny raz zostało zalegalizowane – w Urzędzie Wojewódzkim Łódzkim. Zatwierdzono wówczas zmiany statutu mówiące m.in. o tym, że chór przestaje być zespołem wyłącznie męskim, przyjmując nazwę Towarzystwo Śpiewacze „Echo”.

Pod tą nazwą działa nieprzerwanie do dziś. W dorobku ma liczne główne nagrody, zdobyte m.in. w 1927 r. w Kaliszu na konkursie zorganizowanym z okazji 20-lecia Stowarzy-

szesn Śpiewaczych Województwa Łódzkiego, występy w Łodzi, na terenie kraju, a także poza jego granicami, m.in. w Pradze, Budapeszcie, Lwowie, także w Hiszpanii, w Bułgarii, Słowacji, Francji, Austrii czy Włoszech, gdzie koncert w Bazylice św. Piotra był połączony z audiencją u Papieża. Zespół wielokrotnie występował też na antenie Polskiego Radia.

Do grona chórów działających przy kościele Podwyższenia św. Krzyża dołączyło także w 1888 r. Katolickie Stowarzyszenie Śpiewu Kościelnego „Cecylia” legitymujące się wówczas już ponadtrzydziestoletnią działalnością, posiadające też własny lokal przy ówczesnej ulicy Mikołajewskiej 25.

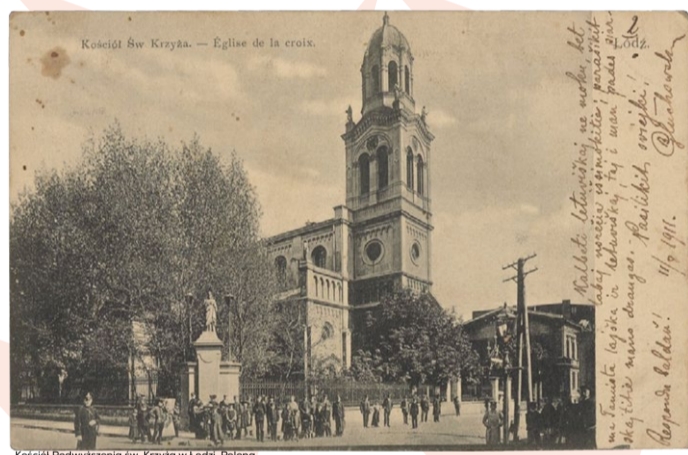
Rok później, 8 grudnia 1889, zaczął działać polski młodzieżowy Chór Różańcowy „Arfa”. Należał on do Bractwa Różańcowego, a jego repertuar ukierunkowany był głównie na wykonywanie mszy polskich kompozytorów (m.in. *Na stopniach Twego upadamy tronu*) oraz starych pieśni polskich, których przekaz miał, zwłaszcza w tamtych czasach, szczególnie poruszającą wymowę. Były to

m.in. *Boże w dobroci nigdy nie przebrany*, *Do Ciebie Panie, pokornie wołamy*, *Straszliwego Majestatu Panie*.

„Arfa”, po 40 latach nieprzerwanej działalności w Kościele Podwyższenia św. Krzyża, w 1929 r. obchodziła uroczyste swój jubileusz.

W 1886 roku kościół świętokrzyski wzbogacił się o kolejny zespół śpiewaczy – katolicki, niemiecki, będący chórem prymaryjnym, czyli śpiewającym do pierwszej mszy. Chór ten, po ponad 20 latach wspólnej historii, pod przyjętą w 1907 r. nazwą „Hieronimus”, w 1910 przeniósł się do nowej siedziby – kolejnego, wznoszonego w Łodzi kościoła, pw. św. Stanisława Kostki (dzisiejszej Bazyliki Archikatedralnej).

„Chór Polski” – dziś „Echo” – za datę rozpoczęcia działalności przyjął dzień 11 lutego 1876 r., będący datą zakończenia budowy kościoła Podwyższenia św. Krzyża (do 1885 filii najstarszego kościoła katolickiego w Łodzi pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, wzniesionego w XIV w. na „Górkach Plebańskich”, dzisiejszym placu Kościelnym). Po latach, w 1907, chór został oficjalnie zalegalizowany jako robotnicze Stowarzyszenie Śpiewacze „Echo”, mające za cel rozwi-

Kościół Podwyższenia św. Krzyża w Łodzi, Polonia

Chór Towarzystwa „Echo” w Łodzi, lata 30. XX w. Fot. A. Meyer. Arch. Stow. „Echo”

Stendard Stow. „Echo” w Łodzi

Wycieczka do lasu kolejowego członków chóru kościoła św. Krzyża odbędzie się w niedzielę po południu:

- Program zabawy:
- 1) Śpiew: „Bracia, dłoń podajmy zgody”.
 - 2) Tańce: Polonez, Polka, Wale, Kontredans.
 - 3) Śpiew: Polonez („Śpiewak wita...”), Ma-

zur (chór mieszany), „Pożegnania lasu”, Krakowiak.

- 4) Tańce: Polka, Wale, Lansier, Biała polka, Mazur, Polka-Mazurka.

Komitet zabawy najuprzejmiej uprasza Szan. Gości o laskawą współdziałanie przeciw mogałym się wydarzyć nadużyciom, np.: zrywaniu lampionów, niszczeniu chorągiewek itp.

Osoby, życzące posiadać lampiony, mogą takowe nabywać przy kasie.

„Rozwój” 1898 nr 154

Wycieczka drużyny śpiewaczej. Wczoraj o godzinie 8-ej po południu członkowie mieszanego chóru kościoła św. Krzyża urządzili wycieczkę do lasu miejskiego po lewej stronie linii kolei żelaznej.

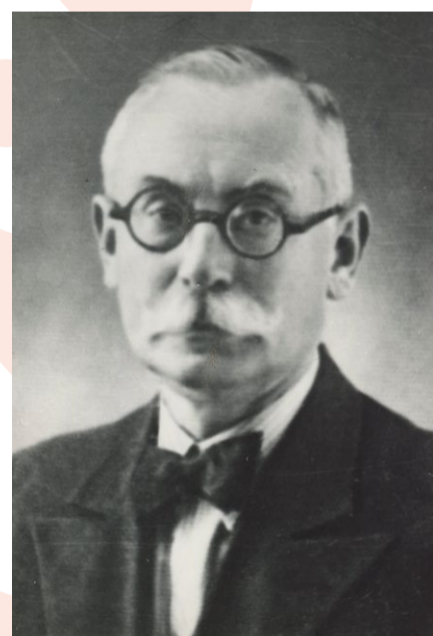
Na branie prowadzącej na teren zabawy zawieszono tablicę z następującym czterowierszem: „Witaj nam ulubiona śpiewacza drużyno, Niech tony z piersi waszych dziś heń! w dal popłyną, Bawcie się połączeni zgodnym chórem pieśni, Weseli i szczęśliwi, jako ptacy leśni”.

Pomimo deszczu na terenie zabawy było gwaro i wesoło; kaluże wody zasypano piaskiem i przy dźwiękach orkiestry strażackiej rozpoczęto zabawę, jak przystało, polonezem, do którego stanęło około 100 par.

Chór według programu wykonał pieśń, a zabawa przeciągnęła się do wieczora.

O piątej zabawa przerwała gwałtowna ulewa, podczas której wszyscy chowali się pod drzewa. Na zabawie było obecnych około 300 osób.

„Rozwój” 1898 nr 162

Franciszek Feja, wieloletni prezes Towarzystwa „Echo” w Łodzi. Arch. Stow. „Echo”

„Echo”, lata 20. XX w. Arch. Stow. „Echo”

Jubileusz „Echo” 1936. Fot. A. Meyer. Arch. Stow. „Echo”

Jubileusz „Echo” 1936. Fot. A. Meyer. Arch. Stow. „Echo”

Towarzystwo Śpiewacze „Echo” przed kościołem Podwyższenia św. Krzyża. Fot. A. Meyer. Arch. Stow. „Echo”

„Neue Lodzter Zeitung” („NLZtg”) 1916 nr 146

Ogród restauracyjny Dому Majstrów Tkackich. Fotopolska 132 360

KONCERT CHÓRÓW „ECHA” I SKARBOWCÓW.

Zarząd Towarzystwa przypomina swym Członkom oraz Miłośnikom śpiewu, że koncert połączonych chórów Towarzystwa „Echo” i Stowarzyszenia Urzędników Skarbowych pod dyr. prof. K. Prosnaka, odbędzie się w piątek, dnia 8 grudnia rb., o godzinie 18-iej w sali Filharmonij.

Pozostałe w niewielkiej ilości bilety są do nabycia w dniu koncertu przy kasie.

„Ilustrowana Republika” 1933 nr 341

CHÓR „ECHO” PRZED MIKROFONEM.

Znany już radiosłuchaczom z kilkakrotnych występów przed mikrofonem łódzki chór „Echo” wystąpi w Radio pod dyktando Karola Prosnaka w niedzielę o godz. 19.25. W programie utwory Osórkowskiego, Wallek-Walewskiego, oraz szereg pieśni ludowych Prosnaka i Lachmana.

„Ilustrowana Republika” 1937 nr 52

Towarzystwo Śpiewacze „Arfa” przed kościołem Podwyższenia św. Krzyża w Łodzi. „Łódź w Ilustracji” 1929 nr 52

Tadeusz Joteky, „Muzyka”, lipiec-wrzesień 1932

Karol Prosnak, chórmistrz. Arch. Stow. „Echo”

Z TOWARZYSTWA ŚPIEWACZEGO „ECHO” w Łodzi.

Zarząd Towarzystwa zawiadamia swych członków, że w poniedziałek dn. 21 bm. o godz. 19-tej J. E. ks. biskup Włodzimierz Jasiński w związku z wizytacją parafii św. Krzyżkiej będzie wizytował w lokalu naszym chóry parafialne, wobec czego Zarząd zaprasza swych członków popierających, czynnych, jak również i sympatów „św. na powyższą uroczystość.

„Echo” 1937 nr 167

ŁÓDZKIE TRADYCJE CHÓRALNE

POLSKIE KOŚCIELNE ZESPOŁY ŚPIEWACZE

CHÓRY KOŚCIOŁA PW. WNIEBOWZIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARJI PANNY

04

Drugim w dziejach Łodzi polskim zespołem śpiewaczym było „Towarzystwo Śpiewu Kościelnego” utworzone w 1886 roku przy najstarszym kościele w Łodzi, pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marij Panny. Dało ono początek chlubnej i nieprzerwanej działalności zespołu dziś występującego pod nazwą Stowarzyszenie Śpiewacze „Harmonia”. Kiedy powstawało, na „Górkach Plebańskich” (dzisiejszym placu Kościelnym) stał jeszcze drewniany, modrzewiowy kościółek – drugi w dziejach parafii, wybudowany po pożarze pierwszego. Po wzniesieniu – z ofiar wiernych – nowej, stojącej do dziś świątyni, nadal był chórem tego kościoła, mając też od-tąd znakomite warunki dla działalności i rozwoju.

Od początku ambicją Towarzystwa było jednak wyjście z działalnością artystyczną poza mury kościoła, czemu służyła nie tylko stała praca nad podniesieniem poziomu i coraz ambitniejszym repertuarem, ale też i utworzenie w 1891 r. własnej orkiestry, dającej większą swobodę wyboru repertuaru, jak i jego prezentacji.

Repertuar ten od początku był ukierun-kowany na wykonywanie większych form muzycznych i (tylko do wybuchu I wojny światowej) obejmował takie utwory, jak m.in. msze Stanisława Moniuszki, Karola Kurpińskiego, Wojciecha Stanisława Słoczyńskiego, Jacoba Blieida, Claudio Cascioliniego, a także 9-głosowe *Miserere* Gregoria Allegriego, pieśni wielogłosowe Giovanniego Pierluigiego da Palestriny i wiele innych.

W grudniu 1905 roku Towarzystwo zostało zarejestrowane przyjmując nazwę Stowarzyszenie Chóru Śpiewaczego Harmonja przy kościele pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marij Panny w Łodzi, jednak nazwy „Harmonja” zaczęto używać dopiero w roku 1919.

Przy kościele Wniebowzięcia NMP powstał też w 1905 roku Chór Mariański, a pięć lat później, 10 listopada 1910, rozpoczął działalność Chór Prymarnyjny, który po II wojnie światowej związał się z kościołem pw. św. Du-cha przy placu Wolności (dawnym Koście-łem Ewangelicko-Augsburskim pw. Świętej Trójcy). Zespół ten, jako Chór „Jutrzenka”, w 1960 r. uroczyste obchodził swoje 50-le-

cie. Był znany wśród wiernych i ceniony przez profesjonalistów. Wielokrotnie jako solistka występowała z nim Teresa Wojtaszek (później Wojtaszek-Kubiak), z grona śpiewają-cych w nim osób rekrutowała się także spora liczba chórzystów powstałego w latach 50. XX wieku niezawodowego Chóru przy Fil-harmonii Łódzkiej.

Przy kościele Wniebowzięcia NMP istnia-ły jeszcze dwa chóry: dziecięcy oraz nie-miecki chór „Gloria”, który rozpoczynając działalność jako świecki niemiecki chór „Grüner Hain” (Zielony gaj), nie posiada-jąc rejestracji, schronił się pod skrzydła kościoła przyjmując nazwę „Gloria”.

Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marij Panny (WNMP), litografia z natury W. Walkiewicz, 1853 [w:] Oskar Flatt, Opis miasta...

Wmurowanie kamienia węgielnego w fundamencie kościoła WNM, 21 maja 1888. Fot. B. Wilkoszewski. Muzeum Miasta Łodzi (MME)

Kościół WNMP. APL

Kronika Łódzka.

(-) Kościółek drewniany pod wezwaniem Wniebowzięcia N. P. Marij na Starem Mieście, lada dzień zniknie już zupełnie z miejsca, na którym przetrwał blisko trzy wieki. Przedsiónek i główny korpus tego kościoła rozebrano już doszczętnie, pozostała tylko mała częśćka świątyni z wielkim ołtarzem, zakrystyą, a z drugiej strony jeszcze spowiedź wielkocenna. Te pozostałe części świątyni, oszalowane deskami, a od frontu zakryte zasłoną, z po za której wczoraj np. dolatywały śpiewy podczas ekzekwii odprawianych, dziwnie sprawiają wrażenie; na wierzchu budowli rozebranej w trzech czwartych częściach, nie ma już ani kopułki z sygnaturą, ani krzyża; wszystko to przypomina, przy odrobinie fantazyj, pierwsze czasy ery chrześcijańskiej.

Na placu do koła rozebranego kościoła zawrzała ruch niezwykły. Pod murami cementarza kościelnego ze wszech stron widzimy stosy cegieł przygotowanych do budowy nowej świątyni i ogromne sterty piasku. Wewnątrz ogrodzenia prowadzi się energiczna robota około ukończenia fundamentów, które w ciągu b. m. będą już zupełnie gotowe.

„Dziennik Łódzki” 1888 nr 85

Towarzystwo Śpiewacze „Harmonia” na wycieczce w Tomaszowie Mazowieckim, 17 lipca 1927. Arch. Stow. „Harmonia”

(-) Stowarzyszenie dla uprawiania śpiewu kościelnego i muzyki, istniejące przy parafii Wniebowzięcia N. P. Marij, rozwija poważną i gorliwą działalność. Złożono już dość znaczny fundusz z proboszcza parafii, na zakupienie dobrych instrumentów muzycznych, wynajęto lokal w celu odbywania prób i ćwiczeń i postarano się o kapelmistrza. Lekcyj udziela kapelmistrz orkiestry artyleryjskiej. Stowarzyszenie ma już sporą liczbę członków.

„Dziennik Łódzki” 1888 nr 130

Chór Stowarzyszenia Śpiewaczego „Harmonia” przed kościołem WNMP, Łódź ok. 1896. Archiwum Stowarzyszenia „Harmonia” w Łodzi

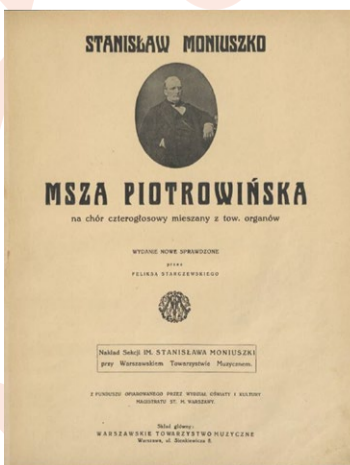

Komisja Rewizyjna Stowarzyszenia Śpiewaczego „Harmonia” 1927. Fot. F. Hempel. Arch. Stow. „Harmonia”

KULT PIĘŚNI POLSKIEJ.

„Łódź w ilustracji”, 1931 nr 41

Połona

Pamiątka jubileuszu XV-lecia Chóru Mariańskiego działającego przy Kościele WNMP. Arch. Stow. „Harmonia”

Plac Wolności z Kościołem św. Trójcy i ratuszem. NAC on-line

Chór „Jutrzenka”, jubileusz 50-lecia, Łódź 1960. W i rzędzie 6 od lewej – chórmistrz Alfons Pellowski. Zb. ikon. A. Pellowskiego. BUL

ŁÓDZKIE TRADYCJE CHÓRALNE

POLSKIE ZESPOŁY ŚPIEWACZE

CHÓRY KOŚCIOŁA ŚW. JÓZEFA OBLUBIEŃCA NMP W ŁODZI

05

Kościelny rodowód ma także nieprzerwanie do dziś działające Stowarzyszenie Śpiewacze im. Stanisława Moniuszki w Łodzi. Jego początki sięgają 1894 r. i wiążą się z dziejami drewnianego kościoła św. Józefa Oblubieńca NMP w Łodzi stojącego przy dzisiejszej ulicy Ogrodowej, przeniesionego na obecną miejscę z „Górek Plebańskich” (dzisiejszego placu Kościelnego) w 1888. Kościół ten aż do końca grudnia 1909 był kościołem filialnym najstarszego w Łodzi pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny.

W 1910 r. członkowie trzech działających przy kościele chórów: „sumowego”, „wotywowego” i „prymaryjnego” utworzyli stowarzyszenie pod nazwą „Łódzkie Stowarzyszenie Muzyczno-Dramatyczne imienia Stanisława Moniuszki”.

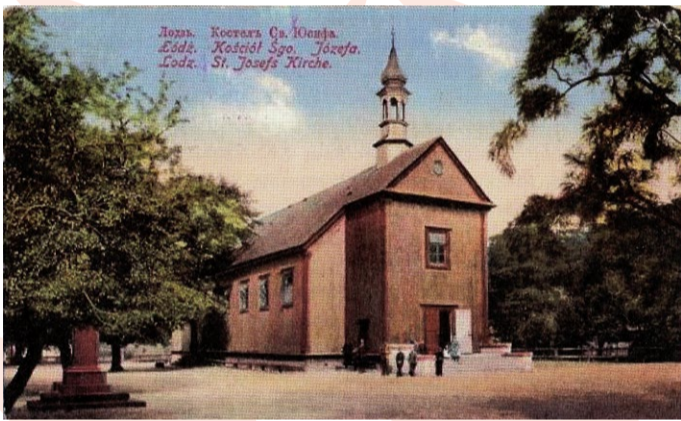
Stowarzyszenie to prowadziło ożywioną działalność (m.in. w 1918 r. powstał przy nim Kwartet Żeński), uczestnicząc zarówno w życiu kościoła, jak i miasta. Brało udział w różnorodnych konkursach i zjazdach o zasięgu regionalnym oraz krajowym, wielokrotnie zdobywając w nich najwyższe laury.

Jednym ze ściśle współpracujących z Towarzystwem dyrygentem był Karol Prosnak – urodzony w Pabianicach chórmistrz, kompozytor i pianista. Znany i ceniony był w kraju, znany był także na kontynencie amerykańskim. W łódzkim okresie działalności prowadził m.in. towarzystwa śpiewacze w Pabianicach, Towarzystwo Śpiewacze „Echo” w Łodzi, łódzką „Harmonię”, chór „Pobudka”, Chór Związku Zawodowego Pracowników Spółdzielczych, Chór Klubu Pracowników Elektrowni. W latach 1925-26 dyrygował także orkiestrą Teatru Popularnego w Łodzi. Po II wojnie prowadził w łódzkiej filharmonii koncerty chórów z udziałem orkiestry symfonicznej.

Ze środowiska kościelnego wywodzi się także jedno z najstarszych w mieście świeckich polskich towarzystw śpiewaczych – Łódzkie Rzemieślnicze Towarzystwo Śpiewu Chóralnego „Lira”, które postanowiła utworzyć część członków najstarszego, (powstało w 1890), działającego przy kościele św. Józefa męskiego Chóru Sumowego.

Przedsięwzięcie to udało się zrealizować dzięki przedstawionej władzom carskim

koncepcji, iż świecki ten zespół będzie corocznie upamiętniał koronację carskiej pary Mikołaja II i Aleksandry Fiodorowny koncertem, dochód w całości przeznaczając na Czerwony Krzyż. „Lira”, która powstała 26 maja 1897 r., początkowo odbywała próby w lokalu przy ulicy Chłodnej 25, następnie przy Nawrot 38. Pracowała pod kierunkiem tak znakomitych muzyków, jak Zygmunt Noskowski i Tadeusz Joteyko, którzy byli jej pierwszymi dyrektorami. Swoją ambitną i różnorodną działalnością wzbudzała tak szerokie zainteresowanie, że w 1901 liczyła już 205 członków, w tym 91 czynnych.

Kościół św. Józefa Oblubieńca NMP przy ulicy Ogrodowej w Łodzi [w:] 100-lecie erygowania Parafii.

Teatr muzyka i sztuka.

Z Tow. Śpiew. im. „Moniuszki” (5) W celu zapoznania młodzieży z historią i literaturą muzyki kościelnej, Tow. Śpiew. im. „Moniuszki” urządza w soboty, poniedziałki o godz. 5, po południu, w kościele św. Józefa przy ul. Ogrodowej koncerty chóralne, które wykonują następujące zespoły: 1) „Śpiewak Męski” kierowany w wył. „Chór sumowy”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Zdzisław Prokocimski, solo basów p. Szafraniec. 2) „Dzieci kościoła” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 3) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 4) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 5) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 6) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 7) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 8) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 9) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 10) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 11) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 12) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 13) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 14) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 15) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 16) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 17) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 18) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 19) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 20) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 21) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 22) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 23) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 24) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 25) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 26) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 27) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 28) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 29) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 30) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 31) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 32) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 33) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 34) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 35) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 36) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 37) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 38) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 39) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 40) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 41) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 42) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 43) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 44) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 45) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 46) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 47) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 48) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 49) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 50) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 51) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 52) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 53) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 54) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 55) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 56) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 57) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 58) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 59) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 60) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 61) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 62) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 63) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 64) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 65) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 66) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 67) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 68) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 69) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 70) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 71) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 72) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 73) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 74) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 75) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 76) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 77) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 78) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 79) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 80) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 81) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 82) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 83) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 84) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 85) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 86) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 87) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 88) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 89) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 90) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 91) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 92) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 93) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 94) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 95) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 96) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 97) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 98) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 99) „Chór żeński” kierowany w wył. „Chór żeński”, „Chór męski”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław. 100) „Chór męski” kierowany w wył. „Chór męski”, „Chór żeński”, „Dzieci kościoła” wykonał p. Włodzisław.

Najstarsze zdjęcie Chóru Kościoła Św. Józefa w Łodzi. Arch. Stow. im. S. Moniuszki w Łodzi

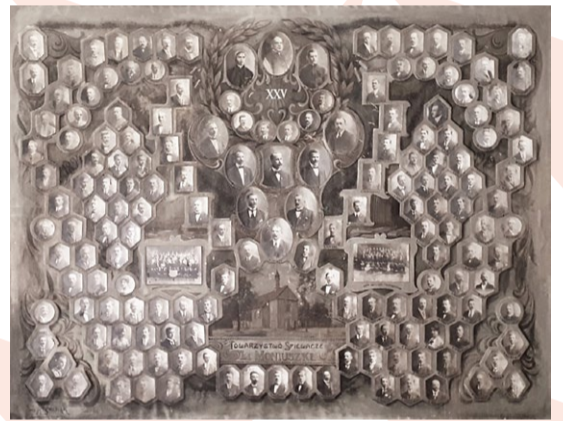

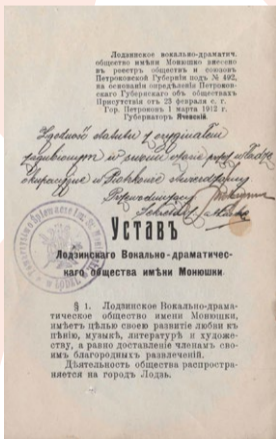
Tabela z okazji XXV-lecia działalności Towarzystwa Śpiewaczego im. S. Moniuszki w Łodzi. Arch. Stow. im. Moniuszki

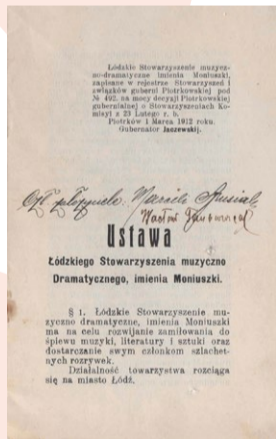
Kwartet żeński przy Towarzystwie im. S. Moniuszki. APL

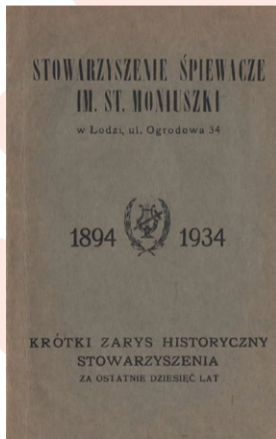
Awers Sztandaru Chóru Wotywowego. Arch. Stow. im. Moniuszki

Karty z Ustawy Łódzkiego Stow. Muz.-Dramatycznego im. Moniuszki. Łódź 1912. Polona

Ustawa Łódzkiego Stowarzyszenia muzyczno-dramatycznego, imienia Moniuszki.

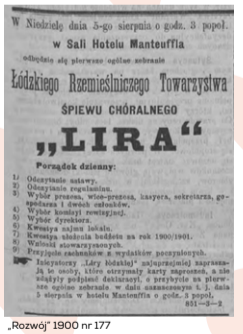
Karta tytułowa wydawnictwa jubileuszowego. Arch. Stow. im. Moniuszki

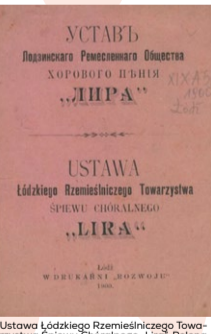
Sztandar Stow. Śpiew. im. S. Moniuszki w Łodzi. Arch. Stow. im. Moniuszki

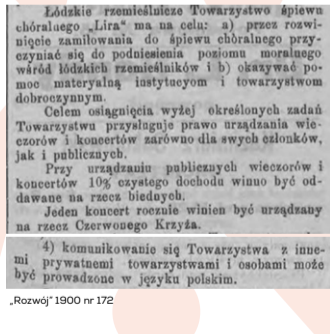
Łódzki Chór Rzemieślniczy „Lira” (1906) [w:] A. Pelowski, Kultura muzyczna Łodzi do roku 1918

„Rozwój” 1900 nr 177

Ustawa Łódzkiego Rzemieślniczego Towarzystwa Śpiewu Chóralnego „Lira”. Polona

„Rozwój” 1900 nr 172

„Rozwój” 1905 nr 2

„Łódź w ilustracji” 1931 nr 1

„Rozwój” 1906 nr 128

Musica koncertowa w Parku Helenów. Zbiór ikon. A. Pelowskiego. BUL

Wystawa w parku Kwela (dziś Źródlika). 1892. APL

„Rozwój” 1910 nr 177

ŁÓDZKIE TRADYCJE CHÓRALNE

ŚWIECKIE POLSKIE TOWARZYSTWA ŚPIEWACZE

06

Statut, opracowany i wysłany w początkach roku 1891, został zatwierdzony przez Ministerium Spraw Wewnętrznych w Petersburgu 21 marca/2 kwietnia 1892. Radosna ta wiadomość dotarła do Łodzi 1 kwietnia, na dwa dni przed uroczystym Wielkim Koncertem wokalnoinstrumentalnym „na korzyść budowy Kościoła pod wezwaniem N.M. Panny na Starym Mieście”, w którym wzięli udział warszawscy „lutniści” oraz specjalnie na tę okoliczność przybyli znamienici soliści, z uwielbianym wśród łodzian skrzypkiem Stanisławem Barcewiczem.

„Lutnia” – łódzka i warszawska, wiele razy w swoich dziejach podejmowały wspólne działania, na co z pewnością wpływ miał fakt, że Stanisław Niedzielski, pierwszy dyrektor artystyczny łódzkiej „Lutni”, wcześniej sprawował funkcję wicedyrektora „Lutni” stołecznej. Oba zespoły wspólnie ufundowały też swojemu mistrzowi nagrobek, który stanął w Warszawie na cmentarzu na Powązkach w 1897 roku.

Szczególnie ważnym wydarzeniem artystycznym w dziejach łódzkiego zespołu był

udział w koncercie inauguracyjnym działalności Filharmonii Warszawskiej 5 listopada 1901. Łodzianie wspólnie z warszawskimi „lutnistami” wykonali kantatę Władysława Żeleńskiego *Żyj pieśni* napisaną specjalnie na tę uroczystość. Zygmunt Noskowski, który to wydarzenie opisał w prasie, podawał, że wykonanie chóru męskiego, na który składały się dwie „Lutnie”: warszawska i łódzka, było bardzo dobre. W programie, który wprowadził w zachwyt warszawską publiczność, znalazły się także *Symfonia d-moll* Zygmunta Stojowskiego, uwertura *Bajka* Stanisława Moniuszki oraz poemat symfoniczny *Step* Zygmunta Noskowskiego, pod batutą Emila Młynarskiego. Jednym z solistów był Ignacy Jan Paderewski, który osobiście wykonał skomponowany przez siebie *Koncert fortepianowy* oraz dzieła Chopina – te publiczność przyjęła z tak wielkim entuzjazmem, że mistrz dał się uprosić o kilkakrotne bisy. Warto dodać, że gościem wieczoru był także Prezes Łódzkiego Towarzystwa Muzycznego Henryk Grohman.

W Łodzi natomiast „Lutnia” po raz pierwszy zaprezentowała się przed publicznością

dziesięć lat wcześniej, 10 listopada 1892 r. Koncert, w którym wzięła udział także łódzka pianistka Maria Wąsowska, zorganizowano w teatrze „Thalia” (powojennym kinie „Bałtyk”), a dochód z niego był przeznaczony na rzecz ochronki dla dzieci. Wydarzenie odbiło się gromkim echem w łódzkim środowisku, a i jego znaczenie jest nie do przecenienia, bowiem zainicjowana wówczas koncertowa działalność „Lutni” dała początek koncertom organizowanym zawsze na bardzo wysokim poziomie. Do udziału zapraszano były także inne działające w Łodzi zespoły śpiewacze, a także – co było szczególnie ważne – soliści, uznane w świecie artystycznym indywidualności muzyczne. Był wśród nich znakomicie zapowiadający się, wówczas 19-letni skrzypek Fritz Kreisler który po raz pierwszy w organizowanym przez „Lutnię” w Sali Vogla koncercie wystąpił 7 maja 1894 r. (ten sam, o którego późniejszym koncercie w tej sali tak entuzjastycznie pisał w swoich *Wspomnieniach* Julian Tuwim).

„Lutnia”, pierwsze w Łodzi polskie świeckie towarzystwo śpiewacze, powstało czerpiąc wzory z „Lutni” stołecznej, a ta z kolei – z działającej od 1880 r. „Lutni” lwowskiej, której hasło brzmiało: „Tyle szczęścia, co człek prześni. Tyle życia, co jest w pieśni” (Wincenty Pol).

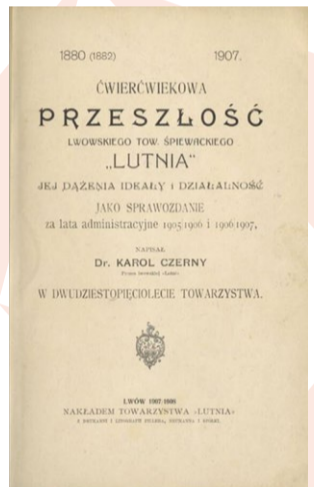
Pierwszą grupę czynnych członków powstającej w Łodzi „Lutni” utworzyło działające od 1890 r. męskie amatorskie kółko śpiewacze najprawdopodobniej Gustawa Gebethnera, które w poczet członków „Lutni” zostało przyjęte na zebraniu organizacyjnym 23 czerwca 1892.

Członkowie „Lutni” lwowskiej, 1880. Polonia

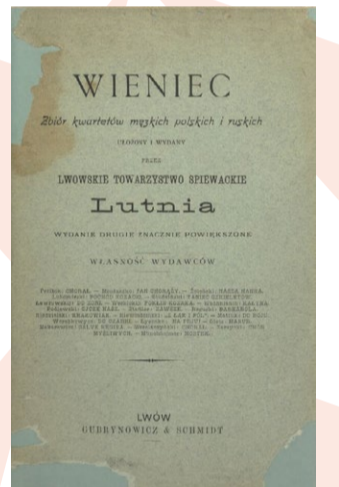
Pierwszy prezes „Lutni” lwowskiej Polonia

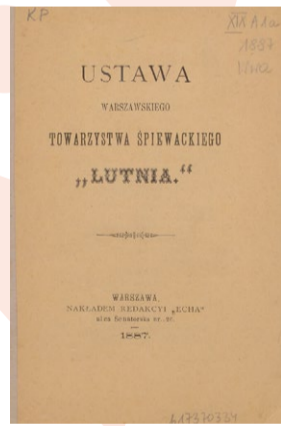
Wyd. jubileuszowe „Lutni” lwowskiej Polonia

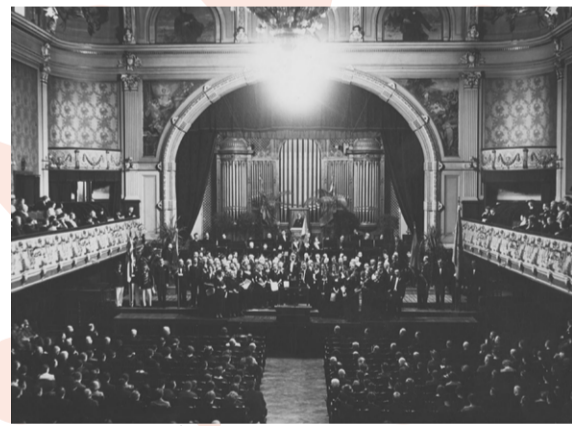
Zygmunt Noskowski. Utwory dedykowane dla łódzkiej „Lutni”. Polonia

Zbiór kwartetów wyd. „Lutnia”. Polonia

Ustawa „Lutni” warszawskiej 1887. Polonia

Jubileusz 50-lecia istnienia Tow. Śpiew. „Lutnia” z Warszawy. NAC on-line

Stanisław Barcewicz, fot. Maurycy Puszc. Polonia

„Dziennik Łódzki” pismo przemysłowe. 1892 nr 71

Stanisław Niedzielski. Pierwszy dyr. art. „Lutni” warszawskiej. Zb. ikon A. Pelłowskiego, BUL

Filharmonia Warszawska w 1901 r. Filharmonia.pl

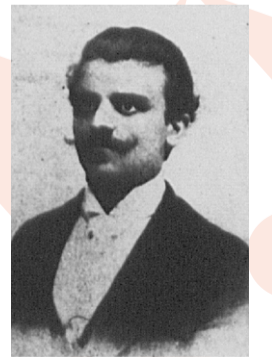
Sala Koncertowa Filharmonii Warszawskiej w 1901. Polonia

Ignacy Jan Paderewski. Polonia

Orkiestra Symfoniczna Filh. Warsz. w Sali Koncertowej 1901. [w:] A. Polński, „Dzieje muzyki polskiej w zarysie”. Łwów 1907

Alojzy Dworzaczek, dyr. łódzkiej „Lutni” od 1896. Zb. ikon A. Pelłowskiego, BUL

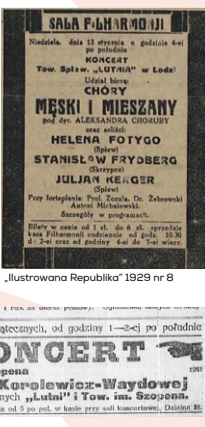
„Łódź w ilustracji” 1924 nr 10

„Rozwój” 1906 nr 50

„Rozwój” 1913 nr 98

„Ilustrowana Republika” 1929 nr 8

„Łódź w ilustracji” 1933 nr 24

„Rozwój” 1899 nr 114

ŁÓDZKIE TRADYCJE CHÓRALNE

TURNIEJE, KONKURSY, ZJAZDY

08

Zainteresowanie zjazdami także w skali kraju było tak powszechne, że z okazji II Zjazdu Stowarzyszeń Śpiewaczych i Muzycznych Województwa Łódzkiego przygotowanego przez Polski Związek, odbywającego się w dawnej „Sali Vogla” (wówczas już Sali „Filharmonii”), postanowiono jego przebieg w całości transmitować przez radio. Zainstalowano specjalne mikrofony, salę połączono specjalnym kablem ze studiem radiowym i 1 czerwca 1930 roku o godzinie 11:30 po raz pierwszy z Łodzi na całą Polskę popłynął sygnał radiowy.

W Zjeździe tym uczestniczyło wówczas około 1500 uczestników zrzeszonych w 28 zespołach śpiewaczych. Jednym z nich była łódzka „Harmonia” reprezentowana przez dwa chóry: żeński oraz mieszany. Obydwa wówczas wywalczyły „Dyplomy kategorii 1-ej”. Przyznało je jury, w składzie którego zasiadli profesorowie: Piotr Maszyński z Warszawy, Feliks Nowowiejski z Poznania oraz Bolesław Wallek-Walewski z Krakowa.

Tradycją organizowanych przez stowarzyszenia śpiewacze zjazdów był m.in. przemarsz

wszystkich uczestników głównymi ulicami miast ze sztandarami i śpiewem. Tak bywało i w Łodzi, gdzie eliminacje Zjazdów Zespołów Śpiewaczych Województwa Łódzkiego odbywały się m.in. w Sali „Filharmonii”.

Zjazd towarzystw śpiewaczych, który odbył się natomiast w Łodzi w 1938 roku, zorganizowano tak jak i poprzednie, w ramach święta pieśni. Miał jednak nieco inny charakter, bowiem odbywał się w drugim dniu trwania uroczystości odsłonięcia pomnika Stanisława Moniuszki w parku im. Poniatowskiego w Łodzi. Odbył się 6 czerwca w Sali Śpiewaków przy Piotrkowskiej 243, a I miejsce wraz z ufundowaną nagrodą specjalną wywalczyło Stowarzyszenie Śpiewacze „Echo” pod dyrekcją Karola Prosnaka.

Łódzkie zespoły śpiewacze zapraszane były do uczestnictwa w konkursach i zjazdach odbywających się m.in. w Warszawie, a także w wydarzeniach o zasięgu ogólnokrajowym. Były nimi m.in. Zjazd Śpiewaków odbywający się w grudniu 1906 w Filharmonii Warszawskiej czy w czerwcu 1922 roku, zorganizowany z okazji Zielonych Świątek

Zjazd Śpiewaków odbywający się w Filharmonii Warszawskiej w grudniu 1906 oraz zorganizowany z okazji Zielonych Świątek w czerwcu 1922 roku I Wszepolski Zjazd Stowarzyszeń Śpiewaczych pod protektoratem honorowym Jego Eminencji Ks. Kardynała dra Aleksandra Kakowskiego, Arcybiskupa-Metropolity Warszawskiego, i pod przewodnictwem jego Ekscelencji inż. Antoniego Ponikowskiego, Prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej.

Drugi Wszepolski Zjazd Towarzystw Śpiewaczych odbył się dwa lata później w Poznaniu, a jednym z jego organizatorów był kierownik artystyczny i dyrygent powstałej po II wojnie światowej łódzkiej filharmonii - Władysław Raczkowski.

„Lutnia”, tak jak i inne działające w Łodzi zespoły śpiewacze, uczestniczyła też w zjazdach chórów z całego województwa. Pierwszy Zjazd Towarzystw Śpiewaczych Województwa Łódzkiego odbył się w czerwcu 1928 roku. Przyjechało na niego 31 „drużyn” z Sieradza, Rogowa, Pabjanic, Zgierza, Tuszyna, Brzezina i Koła, które wraz z towarzystwami śpiewaczymi Łodzi utworzyły chór liczący tysiąc dwieście osób.

Uczestnicy Zjazdu Śpiewaczego w Łodzi przed katedrą pw. św. Stanisława Kostki. 1930. NAC on-line

Zebranie członków Rady Naczelnej Zjednoczenia Polskich Zespołów Śpiewaczych. 1928. Szosty od lewej (w okularach) dyrektor Związku Wielkopolskiego prof. Władysław Raczkowski. NAC on-line

Buildynk Rozgłośni Polskiego Radia w Łodzi (Rozgłośnia w Polsce) wysadzony w powietrze przez okupanta, po wojnie odbudowany. APL

Stowarzyszenie Śpiewacze „Harmonia” przed kościołem WNMP, Łódź 1930. Arch. Stow. „Harmonia”

Dyplom kat. I II Zjazdu Stow. Śpiew. i Muz. Waj. Łódzkiego dla Stowarzyszenia Śpiewaczego „Harmonia”. Łódź, 1 czerwca 1930. Arch. Stow. „Harmonia”

Przemarsz uczestników III Zjazdu Stow. Śpiewaczych i Muz. Waj. Łódzkiego ulicami Łodzi w 1931 r. „Dodatek ilustrowany” do „Głosu Porannego” („Dod. II” 28 czerwca 1931)

Jury i Zarząd Wojewódzkiego Związku Śpiewaczego oraz przewodniczący Towarzystw Śpiewaczych, honorowych udział w konkursie śpiewaczym w Łodzi w dniu 12. bm. w Filharmonii, Obok pioski Włoczyńskiego stow. inż. Brzozowski grzesz chóru Zjednoczone, który zdobył 2 pierwsze miejsca. Łódź w ilustacji” 1934 nr 20

Pomnik Stanisława Moniuszki w Parku im. Księcia Józefa Poniatowskiego. NAC on-line

„Łodziain” 1938 nr 156

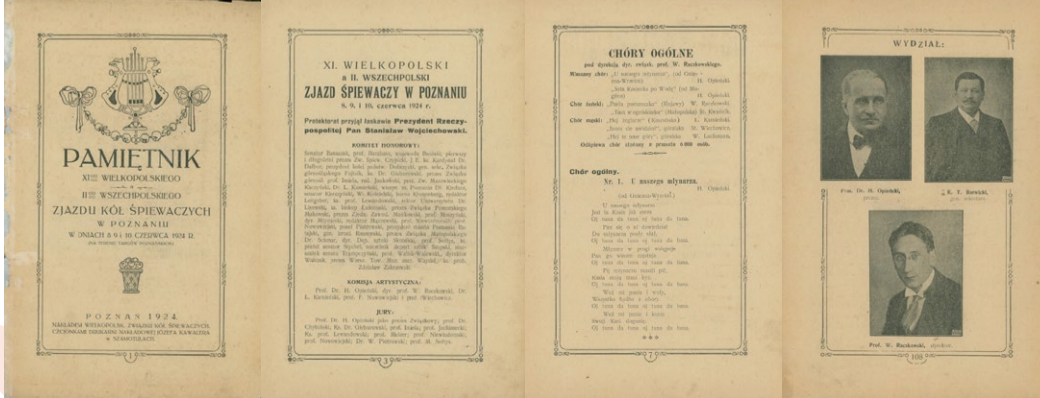
Ulotka I Wszepolskiego Zjazdu Kół Śpiewaczych. Warszawa 4-5 czerwca 1922. Polonia

Zjazd Śpiewaczy w Warszawie, czerwiec 1936 roku. NAC on-line

Dyplom dla Stow. „Echo” za zdobycie I miejsca i nagrody specjalnej na Zjeździe Tow. Śpiew. Waj. Łódzkiego w 1938 roku. Archiw. Stow. „Echo”

Fragmenty Programu XI Wielkopolskiego i II Wszepolskiego Zjazdu Towarzystw Śpiewaczych. Poznań 9-10 czerwca 1924. Polonia

Znaczek XI Wielkopolskiego i II Wszepolskiego Zjazdu Towarzystw Śpiewaczych. Poznań 9-10 czerwca 1924

ŁÓDZKIE TRADYCJE CHÓRALNE

TURNIEJE, KONKURSY, ZJAZDY

WSZECHSŁOWIAŃSKI ZJAZD ŚPIEWACZY. POZNAŃ, 18-21 MAJA 1929

09

Największym zjazdem, w którym działające w Łodzi zespoły śpiewacze wzięły udział, był Wszechsłowiański Zjazd Śpiewaczy. Zorganizowany w Poznaniu, w czasie trwania Powszechnej Wystawy Krajowej, odbywał się w dniach 18-21 maja 1929 r. Połączony był z III Wszechpolskim Zjazdem Śpiewaczym i z I Festiwalem Muzyki Polskiej (21-29 maja), obejmującym 14 koncertów symfonicznych z udziałem Orkiestry Filharmonii Warszawskiej oraz najwybitniejszych polskich artystów.

Protoktorat nad wydarzeniem, które zgromadziło blisko 30 tysięcy osób, sprawował Prezydent Rzeczypospolitej Ignacy Mościcki. Komitet honorowy tworzyło ponad 60 osobistości, a jednym z „wielkiej szóstki” komitetu wykonawczego był Władysław Raczkowski, który po II wojnie światowej stał się znaczącą postacią łódzkiego świata muzycznego.

W Poznaniu sam przemarsz ulicami blisko 20 tysięcy uczestników – „...śpiewaków z całej Polski, Czechosłowacji, Jugosławii, Bułgarii, Berlina, Westfalji itd. oraz wychodźstwa polskiego...”, trwał ponad dwie godziny.

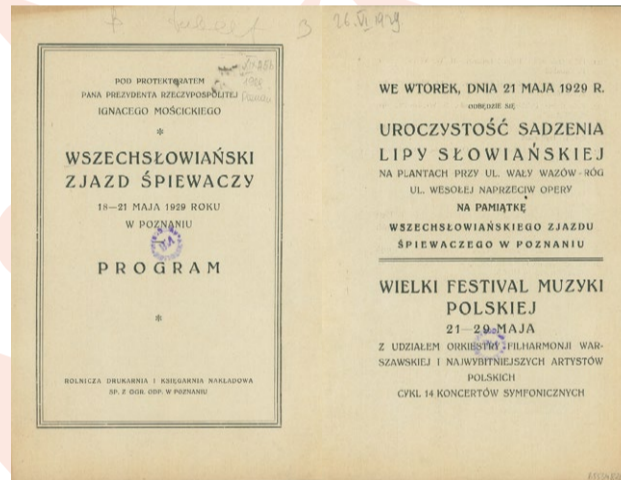
W Zjeździe uczestniczyły Związki Polskiego Zjednoczenia Śpiewaczego reprezentujące: Śląsk-Opole, Francję, Westfalię-Nadrenię, Berlin, Łódź, Kraków, Kielce, Mazowsze, Lwów, Pomorze, Śląsk, Wielkopolskę. Uczestnikami były chóry, m.in. „Harfa” z Warszawy, „Lutnia” z Radomia, Łodzi, Zgierza, Berlina, Chojnic, Torunia, Gdańska, Grudziądza, a także „Lutnia-Macierz” i „Echo-Macierz” ze Lwowa, „Echo” z Poznania, Krakowa, Warszawy, Katowic, Nowego Sącza, „Echo Tatrzańskie” z Zakopanego, Towarzystwa im. Fryderyka Chopina, Stanisława Moniuszki i wiele innych. Z Łodzi przybyły: „Lutnia”, Chór Straży Ogniowej, „Harmonia”, „Echo” oraz „Kolo im. Stanisława Moniuszki”.

Blisko sto uczestniczących w Zjeździe zespołów wystąpiło w koncertach zorganizowanych w Hali Kongresowej oraz Auli Uniwersyteckiej, natomiast uroczystość otwarcia odbyła się na stadionie na Błoniach Wildeckich. W programie koncertu ponad 20-tysięczny chór wykonał m.in. dedykowaną Zjazdowi utwór *Pieśń (Apoteoza)* Władysława Raczkowskiego, napisany do słów Emila Zegadłowicza, z towarzyszeniem or-

kiestry i pod dyrekcją kompozytora. Po latach, 18 listopada 2018 r. w odtworzonym przez Jakuba Kowalewskiego opracowaniu, utwór ten wykonał w Łodzi Chór Filharmonii Łódzkiej pod batutą Jana Łukaszewskiego.

Feliks Nowowiejski podczas uroczystości otwarcia Wszechsłowiańskiego Zjazdu Śpiewaczego na stadionie na Błoniach Wildeckich w Poznaniu 18 maja 1929. Zbiory Salonu Muzycznego Feliksa Nowowiejskiego.

Fragmenty Programu Wszechsłowiańskiego Zjazdu Śpiewaczego w Poznaniu 18-21 maja 1929. Polona

Prezydent RP Ignacy Mościcki na stopniach ratusza w Poznaniu przyjmuje defiladę uczestników Zjazdu (przed schodami, czwarty od prawej stoi Władysław Raczkowski). NAC on-line

Przemarsz uczestników Wszechsłowiańskiego Zjazdu Śpiewaczego ulicami Poznania. NAC on-line

Koncert chórów na stadionie na Błoniach Wildeckich. NAC on-line.

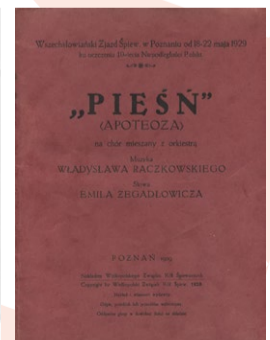
Chór im. Feliksa Nowowiejskiego. Środkowy z lewej w 1 rzędzie Feliks Nowowiejski. NAC on-line

Uczestniczący w Wszechsłowiańskim Zjeździe Śpiewaczym chór górali z Podhala. NAC on-line

Chór Zbiorowy Polskich Śpiewaków z Westfalii i Nadrenii. Poznań 1929. Zakł. Fot. I. Fuchsowa. NAC on-line

Karta tytułowa kompozycji Władysława Raczkowskiego „Pieśń (Apoteoza)”, napisanej do słów Emila Zegadłowicza. Z archiwum rodzinnego Jakuba Kosmala

Uczestnicy obrad Zjazdu Śpiewaczego w Poznaniu. NAC on-line

Pamiątkowy znaczek Wszechsłowiańskiego Zjazdu Śpiewaczego w Poznaniu 18-21 maja 1929

ŁÓDZKI DOM KONCERTOWY I JEGO KONCERTOWE DZIEJE

10

W miejscu, w którym dziś stoi nowy gmach Łódzkiej filharmonii, 27 stycznia 1887 roku zainaugurował działalność Łódzki Dom Koncertowy wzniesiony według projektu architektonicznego Ottona Alberta Gehlga. Jego budowniczym był łódzki przedsiębiorca Ignacy Vogel. Gmach był jednym z najbardziej reprezentacyjnych w mieście, a ranga i prestiż, jakimi się cieszył, nobilitowały każde z organizowanych w nim przedsięwzięć do rangi ważnego wydarzenia. Parter zajmował lokal restauracyjny, w 1933 r. funkcjonujący już jako Varieté-Dancing „Tabarin”, natomiast Sala Koncertowa znajdowała się na I piętrze.

Otwarcie Łódzkiego Domu Koncertowego miało kapitalne znaczenie dla kulturalnych dziejów miasta, mając bowiem na swoim terenie salę koncertową o europejskim standardzie Łódź stała się znacznie atrakcyjniejszym miejscem koncertów dla podróżujących po Europie światowej sławy artystów.

Bogatą w wydarzenia historię gmachu zapoczątkował Wielki Koncert Inauguracyjny. Dwa dni później zorganizowano też

w niej pierwszy bal i odtąd Sala Koncertowa służyła za salę kinową, scenę teatralną czy miejsce odczytów (które wygłosili w niej m.in. Janusz Korczak, Leopold Staff, Stanisław Przybyszewski, Tadeusz Boy-Żeleński, Julian Tuwim czy sławny podróżnik Roald Amundsen). Jednak najważniejszą jej funkcją była prezentacja koncertów. Organizowały je zarówno osoby prywatne, jak i zarządy różnych towarzystw, komitety organizacyjne, dyrygenci, a z czasem specjalizujący się w swoim fachu impresario- wie. Przedaż biletów zajmowały się natomiast kasy teatralne, redakcje pism, cukiernie, księgarnie, składy papieru, magazyny muzyczne, składy fortepianów oraz kasa Sali Koncertowej, najczęściej dopiero na godzinę przed samym koncertem.

Na estradzie Sali Koncertowej tylko do wybuchu II wojny światowej wystąpiła cała plejada największych artystycznych sław swojej epoki. Gościli tu m.in. pianiści: Mikołaj Orłow, Grzegorz Ginzburg, Imre Ungar, Witold Małcużyński, Ignacy Jan Paderewski, Artur Rubinstein, dając w Łodzi ponad trzydzieści koncertów. Koncertowali też

najwięksi ówcześni skrzypkowie: Bronisław Huberman, Paweł Kochański, Apolinary Kątski, Stanisław Barcewicz, Fritz Kreisler i inni. Zachwycały publiczność sławy wokalne, wśród nich – gwiazda mediolańskiej La Scali, londyńskiej Covent Garden i nowojorskiej Metropolitan Opera House, Marcelina Sembrich-Kochańska. Oczarowywali wielcy tancerze klasyczni, m.in. primabalerina byłej Cesarskiej Opery Rosyjskiej – Teatru Maryjskiego w Petersburgu, Tamara Karsawina. Historię gmachu tworzyły także występujące w nim zespoły: instrumentalne, wokalne, teatralne czy baletowe, w których znaczące miejsce zajmowały chóry.

Łódzki Dom Koncertowy, pocz. XX w. AFL z Arch. firmy GEOPOT w Łodzi

Kabaret „Tabarin”. Zb. ikon. A.Pell. BUL

Marta Fara. Występowała w łódzkim „Tabarinie”. „Głos Poranny” 1934

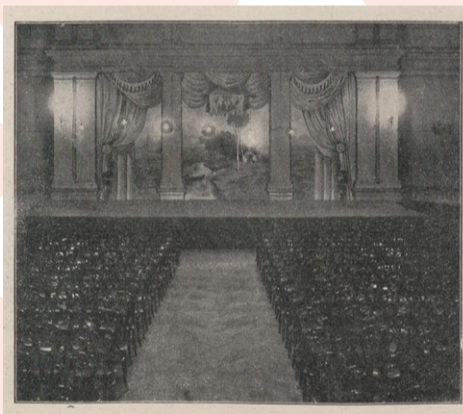
Marek Szymborski, łódzki pianista, grał m.in. w „Tabarinie”. „Panorama” 23 listopada 1930

„Ilustrowana Republika” 1933 nr 268

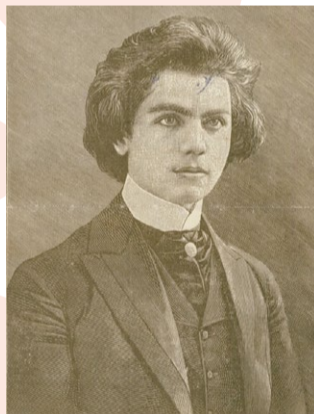
„Dziennik Łódzki” pismo przemysłowe... 1887 nr 20

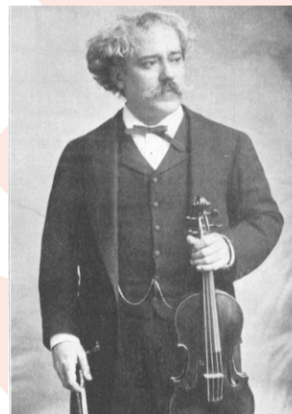
„Tygodnik Ilustrowany” 1911 nr 19. WBP w Łodzi

Ada Sari, ok. 1905. Polonia

Jan Kubelik. Program koncertu w Wilnie. 7.11.1909. Polonia

Pablo de Sarasate, 1906. Wikimedia

Bronisław Huberman. Fot. Mieczkowski. Warszawa. Arch. Filharmonii Czeskoczechowskiej

Wiktoria Kawecka. „NLZtg” 1906 nr 6

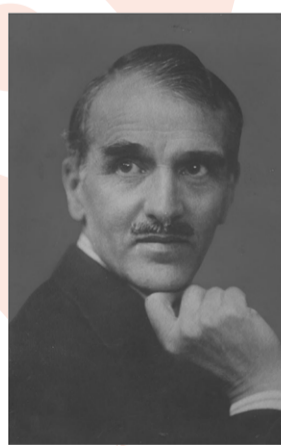
Władysław Mierzwiński. Polonia

Ignacy Jan Paderewski. Zaki. fot. The London Stereoscopic Company Photographers to Her Majesty. Polonia

Eugeniusz Massakowski. Fot. Jan Malarski. NAC on-line

Józef Siłwiński. NAC on-line

Bronisław Gimpel. Fot. Benedykt Jerzy Dorajs. Polonia

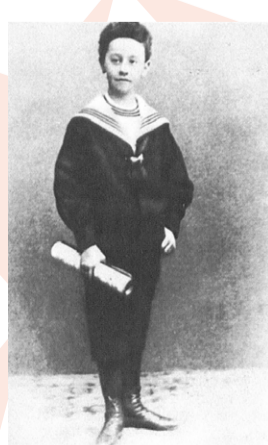
Olga Olgina. „MUZYKA” kwiecień 1927

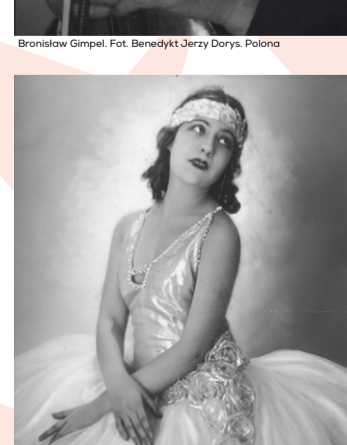
Leopold Godowski. Studio Matzene. Chicago. NAC on-line

Fritz Kreisler. NAC on-line

Artur Rubinstein, Berlin 1900. Archiwum Rodziny Artysty

Maryla Girma. NAC on-line

ŁÓDZKI DOM KONCERTOWY I JEGO KONCERTOWE DZIEJE

ZESPOŁY PRZYJEZDNE

11

dobrą sławą także i w Warszawie, gdzie jego koncerty zawsze miały szczerze zapelnioną salę. Powodzeniem cieszyły się koncerty 60-osobowego Chóru Dymitra Aleksandrowicza Agreniewa Stawiańskiego, oklaskiwanego w Rosji, w Europie Zachodniej i Ameryce Północnej. Jego członkowie występowali w XVI- i XVII-wiecznych strojach rosyjskich bojarów.

Publiczność gromadziły także koncerty innych znakomitych chórów, jak Aleksandra Andrejewicza Archangielskiego z Petersburga, Siemionowa – emigracyjny męski zespół wokalny utworzony w Warszawie w 1930 r., Wołga-Kapele znana, jak głosiła reklama, z rewelacyjnych występów we wszystkich największych miastach Europy oraz płyt gramofonowych czy Ukraiński Chór Narodowy pod kierownictwem Aleksandra Koszyca. Ten ostatni był w trasie po Europie i po Ameryce Północnej oraz Południowej, a w recenzji podpisanej inicjałami J.R., zamieszczonej w warszawskim „Robotniku” 23 października 1920, można było o jego występach przeczytać: „trudno pozostać obojętnym zarówno wobec ludowych melodji

ukraińskich, jak wobec niezrównanego mistrzostwa tego chóru” (cytat ze wspomnień spisanych przez A. Koszyca pt. „Z pieśnią przez świat” [w:] „Robotnik”, 23.10.1920).

Entuzjazm wzbudzały też cieszące się światową sławą zespoły Kozaków – Chór Kozaków Dońskich im. Atamana Płatowa oraz będący, jak oceniano, artystyczną sensacją, istniejący od 1811 r. Chór Kubańskich Kozaków występujący z towarzyszeniem własnej orkiestry bałajkowej.

Na estradzie Łódzkiego Domu Koncertowego śpiewały chóry z Rumunii, Pragi, ze Śląska czy z Berlina, chociaż te ostatnie – bardzo sporadycznie, nie stanowiły bowiem szczególnej atrakcji przy tak znaczącej konkurencji działających wówczas w mieście niemieckich zespołów chórальных.

Wśród występujących były także chóry stołeczne, a obok warszawskiej „Lutni” w połowie 1926 r. zagościło istniejące od 1906 r. Towarzystwo „Harfa” działające pod dyktando prof. Wacława Zachmana. Zapowiadałoby ją obsypany nagrodami reprezentacyj-

ny chór polski, zespół ten miał już wówczas na swoim koncie międzynarodowe sukcesy – I nagrodę w postaci złotego medalu, dyplomu oraz nagrody pieniężnej w międzynarodowym konkursie śpiewaczym w Amsterdamie zorganizowanym przez holendersko-królewskie Towarzystwo Śpiewacze „De vereenige Zangers” (czerwiec 1923), a także nagrodę trzecią, wyśpiewaną na konkursie w Haarlem w Holandii.

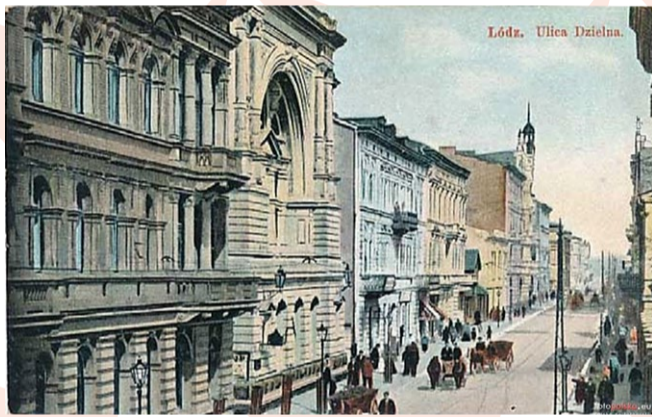
Na estradzie Domu Koncertowego wystąpili także będący w trasie „Wszecchiato-wego tournée” po Stanach Zjednoczonych i Europie słynni „Czarni Revelersi z New-Yorku”, którzy nie byli wprawdzie nowością na światowych estradach, bo już znacznie wcześniej podobne grupy się na nich produkowały, ale zapoczątkowali dość częste występy także i polskich grup wokalnych nazywanych chórami.

Najczęściej jednak prezentujące się na estradzie przy ul. Dzielnej wokalne i wokalo-instrumentalne zespoły były zespołami łódzkimi.

Chóry po raz pierwszy na estradzie Łódzkiego Domu Koncertowego pojawiły się na koncercie inauguracyjnym, 27 stycznia 1887 r. Pod dyktando chórmistrza Antoniego Wirtha wystąpiły wówczas zespoły niemieckie: „Ewangelicki Kirchengesangsverein”, „Freunde des Gesanges” (powstał pod nazwą „Kette”), „Hoffnung”, „Gemischter Chor” oraz „Il Lodzer Männer-Gesangs-Verein”. Wystąpiły także dwie solistki – Julia Lechnitz oraz panna Müller, a w wydarzeniu wzięła również udział ciesząca się ogromną popularnością orkiestra stacjonująca w mieście 37. Jekaterynburskiego Pułku Piechoty wraz z działającym przy nim 70-osobowym chórem mieszanym. Oba zespoły wystąpiły pod dyktando kapelmistrza Edwarda Dietrycha, którego popularności w Łodzi nie dorównał żaden z innych działających w mieście kapelmistrzów wojskowych.

Chórąlną historię gmachu kontynuowały zarówno zespoły łódzkie, jak i przyjezdne zespoły śpiewacze, wśród których prawdziwe tryumfy święciły zespoły rosyjskie i ukraińskie. Występujące z reguły w narodowych strojach, prezentujące wysoki poziom, jak i atrakcyjne w odbiorze widowiska, stały się też znakomitym wzorcem dla rozwijającego się polskiego ruchu chórąlnego.

Wśród nich ogromną atrakcją były występy mieszanego Chóru Ukraińskiego Dymitra Kotka, który, jak pisano w prasie, cieszył się

topolska.eu/47539

„Dziennik Łódzki” pismo przemysł... 1888 nr 35

„NLZig” 1926 nr 17

Chór Kozaków Kubańskich. Jubileusz 100-lecia zespołu

„NLZig” 1912 nr 186

„Ilustrowana Republika” 1928 nr 81

„Rozwój” 1920 nr 343

Zbiory ikonograficzne BUL

„NLZig” 1926 nr 130

Chór Dana. Od lewej: Adam Wysocki, Tadeusz Bogdanowicz, Władysław Danilowski, Mieczysław Fogg, Wincenty Nowakowski. Fot. B.J. Dorys, Polona

„Ilustrowana Republika” 1934 nr 27

„Głos Poranny” 1934 nr 262

The Jubilee Singers 1871-1881, from Fink University, Nashville

ŁÓDZKI DOM KONCERTOWY I JEGO CHÓRALNE DZIEJE

ŁÓDZKIE ZESPOŁY ŚPIEWACZE NA ESTRADZIE DOMU KONCERTOWEGO

12

Historię ich obecności na największej estradzie w mieście zapoczątkowały 27 stycznia 1887 r. wspomniane już wcześniej chóry – jednym z nich był „Lodzer Männer-Gesang-Verein” nazywany też „Klubem milionerów”, jako że należeli do niego najbogatsi przemysłowcy łódzcy. Towarzystwo to m.in. raz w roku urządzało koncert dla szerokiej publiczności z przeznaczeniem dochodu na Towarzystwo Dobroczynności. W 1907 r. taki koncert odbył się 26 lutego w Sali Vogla.

Wśród łódzkich zespołów śpiewaczych prezentujących się w tej sali były też chóry ewangelickie: Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego pw. Świętej Trójcy (przy obecnym placu Wolności) oraz Chór Parafii Ewangelickiej św. Jana, mający w swoim dorobku wykonanie takich dzieł oratoryjnych, jak *Messaż Haendla*, *Eliasz Mendelssohna-Bartholdy'ego*, *Niemieckie requiem Brahmsa* czy *Stworzenie świata Haydna*.

Zespoły te wzięły udział w zorganizowanym 11 grudnia 1927 w Sali „Filharmonii” Wielkim Koncercie z udziałem 500 wykonawców.

Na estradzie Domu Koncertowego organizowały swoje szczególnie uroczyste koncerty również polskie zespoły śpiewacze, zarówno świeckie, jak i kościelne. I tak np. 6 marca 1906 łódzka „Lutnia” organizując tam Wielki Koncert na rzecz Komitetu Obywatelskiego do udziału zaprosiła łódzką „Lirę”, a specjalnym gościem koncertu „Lutni” 15 marca 1913 było z kolei istniejące od 1910 Towarzystwo Muzyczne im. Fryderyka Chopina w Łodzi wraz z działającą tam orkiestrą. Po rozpadzie tej orkiestry część jej muzyków wstąpiła do istniejącej od 1915 r. Łódzkiej Orkiestry Symfonicznej.

Swoje miejsce w dziejach gmachu ma także Chór „Echo”, który 8 grudnia 1933 dał na estradzie wspólny koncert wraz ze Stowarzyszeniem Urzędników Skarbowych pod dyktando Karola Prosnaka, a zwłaszcza Towarzystwo Śpiewacze im. Stanisława Moniuszki, które występy w Sali Vogla („Koncertowej”, później „Filharmonii”) organizowało zawsze z okazji szczególnych wydarzeń, jak rocznice związane z patronem Towarzystwa czy jubileusze. W początkach maja 1919 z okazji 100-lecia urodzin Moniuszki, wielkiego

pieśniarza i mistrza tonów, jak o Moniuszce pisano, odbył się w Sali Koncertowej specjalny koncert z udziałem Chórów Towarzystwa Męskiego i Mieszanego, Łódzkiej Orkiestry Symfonicznej pod batutą Bronisława Szulca oraz tenora Stanisława Gruszczyńskiego. Przy okazji tej rocznicy Zarząd Towarzystwa zwrócił się do Prezydium Rady Miejskiej z prośbą o przemianowanie Pasażu Meyera na ulicę Stanisława Moniuszki.

Także 13 kwietnia 1924 r. „Moniuszkowcy” byli współwykonawcami 28. Koncertu Ludowego (Poranku Symfonicznego). Wydarzenie to zbiegło się z jubileuszem 30-lecia działalności Towarzystwa, a prezentowanymi w programie koncertu poematami symfonicznymi *Carnaro* i *Polonia* dyrygował kompozytor, franciszkanin, ks. dr Bernardino Rizzi, kompozytor i założyciel Chóru Cecylińskiego działającego do dziś przy Bazylice św. Franciszka z Asyżu w Krakowie.

W artystyczne dzieje najbardziej prestiżowej koncertowej estrady w mieście znacząco wpisały się łódzkie zespoły chóralne działające zarówno przy łódzkich kościołach, jak i jako świeckie stowarzyszenia śpiewacze. Różniąc się priorytetami swoich działań, prezentowały też zróżnicowany repertuar, począwszy od popularnych pieśni po wielkie dzieła wokalo-instrumentalne uznanych na świecie mistrzów.

„Lodzer Zeitung” z 13 stycznia 1895

„Rozwój” 1907 nr 45

„NLZtg” 1927 nr 295

Kościół św. Trójcy. 1878-1901. Bronisław Wilkoszewski, „Widoki miasta Łodzi”

„NLZtg” 1913 nr 118

„NLZtg” 1927 nr 330

„Rozwój” 1906 nr 50

„Rozwój” 1913 nr 98

Todeusz Joteyko. Arch. Tow. Śpiewaczego „Lutnia” w Radomiu

Janina Karolewicz-Woydowa. [w:] Pr. TW w Warszawie, 1935. Maz. Bibl. Cyfrowa

„Rozwój”. Nasz Dodatek ilustrowany z 7 listopada 1926

„Głos Polski” 1919 nr 120

Przygotowanie się do dnia święta pioski T-wa Śpiewacze im. Moniuszki urządziło w dniu 14 b. m. generalną próbę „Sonety brzoźności”, która była odgrywana na koncercie jubileuszowym w dniu dzisiejszym w sali Filharmonii. Nadziela obywateli jest śladem rozpoczęcia w wykonaniu T-wa, która łączy święto pioski z 32 rocznicą swego założenia.

„Łódź w ilustracji” 1924 nr 18

Kwartet żeński Towarzystwa z członkami Zarządu i kierownikiem pośrodku. Kwartet żeński Tow. Śpiew. im. Stanisława Moniuszki w Łodzi, 1924. Arch. Stow. im. Moniuszki

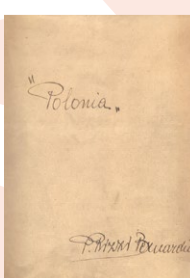
Zespół męski Towarzystwa. Zespół męski Tow. Śpiew. im. Stanisława Moniuszki w Łodzi, 1924. Arch. Stow. im. Moniuszki

„Republika” 1924 nr 99

Bernardino Rizzi. Archiwum Cyfrowe. Archiwum prowincjonalnego Franciszkanów (OFMConv) w Krakowie

Strony tytułowe partytury poematów symfonicznych B. Rizzi: „Polonia” (sygn. E-III-97) i „Carnaro” (sygn. E-III-95) Archiwum Cyfrowe, Archiwum prowincjonalnego Franciszkanów (OFMConv) w Krakowie

Strony tytułowe partytury poematów symfonicznych B. Rizzi: „Polonia” (sygn. E-III-97) i „Carnaro” (sygn. E-III-95) Archiwum Cyfrowe, Archiwum prowincjonalnego Franciszkanów (OFMConv) w Krakowie

ŁÓDZKI DOM KONCERTOWY

WIELKIE DZIEŁA WOKALNO-INSTRUMENTALNE

13

Mówiąc o organizowanych w Łódzkim Domu Koncertowym wydarzeniach z udziałem chórów, nie można nie poświęcić szczególnej uwagi wielkim dziełom wokально-instrumentalnym, które na jego estradzie wielokrotnie były wykonywane i które zawsze wzbudzały wśród publiczności ponadprzeciętne zainteresowanie. Pierwszym były *Pory roku* Josepha Haydna zaprezentowane w maju 1902, a przygotowane przez chór i orkiestrę amatorską powstałego w końcu XIX wieku Łódzkiego Towarzystwa Muzycznego. W zakresie działań statutowych Towarzystwa było urządzanie m.in. wieczorów muzycznych (bardziej uroczyste organizowano w sali koncertowej gmachu Vogla, jak nazywano Łódzki Dom Koncertowy).

Największe zasługi w zakresie wykonań wielkich dzieł wokально-instrumentalnych w Sali Vogla miało z pewnością powstałe w 1899 roku Towarzystwo Muzyczno-Literackie „Hazomir”, jednakże historia chóralna łódzkiego przybytku sztuki nie byłaby pełna, gdyby nie wspomnieć i o innych wydarzeniach, dzięki którym łodzianie mogli „na żywo” wysłuchać dzieł wielkich mistrzów (w całości lub we fragmentach) w zamierzonych przez kompozytora brzmieniach.

Jednym z zespołów, który trwale zaznaczył w niej swoje miejsce był „Chór Oratoryjny”,

o którego utworzeniu prasa donosiła w lutym 1917 r. Już na 1 kwietnia zapowiadano wykonanie *Stabat Mater* Gioacchina Rossiniego pod batutą czeskiego kapelmistrza Fryderyka Tausiga. W koncercie, z którego dochód w całości przeznaczono na „Kroplę Mleka”, udział wzięła także Łódzka Orkiestra Symfoniczna oraz soliści warszawscy ze znaną już łodzianom sopranistką Adelą Comte-Wilgocką, gwiazdą zorganizowanego przed laty przez łódzką „Lirę” występu w Teatrze „Wielkim” Sellina.

Sukces był na tyle znaczący, że postanowiono kontynuować działania i niecały rok później w prasie ukazały się ogłoszenia anonsujące termin i miejsce prób do przygotowania kolejnego dzieła – *Mszy Es-dur* Franciszka Schuberta.

Artystycznym, jak i medialnym sukcesem stało się też wykonane w Wielki Czwartek 17 kwietnia 1924 r. *Stabat Mater* Rossiniego. Impresario Alfred Strauch, który ten koncert organizował, do udziału zaprosił wielkie gwiazdy wokalistyki polskiej: Marię Mokrzycką (sopran), Marię Trąpczyńską (alt),

Adama Dobosza (tenor) i Zygmunta Mosocznego (bas). Udział wzięły także Orkiestra Filharmoniczna w Łodzi oraz Chór Stowarzyszenia Handlowców Polskich (w sumie 125 osób) pod dyktando Teodora Rydera – pianisty i pedagoga, uznanego w Europie dyrygenta orkiestr teatralnych.

Cztery lata później Alfred Strauch znów zapraszał łodzian w Wielki Czwartek na Koncert Religijny anonsując wykonanie fragmentów *Stabat Mater* Rossiniego, jak i innych utworów, w tym *Ave Maria* Schuberta i *Mszy h-moll* Jana Sebastiana Bacha.

Estrada Sali „Filharmonji” stała się także miejscem wykonania innych wielkich dzieł, jak oratorium *Das Paradies Und Peri* Roberta Schumanna zaprezentowane wiosną 1928 przez chór mieszany Towarzystwa Lodzer-Männer-Gesang-Verein czy utwory solowe, chóralne i orkiestrowe Franciszka Schuberta w tym samym wykonaniu w grudniu tegoż roku (*Poranek Muzyczny* zorganizowany pod protektoratem austriackiego Konsula W-go Karola Wilhelma Scheiblera). Zaś 25 marca 1930 Chór mie-

szany Łódzkiego Towarzystwa Śpiewaczego i Orkiestra Filharmoniczna, także pod dyktando Adolfa Bautzego, zaprezentowały oratorium Józefa Haydna *Pory roku*.

Szczególnym wydarzeniem było też wykonanie 13 maja 1931 oratorium *Babylon* Henryka Zöllnera przez Stowarzyszenie Śpiewacze przy Parafii św. Trójcy w Łodzi, którego dzieje sięgają 1859 roku. Rozpoczęła ona działalność pod nazwą Kirchen-Gesang-Verein Sankt Trinitatis, należeli do niego najwybitniejsi przedstawiciele gminy ewangelickiej, jak i (do 1890) „chór puzonistów”, towarzyszący śpiewom gminy oraz pogrzebom.

Warto odnotować też Wieczór Muzyki Synagogałnej, który odbył się w Sali Koncertowej w 1918 r. Chór mieszczący się przy ul. Tadeusza Kościuszki Synagoga Główna pod kierunkiem Maurycy Dargużańskiego wykonał utwory najwybitniejszych kompozytorów liturgii synagogałnej przy udziale m.in. koncertmistrza Łódzkiej Orkiestry Symfonicznej Maurycego Chwata.

Łódzki Dom Koncertowy. Zbiory Miejskiego Konserwatora Zabytków

Teatr „Wielki” w Łodzi, ofisz z 16.11.1902. Polonia

Łódzka Orkiestra Symfoniczna w muzyki koncertowej w Helenowie. Łódź 1916. Fot. Stanisław Zaborski. Pamiątki Rodziny Nowaków

„NLZig” 1924 nr 103

Adam Dobosz, „MUZYKA” 1934

Teodor Ryder, NAC on-line

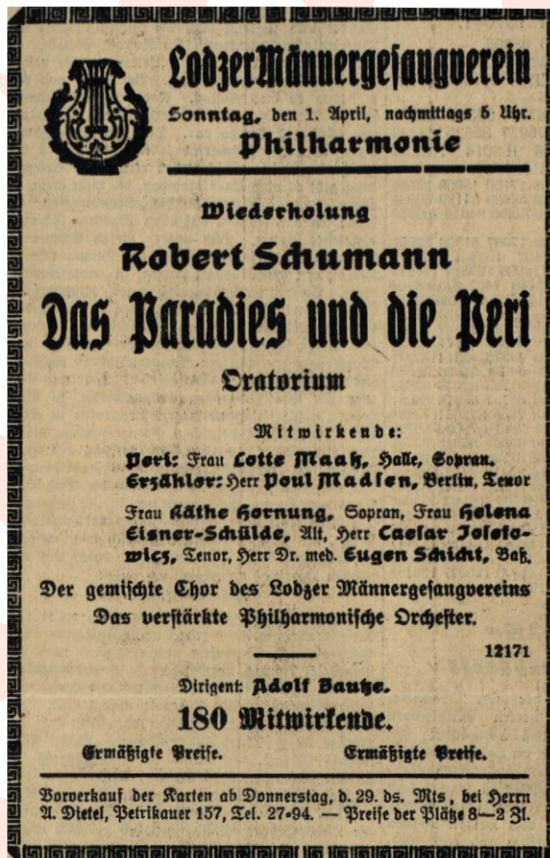
Olga Didur, NAC on-line

„Ilustrowana Republika” 1928 nr 88

Adam Didur, A. Pellowski, zb. ikon. BUL

„NLZig” z 1928 nr 91

Zarząd Chóru Parafii św. Trójcy, 1933. Zb. ikon. A. Pellowskiego, BUL

„Ilustrowana Republika” 1928 nr 336

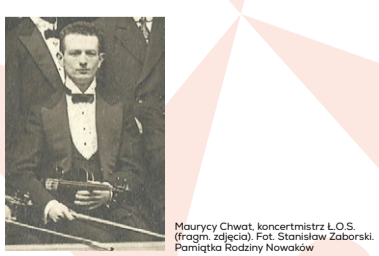
„Gazeta Łódzka” 1917 nr 11

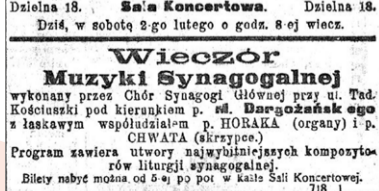
„Ilustrowana Republika” 1931 nr 129

Wielka Synagoga w Łodzi. APL

Maurycy Chwat, koncertmistrz L.O.S. (fragment zdjęcia). Fot. Stanisław Zaborski. Pamiątki Rodziny Nowaków

„Godzina Polska” 1918 nr 33

ŁÓDZKI DOM KONCERTOWY

WIELKIE DZIEŁA WOKALNO-INSTRUMENTALNE „HAZOMIR”

14

Szczególne zasługi w prezentowaniu wielkich dzieł wokallyno-instrumentalnych na estradzie Łódzkiego Domu Koncertowego wniosło do łódzkiego koncertowego życia Towarzystwo Muzyczno-Literackie „Hazomir”. Początki Towarzystwa sięgają roku 1899, kiedy to rozpoczął działalność „Żydowski chór amatorski” (jego pierwszym dyrygentem był Józef Rumszyński), za oficjalną datę powstania uznawany jest jednak rok 1901. Jednym z założycieli „Hazomiru” był łódzki przemysłowiec, szachista i muzyk Chajkel (Chaim?) Janowski, dla którego rejestracja Towarzystwa w 1907 roku była ukoronowaniem wielu lat żmudnych i konsekwentnie prowadzonych działań.

Towarzystwo, jak wszystkie działające po odzyskaniu przez Polskę niepodległości stowarzyszenia, poddało się weryfikacji, co nastąpiło w 1921 r., natomiast ponownej rejestracji – w roku 1936, i 15 lutego zostało wpisane do rejestru aktualnie działających Stowarzyszeń pod nr 1388.

Siedziba „Hazomiru” mieściła się początkowo w Pasażu Szulca 2, kolejnym adresem

była ulica Spacerowa 21 (później Al. Kościuszki), gdzie Towarzystwo zajmowało aż 6 pokoi, od 25 marca 1938 – pomieszczenia przy Kilińskiego 43, a od 1 marca 1939 – lokal przy Kilińskiego 45.

Początkowo „Hazomir” występował z własną orkiestrą – tak było np. 1 grudnia 1906 roku, gdy w Sali Vogla przy Dzielnej 18 odbył się Pierwszy Wielki Koncert Towarzystwa, w którym pod dyktando Zavela Zilbertsa wystąpiły chóry męski, żeński i mieszany oraz wiolonczelista Julian Birnbaum. Tak było też trzy lata później, gdy w tej samej sali zorganizowany został koncert Symfoniczny „Hazomiru”, w którym wziął także udział uznany skrzypek Stanisław Barcewicz.

Jednak z chwilą powstania w 1915 roku Łódzkiej Orkiestry Symfonicznej wielkie dzieła wokallyno-instrumentalne prezentował już głównie z jej udziałem na estradzie Łódzkiego Domu Koncertowego. Po raz pierwszy oratorium zaprezentował tam 12 lutego 1917 r. Były to *Pory roku* Josepha Haydna, które, jak i kolejne przygotowane przez Towarzystwo dzieła, do wybuchu

II wojny światowej zabrzmiały w Łodzi wielokrotnie.

Koncert zyskał znakomite recenzje, został też bardzo dobrze odebrany przez publiczność. Pianista i krytyk muzyczny Feliks Halpern w zamieszczonej w prasie recenzji napisał wówczas, iż „Hazomir” rozporządza licznym chórem mieszanym pierwszorzędnej wartości.

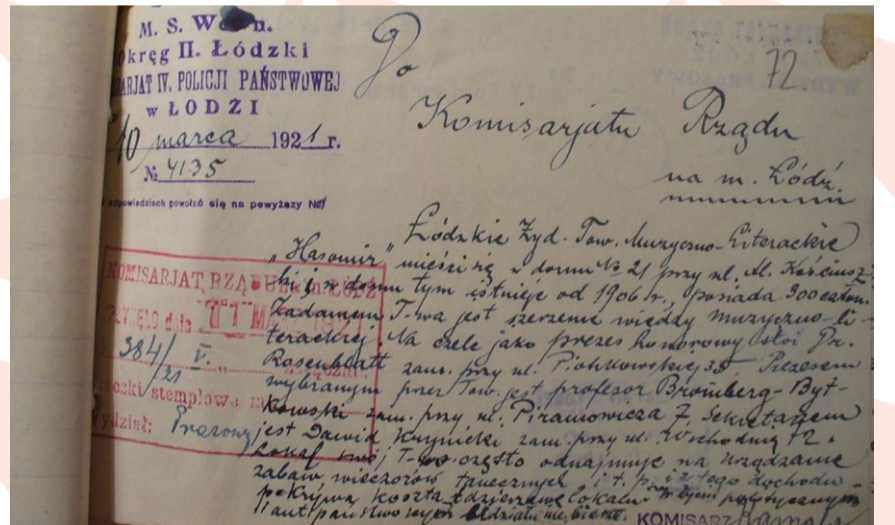
„Hazomir” prezentował z reguły raz w roku nowe oratorium, a poziom tych produkcji był tak wysoki, że w krótkim czasie zyskał pozycję wiodącego zespołu oratoryjnego w mieście. Wśród dzieł, które przygotował, były m.in. oratoria *Stworzenie świata* Josepha Haydna, *Israel w Egipcie* i *Juda Machabeusz* Georga Friedricha Haendla, *Stabat Mater* Gioacchina Rossiniego, *Eliasz*, *Paulus* i *Psalm 42* Felixa Mendelssohna-Bartholdy’ego, *Requiem* Ludwika Cherubini’ego, *Requiem* Wolfganga Amadeusa Mozarta i inne.

Chaim Janowski, jeden z założycieli „Hazomiru”. [w:] W. Litnanowicz, J. Giżycki, Szachy od A-Z

Akta Stowarzyszenia „Łódzkie Żydowskie Tow. Muz.-Literackie „Hazomir”. APL

„Rozwój” 1906 nr 268

„Rozwój” 1909 nr 3

„Godzina Polska” 1917 nr 41

„NLZig” 1911 nr 164

„NLZig” 1912 nr 152

„Łódź w Ilustracji” 1924 nr 19

„Ilustrowana Republika” 1934 nr 156

„NLZig” 1926 nr 102

„NLZig” 1924 nr 106

ŁÓDZKI DOM KONCERTOWY

WIELKIE DZIEŁA WOKALNO-INSTRUMENTALNE „HAZOMIR”

15

W Sali Koncertowej organizowano także uroczyste obchodzone przez Towarzystwo jubileusze, 10-, 15- czy 25-lecia działalności, także koncerty rocznicowe – z okazji setnej rocznicy urodzin Felixa Mendelssohna, czy setnej rocznicy śmierci Ludwiga van Beethovena, którą na zakończenie sezonu 1926/27 uczczono wykonaniem IX Symfonii przez 200-osobowy zespół pod dyktando Grzegorza Fitelberga z udziałem artystów warszawskich.

IX Symfonia Ludwiga van Beethovena począwszy od jej pierwszego wykonania 15 kwietnia 1916 r. była zresztą najpopularniejszym i najczęściej wykonywanym dziełem w przedwojennej Łodzi, a prezentowanie jej na zakończenie sezonu artystycznego szybko stało się pewnego rodzaju tradycją.

Wśród dyrygentów, którzy poprowadzili koncerty z udziałem „Hazomiru”, byli m.in. Sawel Silbertz, Bronisław Szulc, Izrael Fajwiszys, Izaak Zaks, Leon Kopf, Stanisław Podkaminer, niemiecki dyrygent i kompozytor Herman Abendroth, Grzegorz Fitelberg i Emil Młynarski, dyrygent, skrzypek i kompozytor.

Po latach pełnych sukcesów nastąpiły dla „Hazomiru” lata trudniejsze, bowiem w 1931 roku część jego śpiewaków odeszła i utworzyła chór pod nazwą „Szir”. Już pierwszy występ zorganizowany na estradzie Sali „Filharmoniji” 24 kwietnia 1932 r. z okazji dwusetnej rocznicy urodzin Josepha Haydna nowo powstałemu zespołowi przyniósł spektakularny sukces. Zostało wówczas wykonane oratorium Haydna *Stworzenie świata*. Krytyk Feliks Halpern ocenił ten występ bardzo wysoko, podobnie jak i kolejny, który odbył się 19 lutego 1933 r. z okazji 20-lecia muzycznej działalności kierującego zespołem Izraela Fajwiszysa oraz 10-lecia jego pracy w Łodzi. „Szir” wykonał m.in. fragmenty oratorium *Juda Machabeusz* Haendla oraz *Psalm 42* Felixa Mendelssohna-Bartholdy’ego.

W przedwojennej prasie można doszukać się informacji o jeszcze dwóch występach „Sziru” do wybuchu II wojny światowej, jednak zaprezentowane w nich oratoria: *Eliasz* Felixa Mendelssohna oraz *Missa Solemnis* Beethovena, wykonane zostały jedynie w fragmentach.

„Hazomir” natomiast powoli odradzał się odnosząc kolejne, chociaż już nie tak znaczące jak wcześniej, sukcesy. W grudniu 1938 roku pokusił się nawet o wystawienie siłami amatorskimi po raz trzeci w swoich dziejach (także z działającą od 1915 „Ł.O.S.”) *Traviaty* Giuseppe Verdiego, tym razem w języku hebrajskim, z przeznaczeniem dochodu na wysiedleńców z Niemiec.

Jednym natomiast z ostatnich, a raczej może ostatnim wystąpieniem „Hazomiru” przed wybuchem wojny, był zorganizowany w początkach czerwca 1939 z okazji otwarcia Teatru Letniego w Helenowie koncert muzyki żydowskiej pod dyktando Teodora Rydera oraz Izraela Fajwiszysa, z udziałem Nadkantara Synagogi Warszawskiej Mosze Kusewickiego.

„NLZig” 1911 nr 165

„NLZig” 1909 nr 50

„Lódź w ilustracji” 1926 nr 3

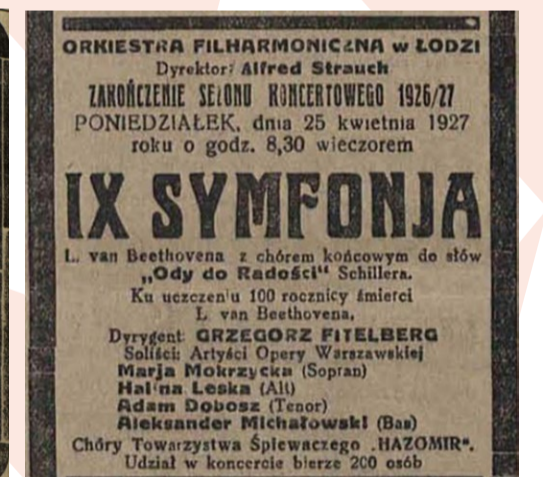
„NLZig” 1916 nr 101

„Ilustrowana Republika” 1925 nr 67

„NLZig” 1926 nr 62

„Ilustrowana Republika” 1927 nr 107

„NLZig” 1926 nr 103

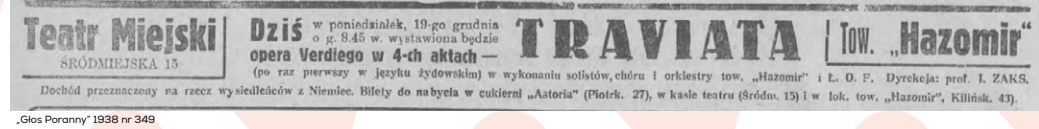
Sezon letni 1918. Ciecuchinek. Muzycy Łódzkiej Orkiestry Symfonicznej, dyrygent Bronisław Szulc. Pamiętka Rodziny Nowaków

„NLZig” 1932 nr 106

Chór tow. muzycznego „Sizir” założony przed rokiem wystąpił z powodzeniem z szeregiem koncertów w Łodzi. „Głos Poranny” – dodatek ilustrowany z 21 lutego 1932

„Głos Poranny” 1938 nr 349

„Głos Poranny” 1939 nr 155

„Głos Poranny” 1939 nr 15

„Głos Poranny” 1939 nr 61

Druga wojna światowa zmieniła całkowicie życie mieszkańców Łodzi. Już w pierwszym tygodniu od rozpoczęcia agresji niemieckiej na miasto życie gospodarcze zamarło, zdeorganizowana została praca urzędów, a z pozbawionego środków lokomocji miasta ewakuowały się władze miejskie, wojskowe, policja, jak i liczni mieszkańcy.

Prof. Anna Kuligowska-Korzeniewska w opracowaniu „Życie kulturalne w getcie łódzkim...” (rozdz. „Pierwsze represje, warunki pracy kulturalno-artystycznej”) podaje m.in. za Jakubem Poznańskim, iż w połowie grudnia 1939 z miasta wysiedlono wielu przedstawicieli inteligencji polskiej i żydowskiej, a 20 grudnia zamknięto wszystkie polskie i żydowskie szkoły rekwirując pomoce naukowe i książki. Píše także (w opracowaniu dot. działającej w Litzmannstadt Ghetto orkiestry symfonicznej), że w utworzonym w Łodzi w styczniu 1940 roku getcie stłoczonych zostało przeszło 200 tys. Żydów. Byli wśród nich także członkowie Towarzystwa „Hazomir”, jak również Łódzkiej Orkiestry Filharmonicznej.

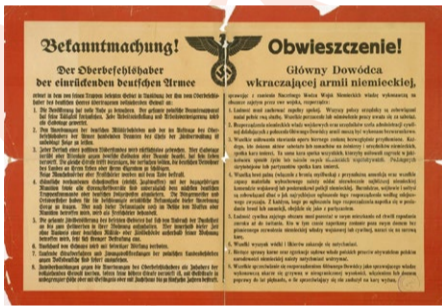
W nowej rzeczywistości starali się kontynuować swoją działalność dając sobie i innym momenty zapomnienia o wszystkim, co wokół się działo i co mogło się tam wydarzyć. Wraz z innymi został zamknięty Teodor Ryder, dyrygent i pianista, prowadzący przed wojną szczególnie ożywione życie artystyczne. W getcie był współautorem wielu artystycznych wydarzeń. Inauguracyjny koncert „Hazomiru” odbył się 30 października 1940 r. w budynku przy ulicy Krawieckiej (przed wojną mieściło się tam kino z widownią na 400 miejsc i estradą). Koncertem, w którym wystąpiły Orkiestra, Chór Chłopców oraz Chór Mieszany dyrygowali Mowsza (Maurycy) Dawid Dargużański i Teodor Ryder.

W mieście podporządkowanym rządowi władz okupacyjnych, w którym każdy dzień przynosił nową rzeczywistość (jak pisze Andrzej Rukowiecki w książce „Łódź 1939-1945. Kronika okupacji”), wysoki urzędnik Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NSDAP) Friedrich Übelhör w przemówieniu wygłoszonym 11 listopada 1939 r., w dniu, w którym miał zostać wysadzony pomnik

Tadeusza Kościuszki, powiedział m.in.: „Polak jest tylko parobkiem i ma zadanie tylko służyć. (...) Układ sił jest tutaj całkowicie jasny i ostateczny...”

Wojska niemieckie wjeżdżające na Plac Wolności w Łodzi. APL

Obwieszczenie Głównego Dowódcy wkraczającej armii niemieckiej o zachowaniu się ludności na obszarze zajętym przez wojska niemieckie. APL

Litzmannstadt Ghetto. APL

„Litzmannstädter Zeitung” 1940 nr 103

Litzmannstadt Ghetto. Dom Kultury przy ul. Krawieckiej 3. [w:] Michał Latoński „Litzmannstadt Ghetto”

Getto Litzmannstadt. Teodor Ryder i Orkiestra Symfoniczna Towarzystwa „Hazomir”

Afisz VI i VII koncertu symfonicznego w Getcie Litzmannstadt 5 i 7 grudnia 1940. Akta Przelatzonego Stárszeństwa Żydów, APL

Najprawdopodobniej zdjęcie z okazji pierwszego koncertu Orkiestry Symfonicznej i Chóru Towarzystwa „Hazomir” w getcie w Łodzi 30 października 1940. GHETTO_Yad Vashem

Afisz pierwszego koncertu Orkiestry Symfonicznej i Chóru Towarzystwa „Hazomir” w Getcie Litzmannstadt 30 października 1940. Akta Przelatzonego Stárszeństwa Żydów, APL

APL

APL

ŁÓDŹ CZAS WOJNY

17

11 kwietnia 1940 na rozkaz Adolfa Hitlera nazwa miasta została zmieniona na Litzmannstadt, dla oddania czci pruskiemu generałowi Karlowi Litzmannowi dowódcy w czasie I wojny światowej wojskami niemieckimi w bitwie o Łódź. Obok miejsca, w którym do listopada 1939 stał pomnik Kościuszki, umieszczono tablicę z napisem: „Z rozkazu Führera Lodsh od tej chwili zwie się Litzmannstadt”. Wiadomość tę podano też na pierwszej stronie ukazującej się w mieście codziennej gazecie „Litzmannstädter Zeitung”.

Zniszczenie pomnika Tadeusza Kościuszki, odsłoniętego 14 grudnia 1930 r. przy dźwiękach 800-osobowego chóru zjednoczonych towarzystw śpiewaczych i orkiestr 28. i 31. Pułku Strzelców Kaniowskich, miało ogromne, także symboliczne znaczenie.

W niedługim czasie zostały zburzone kolejne pomniki – w kwietniu 1940 postawiony dwa lata wcześniej pomnik Stanisława Moniuszki w Hitler-Jugend-Park, dawnym parku im. ks. Józefa Poniatowskiego.

Nieznane są natomiast losy pamiątkowej płaskorzeźby wykonanej ku czci Józefa Piłsudskiego, a ufundowanej przez członków Stowarzyszenia Śpiewaczego im. Stanisława Moniuszki. Wmurowana została w ścianę siedziby Stowarzyszenia przy Ogrodowej 34, a odsłonięta 11 listopada 1934 z okazji połączonych rocznic: Święta Niepodległości oraz jubileuszu 40-lecia Stowarzyszenia. Najprawdopodobniej spotkała ją los podobny do innych – została zniszczona przez Niemców, którzy na swoje potrzeby przejęli siedzibę Towarzystwa.

Stowarzyszenie podzieliło los innych łódzkich stowarzyszeń i po włączeniu miasta do Rzeszy zostało rozwiązane. Prowadziło jednak nadal ożywioną działalność, z tym że skierowaną na znacząco inne cele: wzajemną pomoc i podtrzymywanie ducha narodowego poprzez naukę języka polskiego, historii i geografii Polski oraz śpiewanie pieśni, zwłaszcza patriotycznych.

Dawny Łódzki Dom Koncertowy, będący przez kilka dziesięcioleci centrum najważniejszych wydarzeń w mieście, także został

przejęty przez Niemców z przeznaczeniem na magazyn żywności, a znajdujący się na jego parterze lokal restauracyjny, od 1933 roku noszący nazwę Variete-Dancing „Tabarin” (o którym pisano, że jest lokalem pięknym i posiadającym tę zaletę, że jest dostępnym dla każdego) stał się odtąd elitarnym miejscem dostępnym wyłącznie dla Niemców.

W czasie wojny reklamowany był jako Kabarett „Tabarin”, obok „Apollo-Variete” mieszczącego się przy Adolf-Hitler-Straße 67, a także w przyszłej tymczasowej siedzibie łódzkiej filharmonii: Adolf-Hitler-Straße 243.

Litzmannstadt 11 kwietnia 1940. APL

Burzenie pomnika Tadeusza Kościuszki rozpoczęte 11 listopada 1939. APL

Deutschlandplatz po zburzeniu pomnika Tadeusza Kościuszki. APL

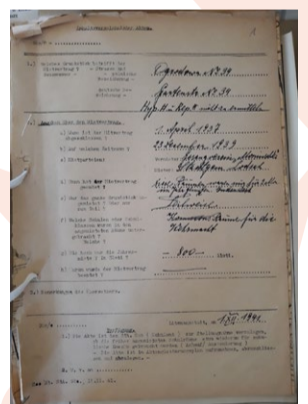
Siedziba Stowarzyszenia Śpiewaczego im. Stanisława Moniuszki przy ulicy Ogrodowej w Łodzi. „Łódź w ilustracji” 1924 nr 13

Ulica Ogrodowa przed siedzibą Stowarzyszenia Śpiewaczego im. Stanisława Moniuszki. APL

Odsłonięcie tablicy ku czci Józefa Piłsudskiego 11 listopada 1934. NAC on-line

Dokument przejęcia siedziby „Moniuszkowców” przez okupanta. Arch. Stow im. Moniuszki

„Tabarin”
reprezentacyjny lokal Łodzi

Miasto nasze w ciągu ostatnich lat zmieniło się bardzo na korzyść. Łódź, ta przysłowiowo brudna i brzydka Łódź, wypiękiała jakos. Otrzymała dwa piękne skwery przed obydwojma dworcami kolejowymi: Fabrycznym i Kaliskim, zarząd plantacji miejskiej zasadził na wielu ulicach drzewa, które upiększają bardzo miasto i nadają mu jakby wesejszy wygląd.

Na przedmieściach założono instalację elektryczną i zawieszono wiele lamp, ulepszone bruki, ułożono nowe jezdnie a czyste ulicy Piotrkowskiej otrzymała nawierzchnię asfaltową.

Począł rozbudować się i na ukończeniu są prace związane z budową Parku Ludowego na Polcu Konstantynowskim, wiele domów włączono do sieci kanalizacyjnej – jednym słowem Łódź staje się podobna do miast europejskich.

Ale to nie wszystko. Miastu naszemu zawsze dawał się odczuć brak reprezentacyjnego lokalu rozrywkowego. I pod tym względem uczyniliśmy wielki krok naprzód. Tak jak stolica, jak szereg innych miast polskich i my możemy się poszczycić pięknym lokalem na wzór lokali europejskich.

„Tabarin” to lokal nawiąskowo europejski. Pięknie urządzone wnętrza, gustowna iluminacja, doborowa orkiestra i wspaniałe na wysokim poziomie artystycznym stojące programy – oto istotne i niezaprzeczalne walory tego lokalu.

„Tabarin” poza tym, że jest lokalem pięknym, posiada jeszcze te zalety, że jest dostępny dla każdego. Niskie opłaty za konsumpcję i gwarancja dobrej zabawy zjednały mu całkowicie publiczność łódzką, która tłumnie przychodzi na fajfy i dancinigi, aby wesoło spędzić czas.

Łódź 1944. Klub „Tabarin” (wcześniej „Oaza”), fotopoliska.eu, 180661

TABARIN
KABARETT
Schlageterstr. 20 in Pol. 150-66, 194-66
Täglich 2 Vorstellungen
16 und 20 Uhr
Heute neu
das Weltstadt-Programm
Thea Jung
Soubrette der Eigenart
Kasperowa und Partner
Tony-Paar
2 Perkus
Gedultlos-Quillbrüder
Edith Neuss
Ganz schön Frau singt
Hans Heinz Schumann
ein toller Pianer
Joe Astro
Büßer Stimm
Irene und Fred
Stiller-Sänger
2 Soundmanns
Thürhüter-Blitzbräu
Neue Kapelle
7 Solisten
Tanz-Drehbühne

„Lodischer Zeitung” 1940 nr 61

„Tabarin” 1941. Fotopoliska.eu 142654

Tabarin PHILHARMONIE Saal
SCHLAGETER STR. 20 I. STOLK. BEG. 20 UHR
Ab 2. Mai, tägl.
Sensationsgastspiel der grossen
Tennyso-Schau:
EINGANG VERBOTEN
mit Fredy Rolf
Text: Georg Mandt - Musik: Josef Raha
2 Balletts 40 Bilder 50 Künstler-herzliche Artistik
KARTEN: 2-4 RM. VORVERKAUF AB 14 UHR: TABARIN-BÜRO
SONNTAGS 2 VORSTELLUNGEN!

„Litzmannstädter Zeitung” 1941 nr 121

TABARIN
BEG. 20 UHR
im Mai
Paul Bekkers
2 SING-SANGS-RICHARD
SCHWARZ-ROSTAND
DE TOMITRES-SCHWIGGE
BROW-VOLA-BARRETT
DAS PRINZESSINELLETT
MAX JOHN
MIT SEINEN SOLISTEN
Sommerfest auch heute nachmittag vorstellung!

„Litzmannstädter Zeitung” 1941 nr 121

TABARIN
In unserem Januar-Programm das große
Fransky
Musikal-Exzentriker
Osny-Warner-Ballett J. & O. Blank
Gretal Walden Fritz Amsol
Annemarie May Ely & Max Wied
Clara Helen's Bühnenmädels
Kapelle
John Henry Bojanowski
Einlaß 19 Uhr
Sonn- und feiertags 15 u. 19 Uhr

„Litzmannstädter Zeitung” 1943 nr 3

Apollo-Varieté
Adolf-Hitler-Straße 243
Voranzelge
Vom 2. bis 31. Januar 1944
Das große
Neujahrsprogramm
Sensationen - Attraktionen
Der Welt beste Clowns
Fratellinis mit Ihren
Kindern
M. E. Crockers - Bären
7 Maravillas
Beginn: Täglich 19.30 Uhr
Kartenverkauf ab sofort
Adolf-Hitler-Straße 67

„Litzmannstädter Zeitung” 1943 nr 359-360

Apollo-Varieté
Adolf-Hitler-Straße 243
Groß-Varieté
Kunterbunt im Februar
vom 2. bis 29. 2. täglich 18.30,
sonntags 14 und 18.30 Uhr
Gastspiel
CHARLOTTE DALYS
die bekannte Filmschauspielerin mit
ihrem Tausend dem Hundella Ballett
4 Grottenberg - die bekannten Circus
Duo! - der Wandermusikant
Collins und Flak am Trapez - Olag
Zesta Perceki u. a. m.
Vorverkauf:
Verkaufsstelle Adolf-Hitler-Str. 67,
verkeggs: von 9 bis 12 Uhr, nachmitt.
15 bis 17.30 Uhr, sonntags 10-12 Uhr

„Litzmannstädter Zeitung” 1944 nr 30

Apollo-Varieté
Vom 2. bis 21. August 1944
das große
Eröffnungsprogramm
für die Spielzeit 1944/5
mit Georg Hill - Rad-Balanc-Akt / 4 Patras - Akrobatischer Sprinkler / 3 Corry - Luftschweber / Corting - Deutschlands größte Zaubertrick / 2 Maxjos - Schächer-Reck-Akt / 3 Johns - humoristische Trapez-Akt / 1 Hagen - Flucht durch 3 Schüsselnlöcher / 1 Tanzschau: Severa und Ferraris - das moderne akrobatische Tanzpaar mit Ivelya & Valeria - Balletgard-Moshaige zeigt das Programm an.
Kartenverkauf: A. A. Hitler-Str. 67,
verkeggs: von 9-12.30 Uhr und 15-17.30 Uhr, sonntags 10-12 Uhr

„Litzmannstädter Zeitung” 1944 nr 212

18

W zajętej przez Niemców mieście szeroką działalność rozwinęły niemieckie instytucje kultury. Jak pisze Paweł Spodenkiewicz w pracy *Muzyka klasyczna po „aryjskiej” stronie Litzmannstadt*, ówczesnie działająca administracja „stworzyła pierwszą w historii regionu stałą scenę operową, doprowadziła do regularnych i częstych koncertów symfonicznych i kameralnych, zadbała o gościnne występy wybitnych artystów i rozwinęła bezpłatne miejskie szkolnictwo muzyczne”.

Muzyka, i to na najwyższym poziomie, prezentująca głównie dzieła niemieckich twórców, jak i wykonywana wyłącznie przez Niemców, miała stać się poważnym orężem w zaprowadzaniu w Litzmannstadt nowego ładu, porządku, podniesieniu poziomu kulturalnego mieszkających w nim Niemców oraz zacieśnieniu poczucia więzi „z krajem macierzystym”.

Idee te zaczęto wprowadzać niezwłocznie, pierwszy sezon artystyczny rozpoczynając już 12 listopada 1939 r. koncertem w gmachu Deutsches Theater Lodz (dawnym gmachu Teatru Żydowskiego „Scala” – dziś Teatru

Nowego im. Kazimierza Dejmka). Wystąpiły dwa chóry: Lodzer Männerchor, złożony m.in. z członków zawieszonoego za niestatutową działalność pięć miesięcy wcześniej najstarszego towarzystwa śpiewaczego w Łodzi Lodzer Männer-Gesang-Verein, oraz Deutschen Bach-Chöre, utworzony m.in. z sekcji żeńskiej tego Towarzystwa. Wystąpili też zaproszeni artyści z Berlina, w tym wybitny, ale i preferowany w tym czasie śpiewak Rudolf Watzke (z jego udziałem z okazji zbliżających się 53. urodzin Adolfa Hitlera dokonano 22 marca 1942 r. nagrania *IX Symfonii* Beethovena w wykonaniu Orkiestry Filharmonii Berlińskiej pod dyrykcją Wilhelma Furtwänglera z Tillą Briem, Elisabeth Höngen, Peterem Andersem i chórem Bruno Kittela). Drugim z gości był pianista Ernst-Günther Scherzer, dla którego fortepian udostępnił obecny na łódzkim rynku od końca XIX w. salon muzyczny Karola Koischwitza.

Jak podaje Paweł Spodenkiewicz, koncert rozpoczął się słowami wykonanej przez Watzkego arii *Dank sei Dir, Herr*, co w polskim tłumaczeniu brzmi *Dzięki Ci, Panie, żeś Twój lud prowadził i kraj cały dał nam wolny*.

Całość od pulpitu dyrygenckiego poprowadził znany już wcześniej z muzycznej aktywności w Łodzi Adolf Bautze.

Realizując szeroko zakrojoną politykę koncertową adresowaną wyłącznie do niemieckich mieszkańców miasta, w kolejnych tygodniach na tej samej scenie Teatr z Wrocławia wystawił sztukę Friedricha von Schillera *Kabale Und Liebe (Intryga i miłość)*, a zespół wrocławskiej Opery – operę komiczną Gioacchina Rossiniego *Le Barbier de Séville (Cyrulik sewilski)*.

13 stycznia 1940 zainaugurował działalność Theater in Litzmannstadt, będący dziś siedzibą Teatru im. Stefana Jaracza, w późniejszym czasie otwarto scenę Kamerspiele przy General-Litzmann-Straße 21, nazywaną także Sängersheim (Domem Śpiewaka – dziś Teatr Powszechny). Miały się tam odbywać wydarzenia kameralne, ale zdarzało się, że organizowano i koncerty symfoniczne, gdyż od 17 października 1940 istniała w Łodzi niemiecka orkiestra symfoniczna: Städtisches Sinfonie-Orchester Litzmannstadt.

Deutsches Theater Lodz
Erudmießka-Straße 15
Sonntag, den 12. November 1939, um 16 Uhr

Chorkonzert

mit
Rudolf Watzke
dem Deutschen Bach-Chor
und Lodzer Männerchor
Leitung: Adolf Bautze
am Flügel: Ernst Günther Scherzer

Bühnenflügel aus dem Pianohaus Karl Koischwitz

Eintrittspreise: Loge und Balkon 2,50 RM., Parterre 1.-5. Reihe 2.- RM., 6.-12. Reihe 1,50 RM., 13.-20. Reihe 1.- RM., 1. Rang 1.- RM., 2. Rang 0,75 RM., Galerie 0,25 RM.
Für Garderobe wird je Karte ein Zuschlag von RM. 0,20 erhoben.
Vorverkauf der Karten ab Donnerstag, den 9. November, 15 Uhr bei: Compa, Petrikauer Straße 102; Verlag „Deutsche Lodzer Zeitung“, Petrikauer Str. 86; Ruppert, Buchhandlung, Petrikauer Str. 133.

Kartenvorverkauf für Angehörige der Mitwirkenden: heute 9-12 Uhr Petrikauer 102, im Hofe (Ortsgruppe der NSDAP).

FEURICH-FLÜGEL und PIANOS

sind von unverwundlicher Haltbarkeit, großem, äußerst gesangreichem Ton, angenehmer Spielart, vollendeter Repräsentanz, geschmackvoller Ausstattung und können diese Flügel und Pianos wegen ihrer Eigenschaften als

DIE BESTEN INSTRUMENTE FÜR KONZERT, UNTERRICHT u. HAUSMUSIK empfohlen werden. Wegen ihrer Vorzüglichkeit erfreuen sich diese Fabrikate in allen Kreisen einer besonderen Beliebtheit und werden bei Ankäufen allgemein bevorzugt.

FEURICH PIANOS

Herrn JULIUS FEURICH meine aufrichtige Anerkennung für die schöne Flügel, die ich geprielt. Dr. RICH. STRAUSS.

In Beratung über die vorerwähnten Instrumente und über Erwerbungsbedingungen. THERESA CARRENO.

Ich habe mich sehr gefreut, über Flügel kennen zu lernen, die heute mit wirklichem Fortschritt und ohne irgend ein zu weitgehendes Spiel zu einem so hohen Preis zu bekommen. Dr. RICH. STRAUSS.

Der von mir geprielt FEURICH-FLÜGEL war die interessanteste aller Instrumente. MAX REGER.

Ich betrachte es als eine große Ehre, Herrn FEURICH für seine klugen, geschmackvollen und vornehmlich vollkommenen und haltbaren Instrumente zu danken. J. J. PADEREWSKI.

Vorstehende Urteile sind nur ein kleiner Auszug aus den zahlreichen Anerkennungen, welche die bedeutendsten Meister und Künstler der Welt in wahrer Überzeugung den Feurich-Instrumenten zollen.

VERTRETER:
Pianohaus **CARL KOISCHWITZ, LODZ**, Meyers Passage 2.

Deutsches Theater Lodz
Erudmießka-Straße 15
Sonntag, d. 19. u. Montag, d. 20. November 1939 um 19 Uhr abends

Gastspiel des Breslauer Stadttheatres

Kabale und Liebe

von Friedrich von Schiller

Inszenierung: Kurt Hoffmann
Bühnenbilder: Lothar Baumgarten

Preise der Plätze (Garderobe inbegriffen): Loge und Balkon 3,20 RM., Parterre 1.-5. Reihe 2,70 RM., 6.-12. Reihe 2,20 RM., 13.-20. Reihe 1,70 RM., 1. Rang 1,20 RM., 2. Rang 0,85 RM., Galerie 0,25 RM.

Vorverkauf für alle Vorstellungen ab Donnerstag, den 16. 11. 39 bei: Compa, Petrikauer Straße 102; Verlag der Lodzer Zeitung, Petrikauer Straße 86; Ruppert (Buchhandlung), Petrikauer Straße 133.

Deutsches Theater Lodz
Erudmießka-Straße 15
Freitag, d. 24. u. Sonnabend, d. 25. Nov. 1939 um 19.30 Uhr abends

Operngastspiel des Breslauer Opernhauses

Der Barbier von Sevilla

Romische Oper in 2 Akten
Musik von G. Rossini

Musikalische Leitung: Carl Caelius
Szenische Leitung: Dr. Werner Müller

Preise der Plätze (Garderobe inbegriffen): Loge und Balkon RM. 4,20; Parterre Reihe 1-5 RM. 3,20; Parterre Reihe 6-12 RM. 2,70; Parterre Reihe 13-20 RM. 2,20; 1. Rang RM. 1,70; 2. Rang RM. 1,20; Galerie 50 Pfennig.
Vorverkauf: Buchhandlung Ruppert, R. Compa, „Lodzer Zeitung“.

Kreis-Kulturring Litzmannstadt
Städtisches Kulturamt

Dienstag, den 20. Oktober 1942 um 19.30 Uhr im Sängersheim, General-Litzmann-Straße 21

Erstes Sinfonie-Konzert

des Städtischen Sinfonie-Orchesters (Reihe A)

Solist: **Hans Bork**
Berlin, Klavier

Leitung: **Adolf Bautze**

Preise der Plätze:
5.-, 4.-, 3.-, 2.- RM.

Theater zu Litzmannstadt, 1940-1944. Zbiory Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi

Theater zu Litzmannstadt, 1940-1944. APL

Sängersheim in Litzmannstadt. APL

„LZtg” 1942 nr 289

19

Działająca w mieście w czasie wojny Stadtisches Sinfonie-Orchester Litzmannstadt początkowo prezentowała się głównie w otwartej jeszcze przed wojną, 2 kwietnia 1938 r., Hali Sportowej w parku im. Ponia-towskiego z widownią na 900 miejsc, noszącej wówczas nazwę Sporthalle przy Hitler-Jugend-Par i podobnie jak i inne łódzkie obiekty będącej w tym czasie miejscem przeznaczonym wyłącznie dla Niemców. Koncerty symfoniczne były jednymi z wielu, jakie się w Sporthalle odbywały.

Z czasem orkiestra korzystała także z sali Städtische Musikschule w pałacu Karola Poznańskiego przy dzisiejszej Gdańskiej 32 (wówczas: Danzigerstrasse 32). Organizowane tam były głównie koncerty kameralne, których inauguracja odbyła się 12 stycznia 1941 koncertem z udziałem Chóru Kameralnego Musikschule. Tam też 29 sierpnia 1944 odbył się ostatni koncert orkiestry.

Koncerty z udziałem wybitnych, głównie niemieckich postaci świata artystycznego, urządzano też w salach przy Meisterhaus-straße 94 oraz 34 (gdzie dawniej mieścił

się „Dom Ludowy”, po wojnie kino „Oka”, a w latach 40. i 50. teatr, na którego scenie wystąpił Ludwik Solski i gdzie swoje pierwsze sceniczne kroki stawił Kazimierz Dejmek), w sali przy Adolf-Hitler-Straße 65, a przy sprzyjającej pogodzie, np. w sezonie letnim 1944 – w parku Helenów (czterogodzinne spotkania z muzyką).

W tak rozbudowanym jak na czas wojny kalendarzu muzycznych zdarzeń jednak tylko w nielicznych brały udział chóry. Zaznaczyć tu trzeba działania Bach-Chor zu Litzmannstadt, który w listopadzie 1939 wystąpił podczas koncertu inauguracyjnego pierwszy ściśle niemiecki sezon artystyczny w mieście, a w maju kolejnego roku, w Sporthalle, wraz z Miejską Orkiestrą Symfoniczną pod batutą Adolfa Bautze wziął udział w wykonaniach dwóch dzieł uznanych na świecie mistrzów: *Pory roku (Die Jahreszeiten)* Josepha Haydna zabrzmiały 5 maja 1940 r., *Der Seldherr* George Friedricha Händla, z udziałem berlińskich solistów – dziesięć dni później.

Pewną aktywność wykazywały też ewangelickie stowarzyszenia śpiewacze Kirchen-

gebangverein przy Johannismgemeinde oraz Trinitatis. Wydaje się jednak, że najpopularniejszą formą rozrywki mieszkańców Litzmannstadt była X muza, której przybytków istniało wówczas w mieście aż trzydzieści. Reklamowały też początkowo z rozmachem wyświetlane u siebie filmy, jednak z czasem reklamy te stawały się coraz skromniejsze, aż po zdawkowy przekaz na ostatnich stronach ukazujących się w Łodzi niemieckich gazet.

APL

Sporthalle Litzmannstadt. NAC on-line

.LZtg' 1941 nr 20

Städtische Musikschule. NAC on-line

.LZtg' 1944 nr 239

.LZtg' 1941 nr 18

Karta z Parku Helenów w Łodzi. APL

.LZtg' 1944 nr 219

.LZtg' 1941 nr 120

.LZtg' 1941 nr 13

.LZtg' 1939 nr 349

.LZtg' 1940 nr 109

Brama prowadząca do UFA THEATER-CASINO, 1940-1945. Zbiory Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi

Sala kinoteatru „CASINO” w dniu otwarcia. [w:] Jubileumschrift der „Lodzer Zeitung” 1863-1913. AFL ze zb. BUL

.LZtg' 1941 nr 35

Łódź w okresie okupacji niemieckiej 1944. Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi

.LZtg' 1941 nr 128

Kino „CORSO”, „Panorama” 3 stycznia 1932

ŁÓDŹ

CZAS ODBUDOWY I NADZIEI

21

Odtąd też „Bałtyk” na wiele miesięcy stał się miejscem, w którym odbywały się filharmoniczne koncerty, co nie było jednak najbardziej komfortowym rozwiązaniem, gdyż ani sala nie była w pełni dla filharmonii dyspozycyjna, ani nie zapewniała potrzebnej przestrzeni grającym, ani nie posiadała odpowiedniej akustyki. A przecież w koncertach łódzkiej filharmonii występowali tej miary soliści, co Maria, Wanda i Kazimierz Wilkomirscy, skrzypaczka Irena Dubiska, pianiści Zbigniew Drzewiecki czy Władysław Kędra i wielu innych. Na tej właśnie estradzie, 1 lipca 1945, grała urodzona w Łodzi pianistka Barbara Hesse (później Hesse-Bukowska). Wielokrotnie solistką koncertów była także skrzypaczka Bronisława Rotształowna, która jeszcze przed wojną wystąpiła jako solistka, a po powrocie z obozu aktywnie włączyła się do życia artystycznego miasta, grając nie tylko z orkiestrą łódzkiej filharmonii, ale i dając koncerty solowe także na antenie radiowej.

Warto dodać, że w powojennych czasach stałymi solistami Rozgłośni Polskiego Radia w Łodzi byli Wanda Wilkomirska i Zenon Hodor, którzy też dokonali m.in. nagrań do

jednego z pierwszych polskich powojennych filmów „Zakazane piosenki”.

Pierwszy pełny powojenny sezon rozpoczął się 5 października 1945 roku. Jednym ze szczególnych jego wydarzeń był dyrygencki debiut Jana Krenza 6 stycznia 1946, a także koncert z udziałem światowej sławy pianistów: Stanisława Szpinalskiego oraz łódzianina, Władysława Kędry (słowo wstępne wygłosił Karol Stromenger).

W organizację koncertów i widowisk słowno-muzycznych w Łodzi włączyły się różne instytucje. Na przykład Wielki Koncert Popularny z udziałem orkiestry zorganizowany został 23 września w Hali Sprzedaży przy Zielonym Rynku nr 1.

Spółdzielnia wydawnicza „Czytelnik” urządziła koncerty, pogadanki oraz spotkania koncertowo-edukacyjne. Organizowały je m.in. Teatr Wojska Polskiego, Koło Polskiej Partii Socjalistycznej przy P.P. „Film Polski”, Komitet Obywatelski Odbudowy m. st. Warszawy, Polska YMCA w Łodzi, Koło Łódzkie Związku Kompozytorów Polskich i inne instytucje.

Polona

Bronisława Rotształowna. Dodatek ilustrowany do „Głosu Porannego”, 26 lutego 1933

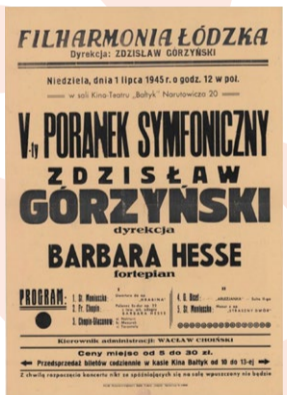
Halina Dudicz-Latoszewska. Fot. B.J. Dorys. Polona

Władysław Kędra. Fot. B.J. Dorys

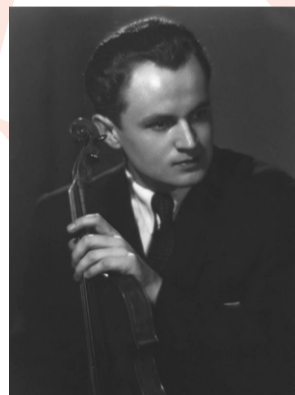
Władysław Raczkowski. Fot. B.J. Dorys. Z archiwum rodzinnego Jakuba Kosmaka

Polona

Barbara Hesse (Hesse-Bukowska). Fot. B.J. Dorys. Polona

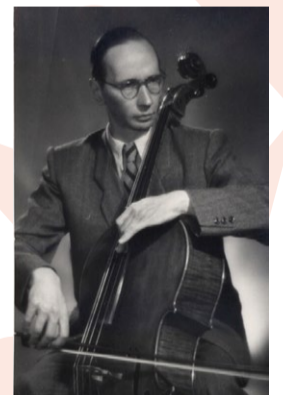
Zenon Hodor. Fot. Irina Strzemińska. AFL

Wanda Wilkomirska. Fot. B.J. Dorys. Polona

Polona

Kazimierz Wilkomirski. Fot. B.J. Dorys. Polona

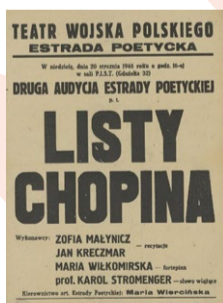
Jan Krenz. Fot. B.J. Dorys. Polona

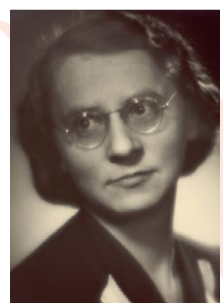
Polona

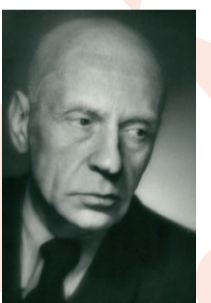
Polona

Polona

Maria Wilkomirska. Fot. B.J. Dorys. Polona

Karol Stromenger. Fot. B.J. Dorys. Polona

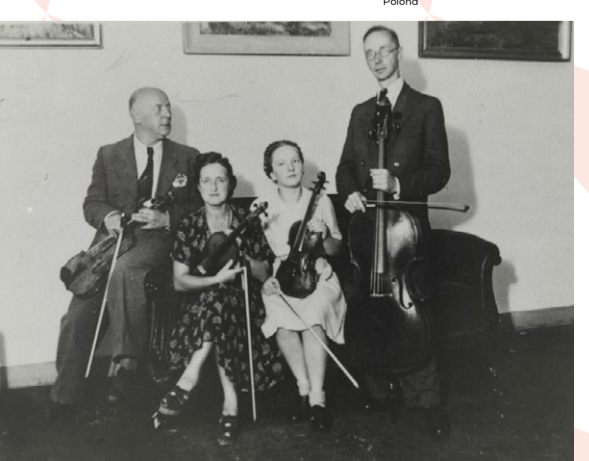
Irena Dubiska. Fot. B.J. Dorys. Polona

Polona

Polona

Kwartet im. Karola Szymanowskiego. Od lewej: Mieczysław Szalecki, Irena Dubiska, Wanda Wilkomirska, Kazimierz Wilkomirski. Fot. B.J. Dorys

ŁÓDŹ

CZAS ODBUDOWY I NADZIEI

22

W odradzającym się po okupacji hitlerowskiej mieście, które po wojnie stało się ważnym ośrodkiem kulturalnym państwa, jednym z priorytetowych działań stało się zorganizowanie szkolnictwa muzycznego, tak aby wszyscy predysponowani w tym kierunku dostali wyrównane szanse kształcenia. Już sześć dni po odzyskaniu wolności, 25 stycznia, w mieszkaniu Heleny Kijieńskiej-Dobkiewiczowej prowadzącej przed wojną w Łodzi prywatne Konserwatorium, odbyło się pierwsze organizacyjne zebranie, na którym podjęto uchwałę o wznowieniu działań uczelni.

Wypadki tamtych dni potoczyły się szybko. W lutym władze miasta przekazały na siedzibę Konserwatorium Muzycznego dawny pałac Karola Poznańskiego przy Gdańskiej 32, który podczas wojny służył za siedzibę niemieckiej Städtische Musikschule, ten sam, w którym uczelnia nieprzerwanie działa do dziś jako Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi. W lutym też przybył z Warszawy prof. Kazimierz Wilkomirski z misją utworzenia Państwowego Konserwatorium Muzycznego. W mar-

cu zorganizowano rekrutację i rozpoczęto wykłady na czterech wydziałach: I – teorii, kompozycji i dyrygentury, II – instrumentalnym, III – wokalnym, IV – nauczycielskim, 18 kwietnia nastąpiła inauguracja pierwszego roku akademickiego uczelni.

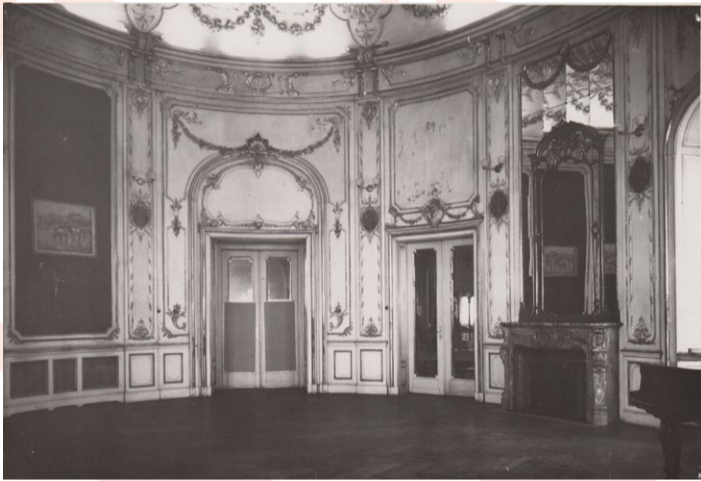
W Łodzi, która po wojnie stała się nie tylko ważnym, ale i niesłychanie twórczym ośrodkiem życia muzycznego, zgromadziły się takie osobowości, jak Maria i Kazimierz Wilkomirscy, Kazimierz Sikorski, Kazimierz Jurdziński, Stanisław Szpinalski, Zdzisław Górczyński, Witold Rudziński, Wawrzyniec Żuławski, Emma Altberg, Zofia Romaszkowa, Władysław Raczkowski, Kiejstut Bacewicz, Tomasz Kiesewetter, Tadeusz Paciorekiewicz, Mieczysław Drobner, Olga Olgina, Grzegorz Orłow, Franciszek Wesołowski i wielu, wielu innych. O atmosferze, jaka wówczas panowała na uczelni, zachowało się wiele wspomnień, bowiem zapamiętało i wspomniało ją wielu.

Witold Rudziński, polski kompozytor, dyrygent, historyk muzyki i pedagog: „Tak więc w kwietniu 1945 r., w okresie Wielkiejno-

cy znalazłem się w Łodzi. (...) w Łodzi znalazła się ogromna liczba artystów, niektórych najwyższej miary. (...) Mówiąc o owych latach nie można pominąć milczeniem atmosfery, jaka panowała wśród łódzkich muzyków. Każdy starał się dać z siebie jak najwięcej, żeby szybciej odbudować zręby kultury... (...) Łączyła nas pozostałych przyjaźń i braterstwo, które pozostały żywe po dziś dzień...”
Warszawa 1969

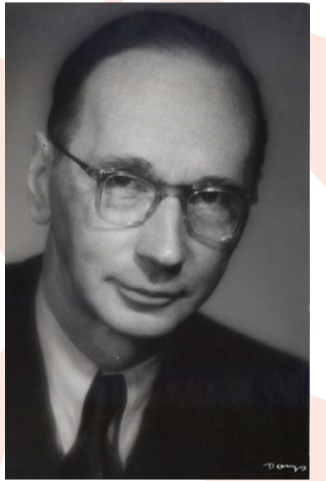
Helena Kijenska-Dobkiewicz, APL

Salon owalny (rokoka), Archiwum Akademii Muzycznej w Łodzi

Salon koncertowy PWSM (dawna jadalnia), Archiwum Akademii Muzycznej w Łodzi

Kazimierz Wilkomirski. Fot. B.J. Dorys. Polona

Profesorowie Państwowej Wyższej Szkoły i Państwowej Średniej Szkoły Muzycznej w Łodzi, Łódź 1952. Od lewej: Alfons Pellowski (w gębi), w rządzie: Franciszek Wesołowski, Kazimierz Sikorski, Kazimierz Jurdziński, Tadeusz Paciorekiewicz, Aleksander Kotowski, Archiwum Tadeusza Paciorekiewicza

Od lewej: Kiejstut Bacewicz, Franciszek Jamry, Alfons Pellowski, Łódź, lata 60. XX wieku. Archiwum Rodziny Pellowskich

Grono pedagogiczne Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Łodzi, ok. 1955 r. Siedzą od lewej: Zofia Romaszkowa, Emma Altberg, Antoni Dobkiewicz, Helena Kijenska-Dobkiewicz, Maria Wilkomirska, Maria Sobolewska, Marta Osiecińska, Olga Olgina, Kiejstut Bacewicz. Stoją od lewej: Daniel Dankowski, Roman Łykowski, Karol Mroczny, Grzegorz Orłow, Jan Kucharski, Szymon Weksler, Tomasz Kiesewetter, Mieczysław Drobner, Mieczysław Kacperczyk, Władysław Raczkowski, Franciszek Wesołowski, Franciszek Jamry, Kazimierz Jurdziński, Mieczysław Szalecki, Tadeusz Paciorekiewicz. Archiwum Akademii Muzycznej w Łodzi

Witold Rudziński. Fot. B.J. Dorys. Polona

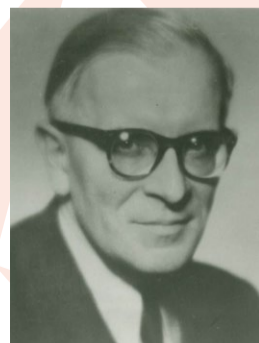
Obecny wygląd dawnej Sali Koncertowej Konserwatorium (później PWSM), Pałac Poznańskiego, siedziba Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi. Fot. Dariusz Kulesza. Archiwum Akademii Muzycznej w Łodzi

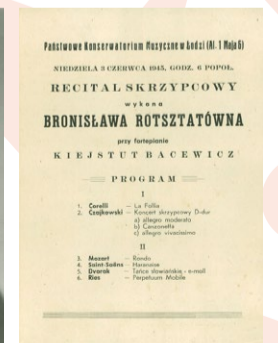
Polona

Grażyna Bacewiczówna. Fot. B.J. Dorys. Polona

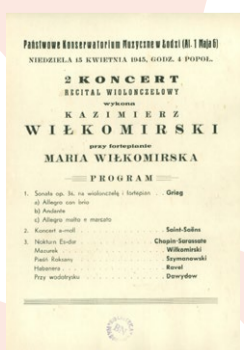
Kiejstut Bacewicz. AFL

Polona

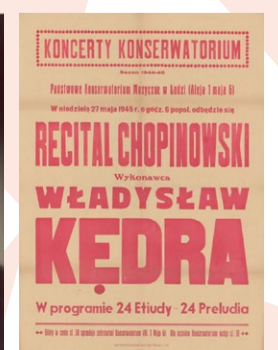
Kazimierz Wilkomirski. Fot. B.J. Dorys. Polona

Polona

Władysław Kędra. Fot. B.J. Dorys. Polona

Polona

23

pozytorskich (te dwie sfery działania udawało mi się zawsze harmonijnie łączyć)...” Warszawa 1969

Prof. Franciszek Wesołowski: „1 września otrzymałem angaż na stanowisko dyrektora PŚSM w Łodzi, natomiast od 49 r. już jako pracownik PWSM pełniłem obowiązki dyrektora PŚSM i PLM. Uczyłem też w Szkole Instruktorów Muzycznych (...). Muszę przyznać, że na Uczelni panowała atmosfera sprzyjająca zarówno pracy, jak i rozwojowi artystycznemu. Była kawiarnia, stanowiąca centrum Szkoły, którą zresztą sami stworzyliśmy wynosząc fontanny (...) żartowaliśmy, mówiliśmy sobie bardzo wiele nie zawsze przyjemnych rzeczy... myślę jednak, że byliśmy zawsze dla siebie dobrzy. I uczciwi. Zawsze!” Łódź 2002

Tadeusz Paciorkiewicz, kompozytor, pedagog i organista, który jako pierwszy otrzymał dyplom w łódzkiej powojennej Klasie Kompozycji Kazimierza Sikorskiego: „Żywa i twórcza atmosfera Łodzi pociągała mnie i wydawała mi się najbardziej dla mnie właściwa pod kątem dalszego rozwoju moich zainteresowań i ambitnych zamierzeń zarówno pedagogicznych, jak i kom-

W Konserwatorium akcja koncertowo-popularyzatorska ruszyła dość wcześnie. Wspominał te czasy Kazimierz Wiłkomirski: „Natychmiast po otwarciu naszej uczelni, a więc już w kwietniu 1945, rozpoczęliśmy akcję koncertową na jej terenie. (...) ludzie garnęli się do muzyki. Tłumnie przychodzili

na koncerty. Muzyka dawała radość i nadzieję...” Warszawa 1975

W cyklu koncertowym „Muzyka Konserwatorium” organizowano początkowo recitale: skrzypcowe, wiolonczelowe, śpiewacze. Występował też Kwartet im. Karola Szymanowskiego (w składzie: Irena Dubiska i Wanda Wiłkomirska – skrzypce, Mieczysław Szaleski – altówka, Kazimierz Wiłkomirski – wiolonczela), z którym wielokrotnie koncertowała pianistka Maria Wiłkomirska.

Nie były to jednakże jedyne koncerty, jakie w Konserwatorium organizowano: np. 13 stycznia 1946 roku zapraszano widzów na Recital Lisztowski Władysława Kędry – jednego z największych artystów, którzy urodzili się w Łodzi, przyszłego finalisty Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego w Genewie w 1946 roku.

Szybki rozwój zarówno łódzkiej, jak i otwierających się w innych miastach uczelni muzycznych, spowodował potrzebę reorganizacji i rok później, 1 kwietnia 1946 roku, decyzją Ministerstwa Kultury i Sztuki w miejsce

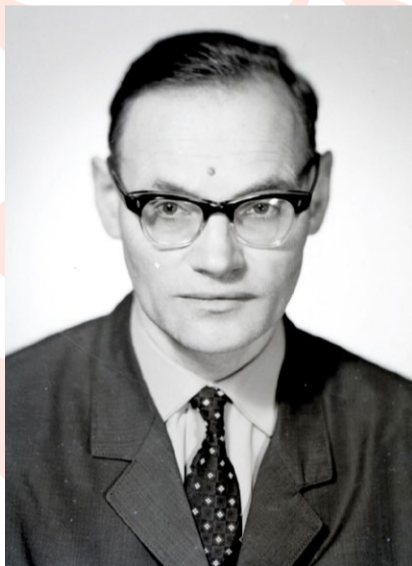
działającego dotąd Państwowego Konserwatorium Muzycznego powołano Państwową Wyższą oraz Państwową Średnią Szkołę Muzyczną.

Przy działającym w Łodzi Ludowym Instytucie Muzycznym powstała w tym czasie także założona przez Józefa Karola Lasockiego Szkoła Umuzykalniająca, o której Witold Rudziński mówił, że „...skupiła młodzież, która nie mogła pomieścić się w Konserwatorium...”, a absolwenci której kontynuowali naukę w Państwowych Wyższej oraz Średniej Szkołach Muzycznych.

Z czasem powstały w Łodzi kolejne szkoły muzyczne – stopnia podstawowego i średniego, działały także bardzo popularne i potrzebne ogniska muzyczne.

Tadeusz Paciorkiewicz. Fot. Irena Strzemińska. AFL

Franciszek Wesołowski. Fot. I. Strzemińska. AFL

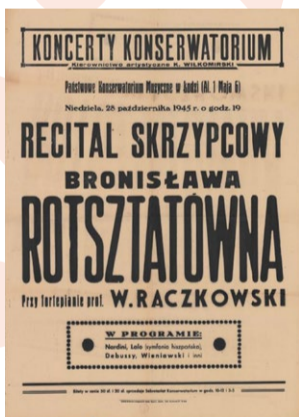
Władysław Kędra. Fot. Edward Hartwig. NAC on-line

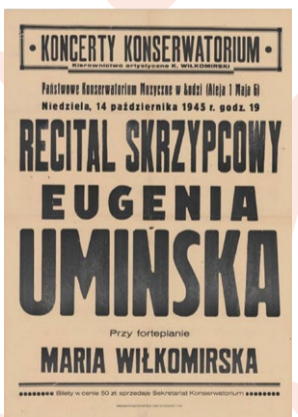
Polona

Bronisława Rotsztatówna. AFL

Polona

Polona

Eugenia Umińska. Fot. B.J. Dorys. Polona

Polona

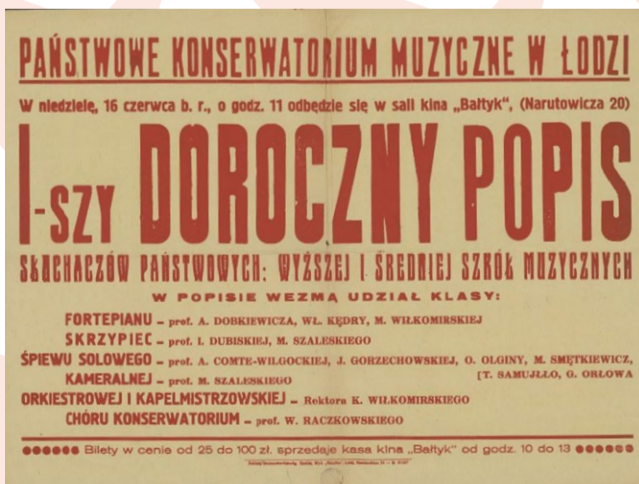
Kwartet im. Karola Szymanowskiego. Od lewej: Mieczysław Szaleski, Irena Dubiska, Wanda Wiłkomirska, Kazimierz Wiłkomirski. Fot. B.J. Dorys. Polona

Wanda Wiłkomirska. Fot. B.J. Dorys. Polona

Polona

Polona

Państwowa Szkoła Instruktorów Muzycznych, Łódź 1953. Zb. ikon. A. Pellowskiego. BUL

CHÓRY W FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

POCZĄTKI

24

Potrzeba istnienia w powstałej po II wojnie światowej Filharmonii Łódzkiej zespołu wokalnego mogącego sprostać trudnościom wykonawczym wielkiego repertuaru wokalnie-instrumentalnego wynikała z faktu, iż w coraz bogatszej ofercie repertuarowej instytucji brakowało wykonań wielkich dzieł należących do światowego repertuaru oratoryjno-kantatowego. Gościli w Łodzi znakomici dyrygenci, gwiazdami koncertów były uznani artyści, jednak aby w pełni sprostać misji, jaka została instytucji takiej jak filharmonia powierzona, wśród prezentowanych na jej estradzie dzieł nie mogło zabraknąć także światowego repertuaru wokalnie-instrumentalnego.

Powstającej dopiero instytucji, która borykała się z bardzo licznymi trudnościami, także finansowymi, na utrzymanie kolejnego zespołu artystycznego nie było po prostu stać. Nie było też odpowiednich warunków lokalowych, bowiem dedykowany Filharmonii gmach dawnego Łódzkiego Domu Koncertowego wymagał remontu i do czasu jego zakończenia orkiestra zmuszona była do korzystania z sali kina „Bałtyk” mieszczącego się w gmachu dawnego niemieckiego teatru „Thalia”.

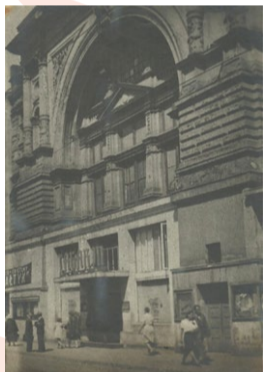
Gościna ta była kosztowna i nie w pełni komfortowa, na dobudowanej estradzie z trudem mieściła się orkiestra, brakowało też miejsca dla chóru, gdyby w repertuarze znalazły się dzieła z jego udziałem.

Perspektywy rysowały się jednak znakomite. Jak mówił dyrektor Zdzisław Górczyński w wywiadzie prasowym w maju 1946 r., odremontowana sala miała pomieścić 1200 osób i posiadać amfiteatralnie zabudowaną estradę; oczekiwano, że będzie najpiękniejszą i najbardziej nowoczesną wówczas w Polsce.

Aby jednak wzbogacić repertuar o dzieła wokalnie-instrumentalne, nawiązano współpracę z powstającymi w Łodzi szkołami artystycznymi, począwszy od Chóru Państwowego Konserwatorium Muzycznego, w którym ogólnouczelniany chór był jednym z przedmiotów wykładowych. Działał także Chór w Państwowej Szkole Instruktorów Muzycznych Ludowego Instytutu Muzycznego, chóry tworzone też w szkołach: Państwowym Liceum Muzycznym i podstawowych szkołach muzycznych. Zapraszano do udziału w koncertach również chóry towarzystw śpiewających – Chór im. Stanisława Moniuszki, „Echo”, „Hasło”, „Jutrzenka”, „Lira” i inne, które na filharmonicznej estradzie prezentowały się także w czasach, gdy istniał niezawodowy chór działający „przy” Filharmonii. Chóry te, acz sporadycznie, miały też samodzielne występy, którymi dyrygowali chórmistrzowie, m.in. Karol Prosnak, Anna Kacperczyk, Aleksander Kozłowski, Alfons Pellowski.

Pomimo że współpraca z gościnnie występującymi w łódzkiej filharmonii chórmi nie była w pełni komfortowa, bowiem zespoły

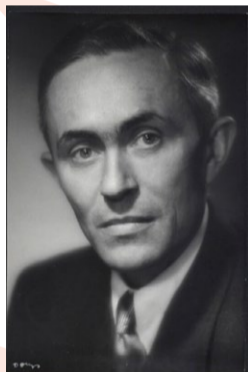
te nie były w pełni dyspozycyjne, w większości też nie prezentowały poziomu mogącego sprostać wymaganiom wykonawczym najtrudniejszych dużych dzieł z literatury oratoryjno-kantatowej, dała jednak możliwość wykonania wielu dzieł, jak m.in. *Litania do Marii Panny* Karola Szymanowskiego, Requiem Wolfganga Amadeusa Mozarta, *Harnasie* Karola Szymanowskiego, IX Symfonia Ludwiga van Beethovena, *Sonetny krymskie* Stanisława Moniuszki, oraz wersji estradowych oper Stanisława Moniuszki, *Straszny dwór* i *Halki* czy *Traviaty* Giuseppe Verdiego.

Gmach Filharmonii Łódzkiej, 1945. Archiwum rodzinne Barbary Ligęzy

Polona

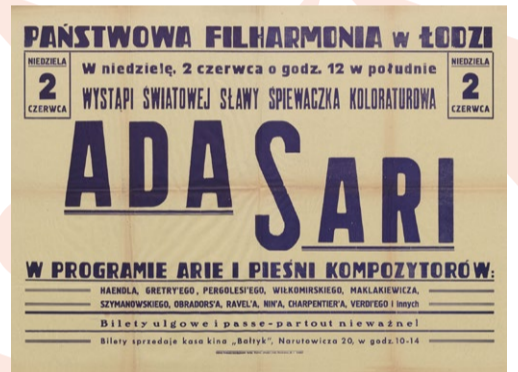
Jan Ekier. Fot. B.J. Dorys. Polona

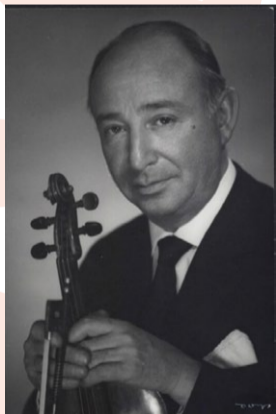
Stanisław Szpinalski. Fot. B.J. Dorys. Polona

Ada Sari. Polona

Polona

Bronisław Gimpeł. Fot. B.J. Dorys. Polona

Polona

Rafał Koczalski. Fot. B.J. Dorys. Polona

Tomasz Kieseewetter. Fot. B.J. Dorys. Polona

Polona

Stefania Woytowicz. Fot. B.J. Dorys. Polona

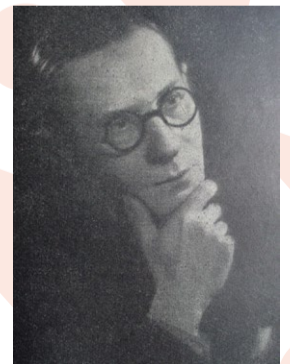
Polona

Henryk Kowalski. Archiwum Rodziny Marii Kowalskiej

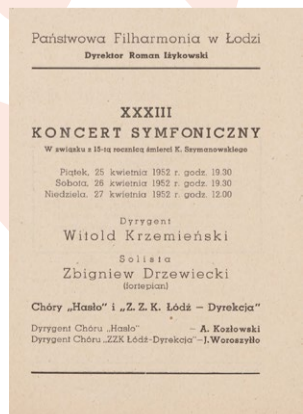
Z Archiwum Rodziny Marii Kowalskiej

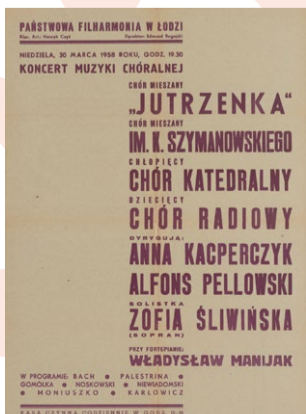
Zdzisław Górczyński. AFL

Aleksander Kozłowski. Archiwum Akademii Muzycznej w Łodzi

AFL

AFL

Anna Kacperczyk. AFL

Alfons Pellowski. Z Archiwum Rodziny Pellowskich

Karol Prosnak. Arch. 'Echo'

CHÓRY W FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

POCZĄTKI

25

Po raz pierwszy na estradzie Filharmonii Łódzkiej chór wystąpił 27 stycznia 1946 r. Był to Chór Państwowego Konserwatorium Muzycznego, który odąd często gościł na filharmonicznych koncertach, po reorganizacji uczelni występując najczęściej jako Chór Państwowych Wyższej i Średniej Szkół Muzycznych w Łodzi.

W styczniu 1946 podczas koncertu w którym brała udział także Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Łódzkiej, wystąpił pod batutą Władysława Raczkowskiego, dyrygenta, chórmistrza, kompozytora i pedagoga, który po II wojnie światowej związał swe losy z Łodzią bardzo energicznie włączając się w nurt życia kulturalnego miasta. Wykładał w Państwowym Konserwatorium Muzycznym przemianowanym na Państwową Wyższą Szkołę Muzyczną w Łodzi, we wrześniu 1950 objął funkcję kierownika artystycznego łódzkiej filharmonii, a po zorganizowaniu niezawodowego Chóru przy FŁ do czasu powstania w Łodzi opery – był jej chórmistrzem.

Podczas styczniowego koncertu inauguracyjnego współpracę pomiędzy uczelniami

a filharmonią zabrzmiały utwory Karola Kurpińskiego, Tadeusza Szeligowskiego, Kazimierza Sikorskiego, Kazimierza Wiłkomirskiego, Arnolda Baxa i Stanisława Moniuszki.

Trzy miesiące później ten sam zespół był współwykonawcą pierwszego po wojnie koncertu oratoryjnego, w którym obok orkiestry i chóru wystąpili też soliści. W programie znalazły się utwory: Stabat Mater Giovanniego Battisty Pergolesiego, Psalm Mikołaja Gomółki, O bone Jesu Marca Antonia Ingegneriego, Oro Supplex Luigiego Cherubiniego, Ave Verum Wolfganga Amadeusa Mozarta, Litania do Marii Panny Karola Szymanowskiego.

Koncert ten został przyjęty z wielkimi nadziejami, od tej pory zainteresowanie publiczności wykonaniami dzieł wokalnoinstrumentalnych przekładało się na frekwencję i podczas kolejnych koncertów sala była zawsze szczelnie wypełniona. Koncerty te miały szczególną oprawę, a dyrygowali nimi uznani dyrygenci: Franco Autori, Władysław Raczkowski, Bohdan

Wodiczko, Zbigniew Chwedczuk, Zdzisław Górzyński, Tadeusz Wilczak, Roman Mackiewicz, Włodzimierz Ormicki, Witold Krzemiński i Kazimierz Wiłkomirski.

Władysław Raczkowski. Fot. B.J. Dorys. Archiwum rodziny Jakuba Kosmała

AFL z APL, skan: WBPL

AFL z APL, skan: WBPL

AFL z APL, skan: WBPL

Sala Koncertowa Państwowej Filharmonii w Łodzi, 4-5 czerwca 1954. AFL

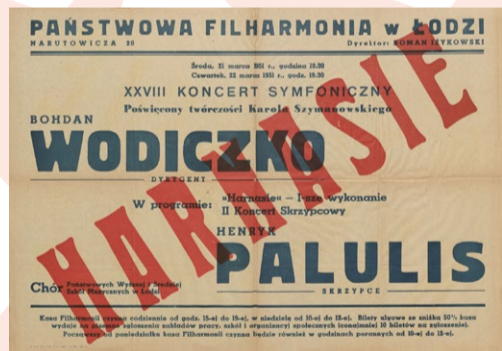
AFL z APL, skan: WBPL

AFL z APL, skan: WBPL

Franco Autori. Fot. B.J. Dorys. Polonia

AFL z APL, skan: WBPL

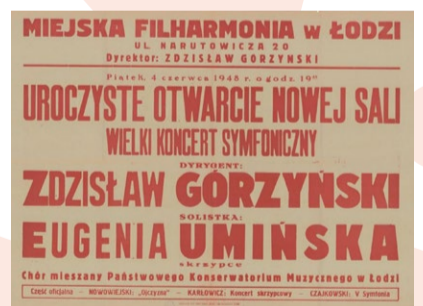
Bohdan Wodiczko. Fot. B.J. Dorys. Polonia

AFL

Eugenia Umińska. Fot. B.J. Dorys. Polonia

AFL z APL, skan: WBPL

Tadeusz Wilczak. Fot. B.J. Dorys. Polonia

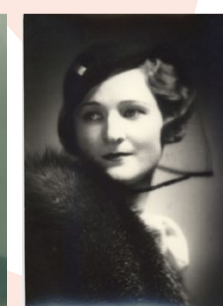
AFL z APL, skan: WBPL

AFL z APL, skan: WBPL

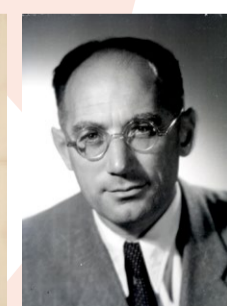
Roman Mackiewicz. Archiwum Opery Krakowskiej

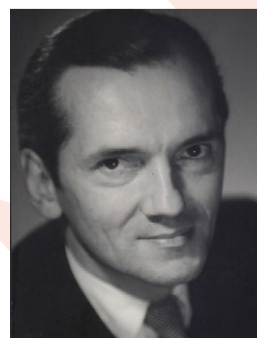
Irena Dubiska. Fot. B.J. Dorys. Polonia

AFL z APL, skan: WBPL

Włodzimierz Ormicki. Fot. I. Strzemińska. APL

Witold Krzemiński. Fot. B.J. Dorys. Polonia

AFL z APL, skan: WBPL

Fragment programu PFWŁ z 22-23 kwietnia 1955. AFL

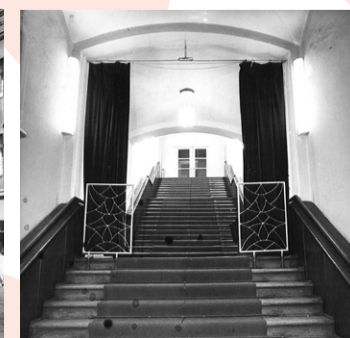
AFL z APL, skan: WBPL

Kazimierz Wilkomirski. Fot. Ryszard Raduszecki. AFL

Gmach Państwowej Filharmonii w Łodzi, 1958. Zbiory WBP w Łodzi

Gmach Filharmonii Łódzkiej, schody prowadzące do Sali Koncertowej. AFL

CHÓR PRZY PAŃSTWOWEJ FILHARMONII W ŁODZI

26

Związku Kół Śpiewaczych. Jako chórmistrz prowadził poznańskie chóry „Echo”, chór Mieszany im. Stanisława Moniuszki oraz chór akademicki.

W latach 20. XX wieku będąc profesorem Miejskiego Konserwatorium w Bydgoszczy współorganizował krajowe Zjazdy Śpiewacze, m.in. największy z nich Wszechsłowiański Zjazd Śpiewaczy w Poznaniu w 1929 r. Powołany przez Karola Szymanowskiego do Warszawskiego Konserwatorium Muzycznego prowadził także Chór Filharmonii Warszawskiej.

Po okupacji, którą przeżył w Warszawie, został przez Ministerstwo Kultury i Sztuki wydelegowany do Łodzi, gdzie w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej już jako profesor zwyczajny sprawował kolejno stanowisko dziekana Wydziału Kompozycji, Teorii i Dyrygentury, oraz w latach 1951-1959 Wydziału Wokalnego.

Od 1945 r. przez pięć lat piastował także funkcję kierownika artystycznego Filharmonii Warszawskiej, a następnie, od wrze-

śnia 1950 – kierownika artystycznego Filharmonii Łódzkiej.

Równolegle rozwijał swoje zainteresowania związane z teatrem, a zwłaszcza muzyką w teatrze, współpracował m.in. z Leonem Schillerem i Kazimierzem Dejmkiem. Był założycielem Opery Łódzkiej, jej pierwszym dyrektorem artystycznym i dyrygentem.

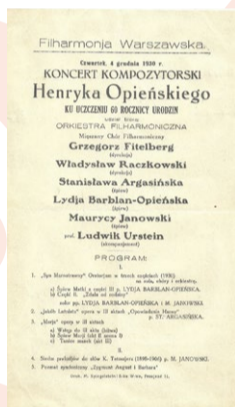
W Państwowej Filharmonii w Łodzi Władysław Raczkowski był głównym propagatorem idei utworzenia chóru. W programie koncertu zorganizowanego z okazji uroczystych obchodów 5-lecia działalności „Chóru przy Filharmonii Łódzkiej” napisano: „Nie było przypadkiem, że myśl powołania do życia nowego chóru, nastawionego wyłącznie na potrzeby Filharmonii, zrodziła się w okresie, gdy kierownictwo artystyczne spoczywało w rękach Władysława Raczkowskiego – znanego specjalisty w dziedzinie wokalistyki i świetnego pedagoga wielu polskich zespołów chórnych”.

Wprawdzie nie był to jeszcze profesjonalny chór zawodowy, ale był to już zespół, któ-

ry mógł na stałe z filharmonią współpracować. Skompletowany został z członków nieistniejącego już łódzkiego ARTOS-u – działającej po wojnie Państwowej Organizacji Imprez Artystycznych, licznego grona śpiewających w Chórze „Jutrzenka” działającym przy kościele św. Ducha w Łodzi oraz z indywidualnie zgłaszających się niezawodowych śpiewaków, posiadających niejednokrotnie wspaniałe warunki głosowe. Chór rozpoczął próby w grudniu 1952. Kiedy po-
wstawał, prawdopodobnie niewielu mogło przypuszczać, że odegra on tak ważną rolę w artystycznych działaniach łódzkiej filharmonii, że prezentowany przez niego repertuar będzie tak bogaty, a zespołowi, jak i instytucji, przyniesie tak wiele satysfakcji i sukcesów.

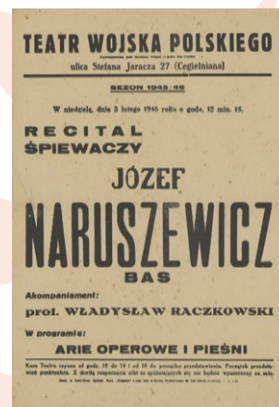
Władysław Raczkowski. Fot. I. Strzemieczna. AFL

Program koncertu w Filh. Warsz. z 4.12.1940. Z Archiwum rodzinnego Jakuba Kosmala

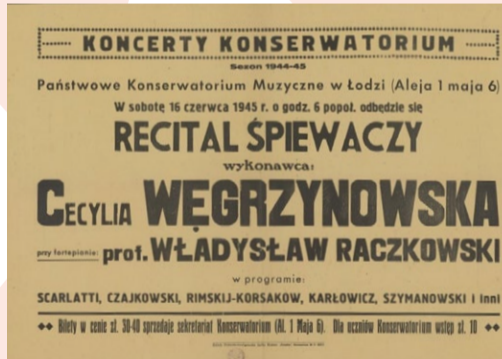
Widownia Sali Koncert. Filh. Warsz. 1939. Źródło: Historyczne Centrum Warszawy

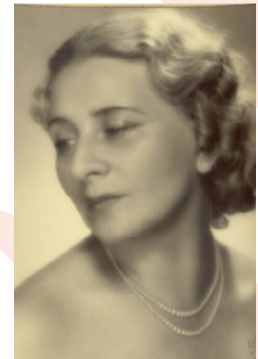
Polona

Sala obecnego teatru im. Stefana Jaracza. APL

Polona

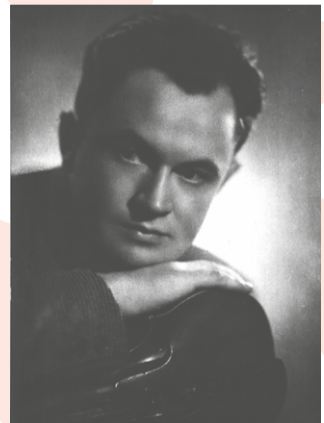
Halina Dudzić-Latozewska. Fot. B.J. Dorys. Polona

Ewa Bandrowska-Turska. Fot. B.J. Dorys. Polona

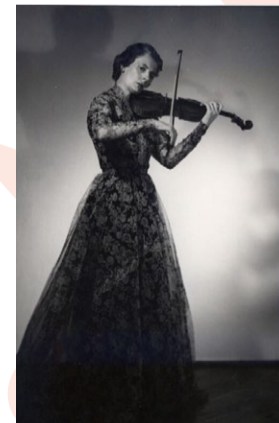
AFL z APL, skan: WBPL

Zenon Hodor. Fot. I. Strzemieczna. AFL

AFL z APL, skan: WBPL

Eugenia Uminska. Fot. B.J. Dorys. Polona

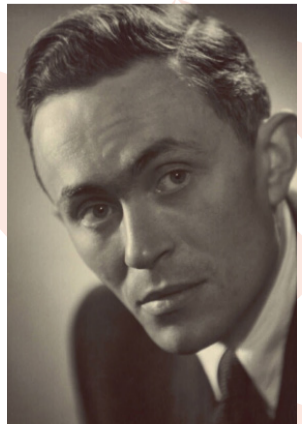
AFL z APL, skan: WBPL

Irena Dubiska. Fot. B.J. Dorys. Polona

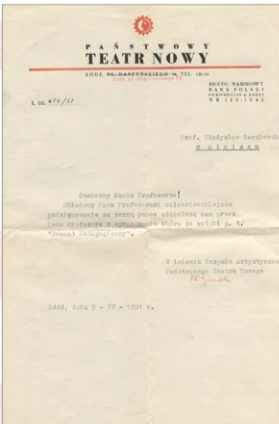
AFL z APL, skan: WBPL

Jan Ekier. Fot. B.J. Dorys. Polona

Afisz pierwszego spektaklu Opery Łódzkiej. Z Archiwum Teatru Wielkiego w Łodzi

Podziękowanie od Kazimierza Dejmki. Archiwum rodzinne Jakuba Kosmala

Sala Teatru Nowego w Łodzi, jedna z dwu scen goszczących Zespół Opery Łódzkiej do czasu wybudowania Teatru Wielkiego w Łodzi. APL

CHÓR PRZY PAŃSTWOWEJ FILHARMONII W ŁODZI

1952-1967

CHÓRMISTRZOWIE

27

Próby Chóru powstałego przy Filharmonii Łódzkiej prof. Władysław Raczkowski rozpoczął w grudniu 1952 r., a już pięć miesięcy później, 2 maja 1953, zespół po raz pierwszy wystąpił przed publicznością. W programie XXXIV Koncertu Symfonicznego Państwowej Filharmonii w Łodzi, którego solistą był światowej sławy łódzki pianista Władysław Kędra, pod batutą Zbigniewa Chwedczuka i z towarzyszeniem Orkiestry Symfonicznej Łódzkiej Filharmonii Chór zaprezentował Kantatę *Niższa* Stanisława Moniuszki, do słów Józefa Ignacego Kraszewskiego.

Pół roku później w cyklu „Arcydzieła muzyki operowej” zespół wziął udział w wykonaniu

Tańców połowieckich Aleksandra Borodina z towarzyszeniem Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Łódzkiej pod dyktando Witolda Krzemińskiego. Pod jego batutą odbywały się kolejne wydarzenia z udziałem Chóru, m.in. koncerty Sylwestrowy i Noworoczny z solistami Ireną Szudową (sopran) i Edwardem Kamińskim (tenor), w których Chór wystąpił w ponad 180-osobowym składzie wykonując fragment z II aktu operetki Johanna Straussa *Zemsta nietoperza*. Przedsięwzięciem o wyższym już stopniu trudności był montaż operowy *Orfeusz* Krzysztofa Willibalda Glucka 5 i 6 lutego 1954, z udziałem sopranistek Ireny Winiarskiej, Zofii Śliwińskiej i Lidii Skowron.

W pierwszą rocznicę działalności uczczono wykonaniem – także przy współudziale Chóru Dziecięcego Podstawowej Szkoły Muzycznej przygotowanego przez prof. Annę Kacperczyk – *Symfonii pokoju* Andrzeja Panufnika i było to I wykonanie (prawdopodobnie?) tego dzieła.

Pierwsze znakomite recenzje przyniósł zespołowi udział w estradowym wykonaniu

opery *Ruslan i Ludmiła* Michała Glinki (7 i 8 stycznia 1955). Kolejnym sukcesem była pierwsza po wojnie prezentacja monumentalnej *Pasji wg. św. Mateusza* (BWV 244) Johanna Sebastiana Bacha w listopadzie 1956, w której obok Orkiestry (z solo skrzypcowym Zenona Hodora), solistów, m.in. Stefani Woytowicz, Krystyny Szczepańskiej i Bohdana Paprockiego, udział wzięli Chór Dziecięcy Podstawowej Szkoły Muzycznej w Łodzi.

Szerokim echem odbiły się także wykonania IX Symfonii Ludwiga van Beethovena – w 1955 pod batutą Witolda Krzemińskiego, dwa lata później pod dyktando Henryka Czyży.

Okrzyknięte rewelacją sezonu, uznane za jedno z najważniejszych wówczas muzycznych wydarzeń w kraju zostało natomiast pierwsze w Polsce po wojnie wykonanie *Króla Dawida* Artura Honeggera, pod dyktando Henryka Czyży, w którym Chór wystąpił wraz z Orkiestrą Symfoniczną Filharmonii Łódzkiej oraz solistami: Stefanią Woytowicz (sopran), Ireną Winiarską (alt), Romualdem Spychalskim (tenor) oraz Halią Buczaczką i Andrzejem Szalawskim (recytacje). Realizację oklaskiwano aż ośmiokrotnie: w Łodzi 1, 2 i 3 listopada 1957, we Wrocławiu oraz Poznaniu podczas III Konkursu Skrzypcowego im. Henryka Wieniawskiego, i powtórnie w Łodzi.

Chór przy Filharmonii Łódzkiej pięciolecie swojej działalności obchodził 2, 3 i 4 maja 1958 r. Kierownictwo artystyczne instytucji spoczywało już w rękach Henryka Czyży, a uroczystymi koncertami dyrygowali Stefan Marczyk, późniejszy wieloletni kierownik artystyczny, a w latach 1963-1971 także dyrektor Filharmonii Łódzkiej, oraz ówczesny chórmistrz Tadeusz Kałdowski.

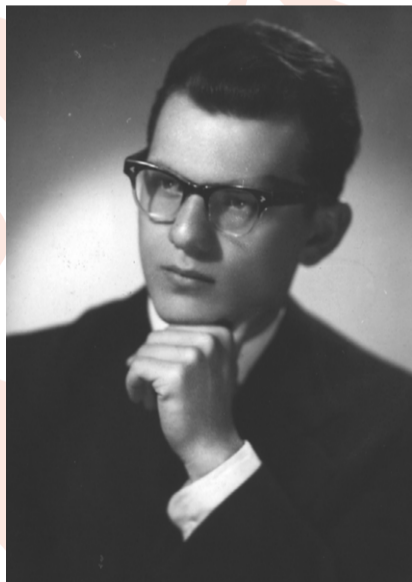
Władysław Raczkowski, Chórmistrz 1952-1954

Tadeusz Kałdowski, Chórmistrz 1955-1959

Witold Dobrzyński, Chórmistrz 1959-1960

Janusz Przybylski, Chórmistrz 1961-1964

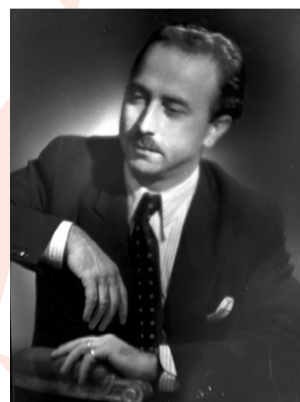
Tomasz Szymański, Chórmistrz 1964-1967

Zbigniew Chwedczuk, Fot. I. Strzemińska, AFL

AFL z APL, skan: WBPL

Władysław Kędra, Fot. E. Hartwig, NAC on-line

AFL z APL, skan: WBPL

Andrzej Panufnik, Fot. B.J. Dorys, Polona

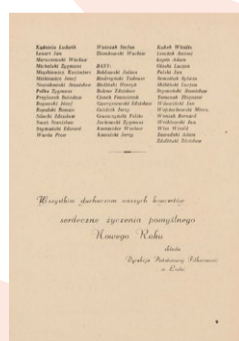
Okładka programu koncertu PFWL z 2-3 maja 1954, AFL

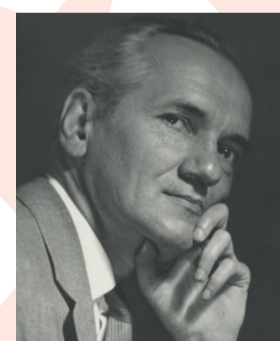
AFL z APL, skan: WBPL

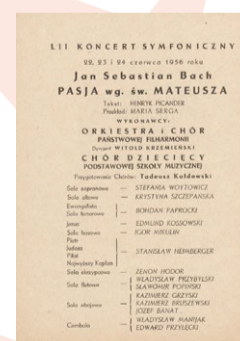
Fragmenty programu PFWL z 31 stycznia 1953 - 2 stycznia 1954, AFL

Fragmenty programu PFWL z 22-23-24 grudnia 1956, AFL

Witold Krzemiński, Fot. I. Strzemińska, AFL

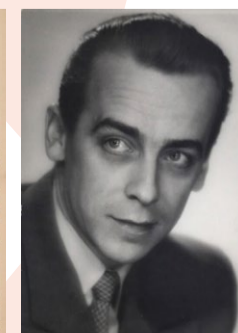
Fragmenty programu PFWL z 21-2-3 listopada 1957, AFL

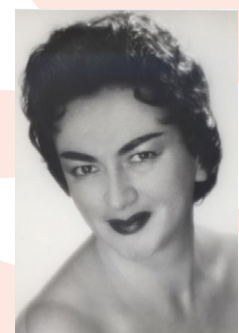
ORKIESTRA I CHÓR PAŃSTWOWEJ FILHARMONII W ŁODZI

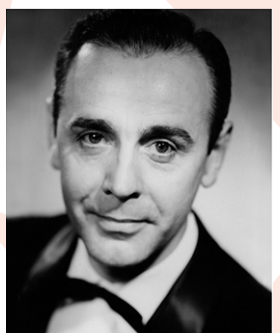
AFL z APL, skan: WBPL

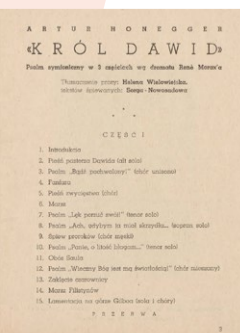
Henryk Czyż, Fot. B.J. Dorys, Polona

Stefania Woytowicz, Fot. B.J. Dorys, Polona

Romuald Spychalski, Fot. I. Strzemińska, z zasobu Archiwum Teatru Wielkiego w Łodzi

Fragmenty programu PFWL z 1-2-3 listopada 1957, AFL

CHÓR PRZY PAŃSTWOWEJ FILHARMONII W ŁODZI

1952-1967

28

Obfitującym w wydarzenia był dla Chóru także sezon 1958/1959, w którym po raz drugi łódzcy filharmonicy gościli w Warszawie, a po raz pierwszy z Chórem działającym przy łódzkiej filharmonii. Sezon rozpoczynało pierwsze w Polsce wykonanie dzieła Claude'a Debussy'ego *Syn marnotrawny* na orkiestrę symfoniczną, chór i solistów, transmitowane „na żywo” przez wszystkie Rozgłośnie Polskiego Radia.

W tym samym wykonaniu – z Orkiestrą Symfoniczną FŁ oraz solistami: Stefanią Woytowicz, Zdzisławem Klimkiem i Romualdem Spychalskim, pod batutą Henryka Czyży, *Syn marnotrawny* został zaprezentowany 20 marca w Filharmonii Narodowej w Warszawie. Dzień później miało miejsce kolejne wydarzenie: wykonanie *Stworzenia świata* Josepha Haydna przed ogromną widownią (2,5 tys. osób) w Sali Kongresowej z łódzkiemi filharmonikami i solistami: Lidią Skowron, Kazimierzem Pustelakiem i Adamem Szybowskiem, również pod batutą Henryka Czyży. Recenzje były znakomite, a dorobek Chóru wzbogacił się o bardzo prestiżowe w jego historii koncerty.

Niezawodowy Chór FŁ w ciągu 15 lat swojej pełnej pasji działalności, pracując pod kierunkiem tak znakomitych chórmistrzów, jak Władysław Raczkowski, Tadeusz Kałdowski, Witold Dobrzyński, Janusz Przybylski i Tomasz Szymański, wykonał blisko 40 wielkich dzieł z literatury oratoryjno-kantatowej, w znacznej części należących do najważniejszych w światowej literaturze tego gatunku. Były to m.in. *Magnificat D-dur* i *Pasja wg. św. Mateusza* Johanna Sebastiana Bacha, *Requiem* Giuseppe Verdiego, *Requiem* Wolfganga Amadeusa Mozarta, *Stabat Mater* Karola Szymanowskiego, *Stabat Mater* Gioacchina Rossiniego, *Pory roku* i *Stworzenie świata* Josepha Haydna, *Syn marnotrawny* (I wyk. w Polsce) Claude'a Debussy'ego, *Król Dawid* Arthura Honeggera czy dramat biblijny *Judith* tego samego kompozytora wykonany 19 kwietnia 1963 pod batutą Henryka Czyży (w programie koncertu znalazł się także po raz pierwszy wykonywany w Łodzi *Tren Ofiarom Hiroszimy* Krzysztofa Pendereckiego na 52 instrumenty smyczkowe).

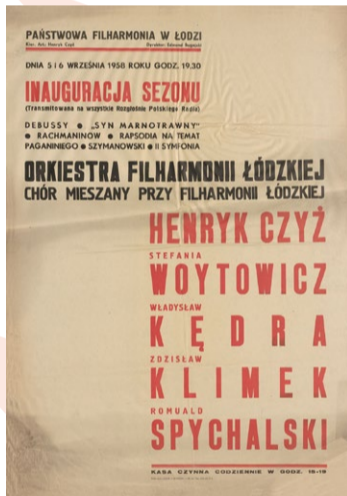
W repertuarze Chóru były także po raz pierwszy wykonane w Łodzi 13 maja 1960

Catulli Carmina Carla Orffa, kantata *Aleksander Newski* Sergiusza Prokofiewa (I wyk. w Łodzi) czy *Symfonia-Kantata Dzwony* op. 35 Sergiusza Rachmaninowa (I wyk. w Łodzi). Razem z Orkiestrą Symfoniczną FŁ pod batutą Stefana Marczyka i solistami Chór uczestniczył w II Festiwalu Muzyki Polskiej w Bydgoszczy.

W swoim dorobku prócz licznych pierwszych wykonań utworów w Łodzi i także w Polsce zespół poszczycić się może prawykonaniem: pieśni *Ojczyzna* na chór mieszany i orkiestrę symfoniczną Tadeusza Paciorkiewicza do słów Konstantego Idelfonsa Gałczyńskiego.

Henryk Czyż. Fot. B.J. Dorys. Polonia

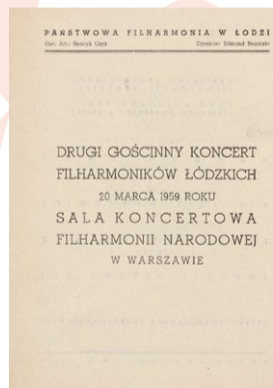
AFL z APL, skan: WBPL

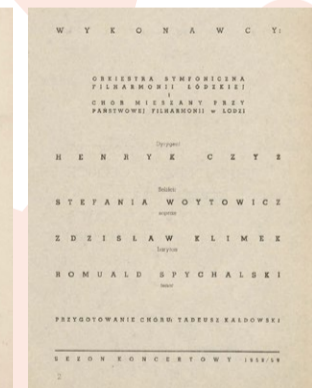
Zapowiedź gościnnych koncertów łódzkiej filharmonii w Warszawie w marcu 1959. AFL

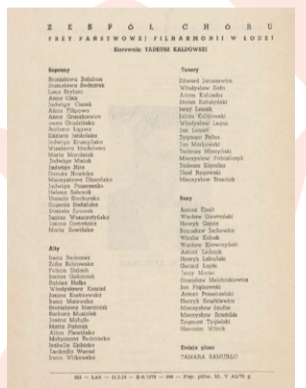
Zapowiedź gościnnych koncertów łódzkiej filharmonii w Warszawie w marcu 1959. AFL

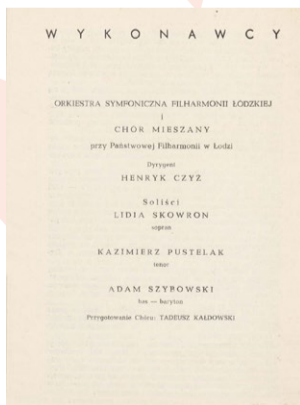
Program gościnnych występów łódzkiej filharmonii w Filharmonii Narodowej w Warszawie oraz Sali Kongresowej, 20 i 21 marca 1959. AFL

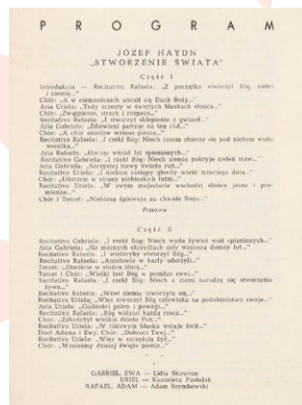
Stefania Woytowicz

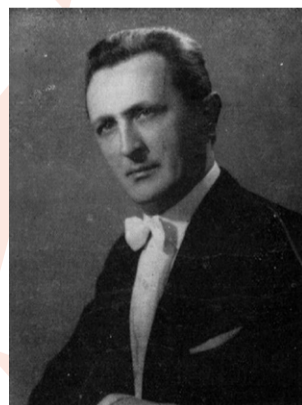
Kazimierz Pustelak. AFL

Program gościnnych występów łódzkiej filharmonii w Filharmonii Narodowej w Warszawie oraz Sali Kongresowej, 20 i 21 marca 1959. AFL

Lidia Skowron. Archiwum Teatru Wielkiego w Łodzi

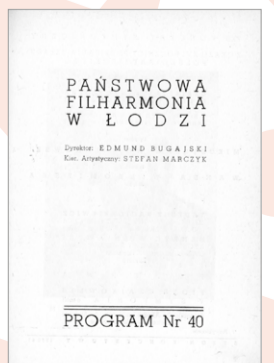
Adam Szybowski. AFL

Zapowiedź koncertów: 20 i 21 maja 1963 w Warszawie, 30 września i 1 października 1960 w FŁ. AFL

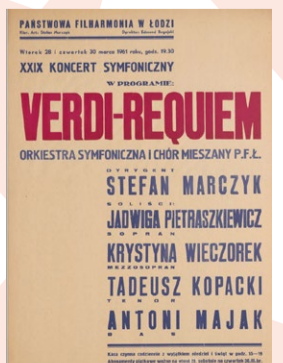
Zapowiedź koncertów łódzkiej filharmonii, 19 i 20 kwietnia 1963 w Państwowej Filharmonii w Łodzi. AFL

Fragmenty programu PFWŁ z 28-29 kwietnia 1961. AFL

Tadeusz Paciorkiewicz. Fot. I. Strzemieczna. AFL

AFL z APL, skan: WBPL

CHÓR PRZY PAŃSTWOWEJ FILHARMONII W ŁODZI

1952-1967

29

Ambroziak, Jadwiga Pietraszkiewicz, Krystyna Szostek-Radkova, Tadeusz Kopacki, Antoni Majak, Romuald Spychalski, Bogdan Paprocki, Zdzisław Klimek i wielu innych. Na co dzień natomiast z zespołem współpracowali także: dyrygent Andrzej Cwojdziański, korepetytorzy Władysław Manijak, Marian Toroń, Zofia Bobrowska, akompaniatory Władysław Manijak, Grzegorz Sutt, Irena Szumigaj oraz prowadzący emisję głosu: Helena Gratelowa, Tamara Samujłło i Marian Toroń.

Ostatnim dziełem, w którego wykonaniu Chór przy FŁ uczestniczył, była Fantazja c-moll na fortepian, chór i orkiestrę Ludwiga van Beethovena, zaprezentowana 29 kwietnia 1967 r., pod batutą Arkadiusza Basztonia, z udziałem pianisty Władysława Kędry oraz łódzkich filharmoników.

Na zakończenie koncertu Chór wykonał jeszcze, z towarzyszeniem Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Łódzkiej, *Międzynarodówkę* co było ostatnim akordem piętnastoletniej artystycznej współpracy.

Kolejny sezon rozpoczął się więc bez udziału chóru, a decyzja ta w swoich skutkach szybko okazała się błędną, bowiem łódzka filharmonia nie dysponując odtąd stałym zespołem wokalnym musiała zrezygnować z wielu zaplanowanych wcześniej dzieł, m.in. tak lubianego w Łodzi Requiem Mozarta. Musiano też zrezygnować z udziału w powoływanym do życia w 1966 roku przez Andrzeja Markowskiego festiwalu Wroclawia Cantans czy z zaproszenia szefa Orkiestry Filharmonicznej Radia i Telewizji Francuskiej Charlesa Brucka do zadyrygowania w Łodzi dziełem Hectora Berlioz *Romeo i Julia*

w ramach obchodów świątowych dni pamięci tego kompozytora.

Chór zawodowy został w Państwowej Filharmonii w Łodzi utworzony dwa lata później, w 1969 roku.

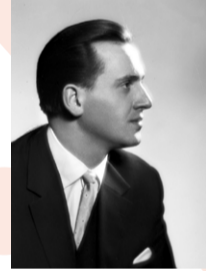
Koncertami z udziałem Chóru przy FŁ dyrygowali Zbigniew Chwedczuk, Witold Krzemieński, Henryk Czyż, Stefan Marczyk, Tadeusz Kaldowski, Tomasz Szymański, Mieczysław Wojciechowski, Arwid Jansons, Paul Douglass Freeman, Arkadiusz Baszton, a wśród solistów byli m.in. Stefania Woytowicz, Zofia Rudnicka, Lidia Skowron, Delfina

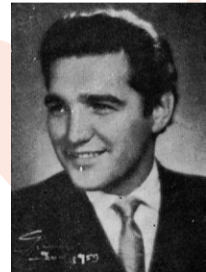
Zofia Rudnicka. Fot. I. Strzemieczna. AFL

Jerzy Artysz. Fot. B.J. Dorys. Polonia

Zdzisław Klimek. Fot. E. Hartwig. NAC on-line

Tadeusz Kopacki. Fot. I. Strzemieczna. Archiwum Teatru Wielkiego w Łodzi

PAŃSTWOWA FILHARMONIA W ŁODZI
Kier. Art.: Henryk Czyż Dyrektor: Edmund Bugajski

PIĄTEK, 13 MAJA 1960 ROKU, GODZINA 19.30
XXXIV KONCERT SYMFONICZNY
W PROGRAMIE: STRAWIŃSKI – „LIS” • ORFF – „CATULLI CARMINA” • RACHMANINOW – DZWONY

ORKIESTRA SYMFONICZNA I CHÓR F.Ł.

HENRYK CZYŻ

SOLIŚCI:
ZOFIA RUDNICKA
JERZY ARTYSZ
ZDZISŁAW KLIMEK
TADEUSZ KOPACKI
STANISŁAW MICHOSKI
BOGDAN PAPROCKI
ROMUALD SPYCHALSKI

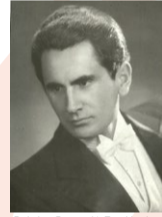
NARRACJA:
MAŁGORZATA GORZEWSKA
MIECZYŚLAW VOIT

Kasa czynna codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt w godzinach 15–19

AFL, skan: WBPL

Stanisław Michoski. Fot. I. Strzemieczna. AFL

Bohdan Paprocki. Fot. Hanka. AFL

Romuald Spychalski. Fot. I. Strzemieczna. Arch. T. Wielkiego w Łodzi

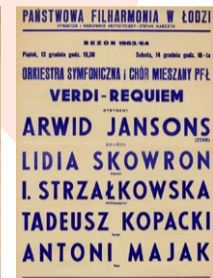
Małgorzata Gorzevska-Cegiłowska. Fot. B.J. Dorys. Polonia

Mieczysław Voit. AFL

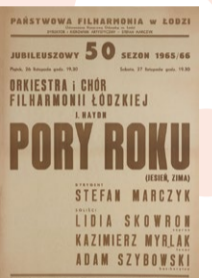
AFL, skan: WBPL

AFL, skan: WBPL

AFL, skan: WBPL

AFL, skan: WBPL

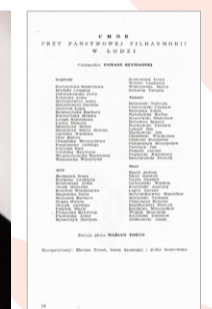
Fragment programu PFwL z 6-7 grudnia 1963. AFL

Paul-Douglas Freeman 1962. AFL

Arkadiusz Baszton. Fot. I. Strzemieczna

Fragment programu PFwL z 17/18 marca 1967. AFL

PROGRAM

STANISŁAW MONIUSZKO
MAZUR z opery STARSZY DWÓR
Odyseja śmieci, I chór PSM
Dir. S. Naczonek

WŁADYSŁAW BRONIEWSKI
PIERWSZY MAJA
Dir. K. Dąbowski

ALFRED GRADSTEIN
CZESCI P A R T I I
Chór PSM, solista: Władysław Nuziak

LEOPOLD LEWIN
O C H A S I K W I A T Y
Dir. Jerzy Walicki

EDWARD BERY
T Y S I A C L A T
Chór PSM & solista

P E Z E R W A

STANISŁAW MONIUSZKO
ARIJA z opery KSIĄŻ IGIOR
A. Naczonek & ten. solista

PIOTR CZAJKOWSKI
KONCERT SKRZYPKOWY D-dur
Cy. H. Górecki & ten. solista
Cy. H. Albinow & wokal
Cy. B. S. & ten. solista

STANISŁAW MONIUSZKO
ARIEL z opery STARSZY DWÓR
T. Małgorzata & ten. solista

LEON VAN BETHOVEN
F A N T A Z J A c-moll
NA FORTEPIAN, CHÓR I ORKIESTRĘ
Dir. A. Baszton

MIĘDZYNARODÓWKA
Orkiestra i Chór

PROGRAM OSTATNIEGO KONCERTU CHÓRU PRZY PAŃSTWOWEJ FILHARMONII W ŁODZI, 29 KWIEŃCIA 1967. AFL

Orkiestra Symfoniczna Państwowej Filharmonii w Łodzi oraz Chór przy PFwL, dyrygent Stefan Marczyk. Łódź 1963. Fot. Jerzy Neugebauer. AFL

CHÓR FILHARMONII ŁÓDZKIEJ IM. ARTURA RUBINSTEINA

1969-2020

30

Fenomen śpiewu chóralnego to potęga wspólnoty, a zarazem jedność w różnorodności, rozpatrywana na wielu, rozmaitych płaszczyznach: współbrzmienia, harmonii, barwy... To bezlik małych, pojedynczych puzzli, dających jeden piękny obraz.

Dawid Ber

Słowa Dawida Bera, dyrygenta Chóru Filharmonii Łódzkiej, trafiają w sedno wszystkiego, co w śpiewie chóralnym wydaje się

być najważniejsze i co staje się udziałem odbiorców prezentowanego przekazu.

Powstanie 8 marca 1969 roku zawodowego Chóru Państwowej Filharmonii w Łodzi było zakończeniem długich i żmudnych starań łódzkiego środowiska kultury o jego utworzenie. Nie udało się przekształcić działającego przez blisko piętnaście lat zespołu przy łódzkiej filharmonii w zespół zawodowy, powodzeniem natomiast zakończyły się starania ówczesnego dyrektora Państwowej Filharmonii w Łodzi Stefana Marczyka, który „wychodził” w Urzędzie Miasta czterdzieści pięć lat. Z dwustu kandydatów wybrano czterdziestu, rekrutujących się zarówno z grona studentów Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Łodzi, uczniów starszych roczników Średniej Szkoły Muzycznej, jak i spośród dysponujących dobrymi warunkami głosowymi dawnych chórzystów zespołu niezawodowego.

Stanowisko kierownika chóru powierzono Tomaszowi Szymańskiemu, ostatniemu z chórmistrzów zespołu niezawodowego, jako korepetytorów angażując

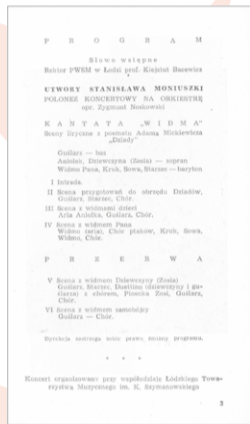
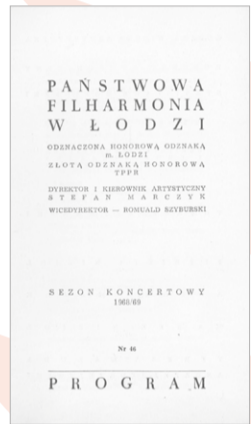
Grażynę Krajewską-Slebocką oraz Krystynę Hussar.

Koncert, który odbył się już dwa miesiące później, 2 maja 1969 r., z okazji 150. rocznicy urodzin Stanisława Moniuszki, był pierwszym, w którym Chór zaprezentował się publiczności wykonując kantatę *Widma* Stanisława Moniuszki. Półtora miesiąca później, podczas kończącego sezon koncertu, wykonał kantatę Stanisława Wiechowicza *Na glinianym wazoniku* na chór i orkiestrę symfoniczną, do słów Janiny Porazińskiej.

Po raz trzeci Chór wystąpił już w kolejnym sezonie w ramach Festiwalu Muzyki Organowej i Oratoryjnej 3 października prezentując w Kościele Ewangelicko-Augsburskim św. Mateusza w Łodzi (miejsce częstych koncertów obu zespołów artystycznych łódzkiej filharmonii) Requiem d-moll KV 626 Wolfganga Amadeusa Mozarta, wraz z Orkiestrą Symfoniczną oraz solistami – Delfiną Ambroziak (sopran), Polą Lipińską (mezzosopran), Kazimierzem Pustelakiem (tenor) i Zdzisławem Krzywickim (bas), pod batutą Stefana Marczyka. W swoim pierwszym

sezonie artystycznym Chór wykonał także fragmenty z opery *Borys Godunow* Modesta Musorgskiego, program kolędowy, *Stabat Mater* op. 53 Karola Szymanowskiego (I wykonanie w Łodzi), a także *Małą liturgię prawosławną* Romualda Twardowskiego.

Występy te stały się początkiem obfitującej w liczne artystyczne wydarzenia drogi zespołu, którego chórmistrzami byli: przez trzynaście lat Tomasz Szymański, następnie, do sierpnia 2011, Marek Jaszczak (który w zespole był od jego powstania) oraz, od sezonu 2011/2012 Dawid Ber.

Tomasz Szymański

Atleż koncertu PFwL z 2-3 maja 1969 r. AFL

Pierwszy skład Chóru Filharmonii Łódzkiej. Program koncertu z 27-28 czerwca 1969. AFL

Marek Jaszczak

CHÓRMISTRZ

Tomasz Szymański

marzec 1969 – sierpień 1982

Marek Jaszczak

wrzesień 1982 – sierpień 2011

Dawid Ber

od września 2011

ASYSTENT CHÓRMISTRZA

Marek Jaszczak

maj 1975 – sierpień 1982

Janusz Wałęsiński

luty 1983 – kwiecień 1988

Mirosław Kuchowicz

grudzień 1987 – maj 1996

Jerzy Rachubiński

maj 1996 – sierpień 1996

Maciej Salski

styczeń 2005 – sierpień 2011

Maria Hubluk-Kaszuba

od września 2017

PROWADZĄCY EMISJĘ GŁOSU

Grażyna Krajewska

marzec 1969 – październik 1970

Małgorzata Jałmużny-Borowik

od września 2019

Bartosz Szulc

od września 2019

KOREPETYTOR

Krystyna Hussar

marzec 1969 – sierpień 1970

Anna Pfajfer

wrzesień 1970 – sierpień 1974

Aldona Pellowska

listopad 1973 – sierpień 1978

Marek Jaszczak

kwiecień 1974 – luty 1975

AKOMPANIATOR

Aldona Pellowska

listopad 1973 – sierpień 1978

Bożena Dobruchowska

wrzesień 1978 – sierpień 2005

Piotr Szymanowicz

październik 2005 – luty 2006

Barbara Karaśkiewicz-Zagajewska

październik 2005 – grudzień 2005

Zbigniew Rymarczyk

od września 2006

INSPEKTOR CHÓRU

Adam Kałuszka

marzec 1969 – wrzesień 1976

Wacław Gawroński

październik 1976 – marzec 1978

Marian Niedomagala

kwiecień 1978 – marzec 1997

Ireneusz Wójcikowski

kwiecień 1997 – listopad 2019

Piotr Ranfeld

listopad 2019 (p.o. maj 2016 – listopad 2019)

Chór Państwowej Filharmonii w Łodzi. Chórmistrz Marek Jaszczak. Łódź 1974. Fot. R. Raduszecki. AFL

Dawid Ber. fot. Jerzy Maciej Koba

CHÓR FILHARMONII ŁÓDZKIEJ IM. ARTURA RUBINSTEINA

1969-2020

31

Chór Państwowej Filharmonii w Łodzi swój pierwszy pełny sezon koncertowy rozpoczął wykonaniem Requiem d-moll Wolfganga Amadeusa Mozarta, które odtąd na stałe zagościło w repertuarze będąc jednym z trzech – obok IX Symfonii i Missa Solemnis Ludwiga van Beethovena – bezsprzecznie najchętniej na żywo przez łódzką widownię słuchanych dzieł z udziałem chóru. Po raz pierwszy zostało zaprezentowane 3 października 1969 r. w Kościele Ewangelicko-Augsburskim św. Mateusza w Łodzi, a już niecały miesiąc później powtórzone w sali koncertowej, pod batutą Stefana Marczyka i z udziałem solistów: Delfiny Ambroziak, Krystyny Szczepańskiej, Kazimierza Pustelaka oraz Zdzisława Krzywickiego.

Był to jednocześnie początek repertuarowego otwarcia, bowiem odtąd w programach koncertów zaczęły się pojawiać dzieła wcześniej na łódzkiej estradzie niewykonywane, jak np. Wielka Msza h-moll Johanna Sebastiana Bacha, Msza Nelsonska czy *Siedem słów Chrystusa na krzyżu* Franza Josepha Haydna, Missa solemnis D-dur Ludwiga van Beethovena, *Potę-*

pień Fausta oraz *Romeo i Julia* Hectora Berlioz, Niemieckie requiem Johannesa Brahmsa, Requiem wojenne Beniamina Brittena, *Te Deum* C-dur Antona Brucknera, *Stabat Mater* i Requiem Antonína Dvořáka, *Planety* Gustava Holsta, *Joanna d'Arc na stosie* Arthura Honeggera, *Agnus Dei*, Polskie Requiem, oratorium *Siedem bram Jerozolimy*, *Te Deum* i *Veni Creator* Krzysztofa Pendereckiego, Liturgia prawosławna wg św. Jana Złotoustego Piotra Czajkowskiego, Mała Liturgia Prawosławna Romualda Twardowskiego, *Beatus vir*, *Euntes ibant et flebant*, *Totus tuus* Henryka Mikołaja Góreckiego, II, III i VIII Symfonia Gustava Mahlera, *Carmina Burana* Carla Orffa i wiele, wiele innych.

W Łodzi występy Chóru odbywały się najczęściej w sali koncertowej łódzkiej filharmonii oraz w Kościele Ewangelicko-Augsburskim Świętego Mateusza w Łodzi, ale także na scenie Teatru Wielkiego w Łodzi, gdzie m.in. 29 sierpnia 2009 r. zespół uczestniczył w prawykonaniu dzieła Krzysztofa Pendereckiego napisanego z okazji 65. rocznicy likwidacji łódzkiego getta *Kadisiz. Życie*

za życie. Łódzkim Abramkom, którzy chcieli żyć. Polakom, którzy ratowali Żydów, pod dyrekcją samego kompozytora. Czteroczęściowe dzieło (cz. I Tempo di marcia funebre. *Szła śmierć*; cz. II Grave. *Leży na ziemi...*; cz. III Molto tranquillo. *Prosimy Cię...*; cz. IV Senza misura. *Jitgadal wejtkadasz*) o oryginalnym tytule *Kadisiz per soprano, tenore, voce recitante, coro maschile ed orchestra*, zostało przez Krzysztofa Pendereckiego skomponowane do tekstu Abrahama Cytryna. W prawykonaniu pod batutą kompozytora wzięli udział: Izabela Matuła – sopran, Izabela Kłosińska – sopran, Agnieszka Rehlis – mezzosopran, Adam Zdunikowski – tenor, Romuald Tesarowicz – bas, Alberto Mizrahi – narrator, połączone orkiestry Filharmonii Łódzkiej im. Artura Rubinsteina i Teatru Wielkiego w Łodzi, połączone chóry Łódzkiej Opery, Filharmonii Łódzkiej oraz Opery i Filharmonii Podlaskiej.

Sala Koncertowa Państwowej Filharmonii w Łodzi. Wykonawcy koncertu 11 grudnia 1970. AFL

Stefan Marczyk. Fot. J. Neugebauer. AFL

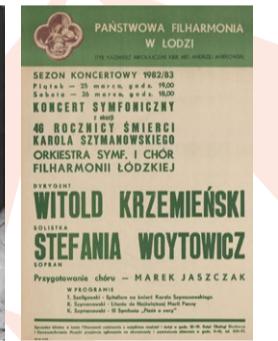
AFL skan: WBPL

AFL skan: WBPL

Witold Krzemiński. Fot. I. Strzemieczna. AFL

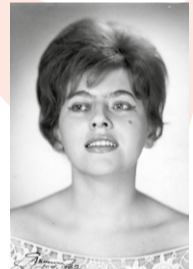
AFL skan: WBPL

Henryk Czyż. Fot. J. Neugebauer. AFL

AFL skan: WBPL

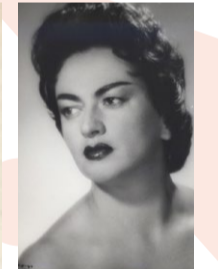
Delfina Ambroziak. Fot. I. Strzemieczna. AFL

Fragmenty jubileuszowego programu oraz oficj. Państwowej Filharmonii w Łodzi z 30 maja i 6 czerwca 1975. AFL skan: WBPL

AFL skan: WBPL

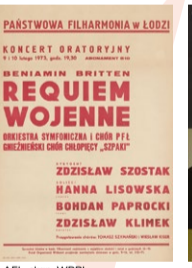
Stefania Woytowicz. Fot. B.J. Dorys. Polona

Zdzisław Szostak. Fot. Henryk Smigacz. AFL

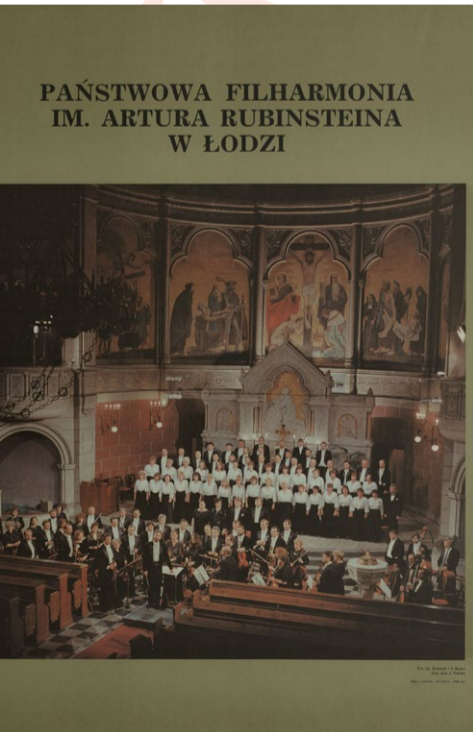
AFL skan: WBPL

AFL skan: WBPL

Proj. graficzny Joanna Tyczkowska. AFL

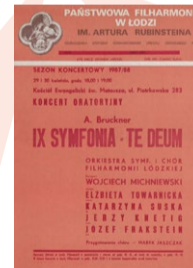
Fot. Ch. Zieliński i J. Kopeć. Proj. graf. I. Pokora. AFL skan: WBPL

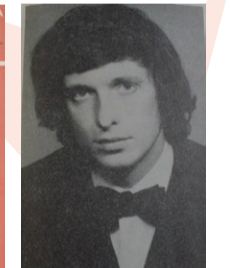
Proj. graficzny Joanna Tyczkowska. AFL

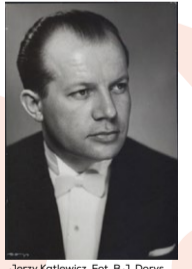
AFL skan: WBPL

AFL skan: WBPL

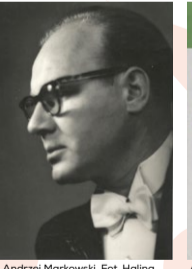
Wojciech Michniewski. AFL

Jerzy Katlewicz. Fot. B.J. Dorys. Polona

AFL skan: WBPL

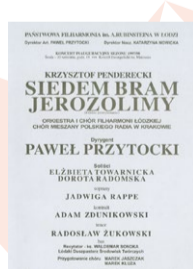
Andrzej Markowski. Fot. Halina Holasa-Idziakowa. AFL

AFL skan: WBPL

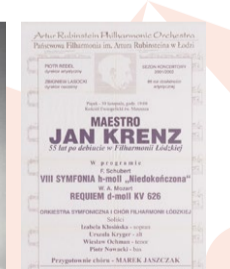
Paweł Przytocki. Fot. Ireneusz Skąpski

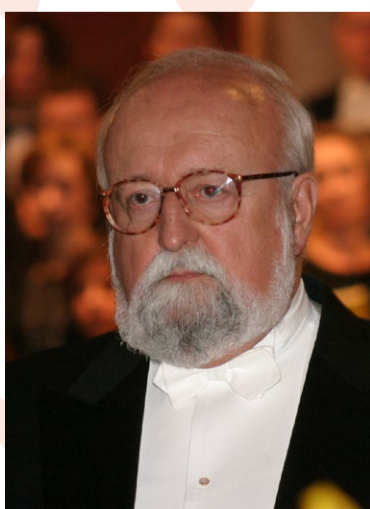
AFL skan: WBPL

Jan Krenz. Fot. B.J. Dorys. Polona

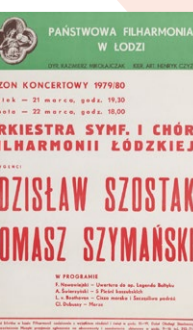
Projekt graficzny JAGO - Katarzyna Kwasińska. AFL skan: WBPL

Krzysztof Penderecki. Fot. Magdalena Lasocka. AFL

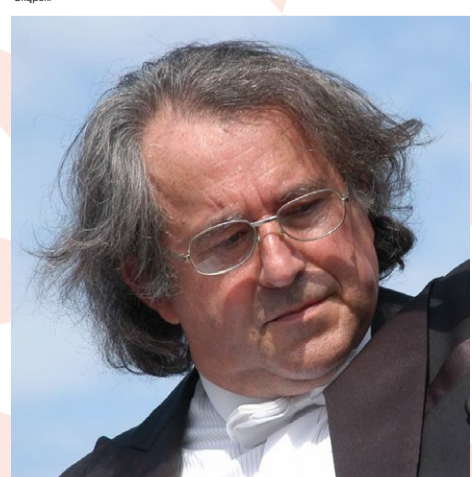
AFL skan: WBPL

AFL skan: WBPL

Projekt graficzny JAGO - Katarzyna Kwasińska. AFL skan: WBPL

Marek Pijarowski. Fot. Krzysztof Lucuk

Projekt graficzny Krzysztof Tyczkowski. AFL

CHÓR FILHARMONII ŁÓDZKIEJ IM. ARTURA RUBINSTEINA

1969-2020

32

stochowskiej im. Bronisława Hubermana, w Filharmonii Podkarpackiej im. Artura Maławskiego w Rzeszowie.

Chór brał także udział w licznych festiwalach, wśród których był Musica Antiqua Europae Orientalis odbywający się w Bydgoszczy, Wratislavia Cantans – koncert z Orkiestrą FŁ pod batutą Andrzeja Markowskiego w Katedrze św. Marii Magdaleny we Wrocławiu, czy Festiwal Krzysztofa Pendereckiego – występ w Kościele Najświętszej Marii Panny Wspomożenia Wiernych w Pile.

Koncertował także m.in. w Bazylice Jasno-górskiej w Częstochowie i w Bazylice Najświętszego Serca Jezusa w Warszawie (zyskując znakomite recenzje wykonaniem Mis-sa Latina Zdzisława Szostaka z Orkiestrą FŁ i solistami pod batutą kompozytora, 4 października 2006). Sukces przyniosło zespołowi wykonanie Mszy polskiej Jana Maklakiewicza z Teresą Żylis-Garą (sopran) i Zbigniewem Rymarczykiem (organy) pod dyktando Marka Jaszczaka w kościele parafialnym św. Kazimierza Królewicza w Radziejowicach.

W Łodzi, poza salą koncertową filharmonii, zespół wielokrotnie występował we wnę-trzach świątyń, a obok Kościoła Ewangelic-ko-Augsburskiego św. Mateusza były to: Pa-

rafia św. Antoniego Padewskiego i św. Jana Chrzyciela w Łagiewnikach, Kościół Ojców Jezuitów w Łodzi, a zwłaszcza Bazylika Archikatedralna św. Stanisława Kostki w Ło-dzi. W Bazylice, dla upamiętnienia pierwszej rocznicy śmierci Jana Pawła II, firma DUX dokonała nagrania Requiem d-moll W.A. Mozarta na płytę DVD. W specjalnie zaaran-żowanym wnętrzu wystąpili Chór i Orkiestra FŁ oraz soliści: Iwona Hossa, Urszula Krygier, Adam Zdunikowski i Romuald Tesarowicz, a dyrygował Tadeusz Wojciechowski.

Chór jest także częstym gościem w Archi-kolegiacie pw. Najświętszej Marii Panny i św. Aleksego w Tumie. Tam właśnie dokonał szeregu nagrań do kolejnych płyt i tam miały miejsce prawykonania utworów współcze-snych kompozytorów łódzkich, m.in. *Locus inaestimabilis* Krzysztofa Grzeszczaka. Pra-wykonań zresztą Chór ma w swoim dorobku znacznie więcej, a były wśród nich m.in. utwory Bronisława Kazimierza Przybylskie-go – *Opowieść o życiu i śmierci Karola Świerczewskiego* oraz wykonany podczas koncer-tu inauguracyjnego nowy gmach FŁ 10 grud-nia 2004 r. utwór *Myśląc Ojczyzna*, jak rów-nież *Ut quid, clamitatio in tribulatione*, *Locus inaestimabili* i *Glosa* Krzysztofa Grzeszcza-ka, *Modlitwa gettowego Żyda* Sebastiana Kondratowicza czy *Muzyka madrygałowa*

na chór sześcioletowy i sześć instrumen-tów Artura Zagajewskiego zaprezentowana w FŁ 22 listopada 2019. Największy rozgłos przyniosło pierwsze wykonanie Mszy facjińskiej Zdzisława Szostaka, które odbyło się w sali koncertowej łódzkiej filharmonii pod dyktando kompozytora 23 marca 2005 r.

Chór FŁ koncertował i koncertuje także w mniejszych ośrodkach w Polsce. Śpiewał m.in. w Kaliszu, Zgierzu, Pile, Kielcach, Łasku, Bełchatowie, Paradyżu, Płocku, Skierniewic-ach, Piotrkowie Trybunalskim, Tomaszowie Mazowieckim, Wieluniu czy Zduńskiej Woli. Występuje w salach koncertowych, pała-cach, wnętrzach świątyń, uczestniczy w kon-certach plenerowych i innych wydarzeniach (śpiewał pod dyktando Macieja Salskiego uświetniając otwarcie ms2 – oddziału Mu-zeum Sztuki w Manufakturze w Łodzi, brał udział w wykonaniu na Rynku Manufaktury muzyki towarzyszącej seansowi filmu Stan-leya Kubricka w widowisku plenerowym 2001: *Odyseja kosmiczna* 15 maja 2009, wraz z Orkiestrą Symfoniczną FŁ i solistami, pod dyktando Marcina Wolniewskiego).

Sala Koncertowa Państwowej Filharmonii w Łodzi, lata 70. XX w. Orkiestra Symfoniczna i Chór FŁ, dyryguje Zdzisław Szostak. AFL

Chór Filharmonii Łódzkiej, Jubileusz 25-lecia. W I radzie Chórmistrz Marek Jaszczak. Kościół Ewangelicko-Augsburski Świętego Mateusza w Łodzi, marzec 1994. AFL

Chór FŁ, Teresa Żylis-Gara (sopran), dyrygent Marek Jaszczak, Radziejowice, Parafia św. Kazimierza Królewicza, 15 września 2006. Fot. Andrzej Maziarz. AFL

Chór Filharmonii Łódzkiej w roku jubileuszu 40-lecia. Sala Koncertowa Filharmonii Łódzkiej im. Artura Rubinsteina. AFL

Teresa Żylis-Gara, Chór Filharmonii Łódzkiej, dyrygent Marek Jaszczak, Radziejowice, 15 września 2006. Fot. Karolina Siemion. AFL

Chór i Orkiestra Symfoniczna FŁ, Chór ZSM im. St. Mianuski w Łodzi, dyryguje Marek Pijarowski. Sala Koncertowa FŁ, 18 lutego 2005. Fot. Marcin Kopec. AFL

Chór Filharmonii Łódzkiej, dyryguje Dawid Ber, Archikatedra pw. NMP i św. Antoniego w Tumie, 22 maja 2011. Fot. Sławomir Głodek. AFL

Chór Filharmonii Łódzkiej. W III rz. pierwszy z lewej Chórmistrz Dawid Ber. Gmach FŁ. Fot. Dariusz Marcinkowski. AFL

Orkiestra i Chór FŁ, soliści Katarzyna Hołysz, Anna Bernacka, Jacek Laszczkowski, Romuald Tesarowicz, dyrygent José Maria Florêncio. Wykonanie Misja Latina Z. Szostaka. Bazylika Archikatedralna św. Stanisława Kostki w Łodzi, 9 kwietnia 2016. Fot. Dariusz Kulesza. AFL

Sala Kanc. Filh. Pom. im. I. J. Paderewskiego w Bydgoszczy, Ork. Symf. FPom., Chór FŁ, sol. K. Bakhriddinova, V. Dytiuk, G. Vashchenko, dyryg. M. Diadiura, 6 października 2017. Fot. Mariusz Talkowski. AFL

Chór Filharmonii Łódzkiej, Zbigniew Rymarczyk – fortepian, dyryguje Dawid Ber. Sala Koncertowa FŁ, Jubileusz 45-lecia, 29 września 2014. Fot. Tomasz Ogrodowczyk. AFL

Chór FŁ, fortepian Zbigniew Rymarczyk, dyryguje Jan Łukaszeński. Inaug. Roku Jubil. 50-lecia działalności Chóru FŁ. Sala Koncertowa FŁ, 17 lutego 2019. Fot. Marcin Stepien. AFL

Zdzisław Szostak, Bazylika Archikatedralna św. Stanisława Kostki w Łodzi, 9 kwietnia 2016. Fot. D. Kulesza. AFL

CHÓR FILHARMONII ŁÓDZKIEJ IM. ARTURA RUBINSTEINA

W SEZONIE 2019/2020

35

SOPRANY

Justyna Balwierczyk
Paulina Glinka
Maria Hubluk-Kaszuba
Danuta Kamińska
Krystyna Kulczycka
Ewa Maciejewska
Marta Malarska
Monika Michalik
Anna Poborc
Henryka Rajch
Aleksandra Ryłko-Sutowicz
Marta Stępień
Magdalena Szymańska
Elżbieta Wójcik
Anna Wójcikowska
Magdalena Zdzenicka
Justyna Zientala

ALTY

Renata Bilecka
Beata Edwards
Ewa Gramsz
Aleksandra Hawro-Łyko
Aleksandra Jabłońska-Kozub
Edyta Jełowicka

Jolanta Kania-Nowosielska
Joanna Kruszyńska
Anna Krysztofiak
Maja Skoblewska
Małgorzata Stadnicka
Elżbieta Sobczyńska
Dominika Stefańska
Agata Szmuk
Kinga Tomczyk

TENORY

Robert Bednarczyk
Grzegorz Głaszcz
Robert Grabowski
Michał Kluska
Michał Kubiak
Krzysztof Lachman
Piotr Matula
Łukasz Seta
Marcin Stańczyk
Zbigniew Wałęsiński
Andrzej Wąsikiewicz
Piotr Wieczorek
Mateusz Włodarczyk
Paweł Zięba
Paweł Żak

BASY

Sebastian Kondratowicz
Michał Kotynia
Jakub Kowalewski
Adrian Łęczycki
Piotr Ranfeld
Seweryn Ropenga
Michał Seta
Adam Suwald
Łukasz Szatkowski
Adam Tomczak
Rafał Wiecha
Paweł Zapart

Fot. J.M. Koba

CHÓRMISTRZ
DAWID BER

ASYSTENT
CHÓRMISTRZA
MARIA
HUBLUK-KASZUBA

PROWADZĄCY
EMISJĘ GŁOSU
MAŁGORZATA
JAŁMUŻNY-BOROWIK
BARTOSZ SZULC

AKOMPANIATOR
ZBIGNIEW
RYMARCZYK

INSPEKTOR
PIOTR RANFELD

WAŻNIEJSZE POZYCJE Z REPERTUARU CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

36

- Johann Sebastian Bach – *Ein feste Burg ist unser Gott* BWV 80
- Johann Sebastian Bach – Kantata *Tak Ojciec umiłował świat* BWV 68
- Johann Sebastian Bach – Magnificat D-dur BWV 243
- Johann Sebastian Bach – Oratorium na Boże Narodzenie
- Johann Sebastian Bach – *Pasja* wg św. Jana BWV 245
- Johann Sebastian Bach – Wielka Msza h-moll BWV 232
- Samuel Barter – *Agnus Dei*
- Jerzy Bauer – *Pomnik krzyczący* (prawykonanie)
- Ludwig van Beethoven – Fantazja c-moll na fortepian, chór i orkiestrę op. 80
- Ludwig van Beethoven – Oratorium *Chrystus na Górze Oliwnej* op. 85
- Ludwig van Beethoven – Kantata *Cisza morska i szczęśliwa podróż* op. 112 (śl. J.W. Goethe, przekład R. Stiller)
- Ludwig van Beethoven – Msza C-dur op. 86
- Ludwig van Beethoven – Missa solennis D-dur op. 123
- Ludwig van Beethoven – IX Symfonia d-moll op. 125
- Hector Berlioz – *Śmierć Kleopatry* – Scena liryczna na sopran i orkiestrę
- Hector Berlioz – *Potępienie Fausta* – Legenda dramatyczna
- Hector Berlioz – Symfonia dramatyczna *Romeo i Julia* op. 17 (wybór)
- Urszula Borkowska – *Cyberfonia* (prawykonanie)
- Aleksander Borodin – *Tańce połowieckie* z opery *Kniaź Igor*
- Johannes Brahms – *Alt-Rhapsodie* op. 53
- Johannes Brahms – *Neue Liebeslieder* op. 65
- Johannes Brahms – Niemieckie requiem op. 45
- Johannes Brahms – *Pieśń przeznaczenia* na chór i orkiestrę op. 54
- Benjamin Britten – Dwa psalmy
- Benjamin Britten – Requiem wojenne
- Leonard Bernstein – *Chichester Psalms*
- Leonard Bernstein – *West Side Story* (wybór)
- Anton Bruckner – *Te Deum* C-dur op. 108
- Anton Bruckner – III Msza f-moll WAB 28
- André Caplet – *Tout est lumière*
- Jacques Chailley – *Casa Dei*
- Luigi Cherubini – Requiem c-moll
- Piotr Czajkowski – Liturgia prawosławna wg św. Jana Złotoustego op. 41
- Piotr Czajkowski – *Mazepa* (oprac. A. Wicherek)
- Henryk Czyż – *Poemat patriotyczny Odrodzenie* (z wykorzystaniem fragm. Symfonii e-moll *Odrodzenie* Mieczysława Karłowicza)
- Henryk Czyż – *Opera Białowłosa* (fragm.)
- Claude Debussy – *La Damoiselle élue*
- Claude Debussy – *Nokturny*
- Claude Debussy – *Syn marnotrawny*
- Krzysztof Dębski – II Symfonia *Ver redit*
- Maurice Duruflé – Requiem op. 9
- Antonín Dvořák – Requiem b-moll op. 89
- Antonín Dvořák – *Stabat Mater* op. 58
- Gabriel Fauré – *Messe de requiem* op. 48
- Morton Feldman – *Rothko Chapel*
- César Franck – *Panis Angelicus*
- Joep Franssens – *Sanctus*
- Katarzyna Gärtner – Msza beatowa *Pan przyjacielem moim*
- George Gershwin – *Porgy and Bess* (libretto E. Du Bose Heyward i I. Gershwin; fragm.)
- Christoph Willibald Gluck – *Orfeusz i Eurydyka*
- Grzegorz Gerwazy Gorczycki – Trzy motety: *In virtate tua, Illuxit sol, Laetatus sum*
- Grzegorz Gerwazy Gorczycki – Missa Paschalis
- Charles Gounod – *Messe Solenne de Sainte Cécilie*
- Henryk Mikołaj Górecki – *Ad matrem* na sopran, chór mieszany i orkiestrę
- Henryk Mikołaj Górecki – *Beatus vir* na baryton, chór i orkiestrę op. 38
- Henryk Mikołaj Górecki – *Euntes ibant et flebant* op. 32
- Henryk Mikołaj Górecki – Kantata op. 26
- Henryk Mikołaj Górecki – *Sanctus Adalbertus* op. 71
- Henryk Mikołaj Górecki – *Totus Tuus* op. 60
- Aleksander Grieczaninow – Liturgia Domestica wg św. Jana Złotoustego
- Krzysztof Grzeszczak – *Glosa* (prawykonanie)
- Krzysztof Grzeszczak – *Locus Inaestimabilis* (prawykonanie)
- Krzysztof Grzeszczak – *Ut quid, clamitatio in tribulatione* (prawykonanie)
- Sofia Gubaidulina – *Pieśń słoneczna*
- Georg Friedrich Haendel – Oratorium *Juda Machabeusz*
- Georg Friedrich Haendel – Oratorium *Mesjasz* HWV 56
- Franz Joseph Haydn – Msza nr 14 B-dur
- Franz Joseph Haydn – Missa in tempore belli C-dur
- Franz Joseph Haydn – Msza Nelsonska
- Franz Joseph Haydn – Missa Sanctae Caeciliae
- Franz Joseph Haydn – Missa solennis Harmoniemesse Hob XXII:14
- Franz Joseph Haydn – Oratorium *Pory roku*
- Franz Joseph Haydn – Oratorium *Stworzenie świata*
- Franz Joseph Haydn – Oratorium *Siedem słów Chrystusa na krzyżu*
- Franz Joseph Haydn – *Stabat Mater*
- Franz Joseph Haydn – Symfonia G-dur *Oxfordzka* HWV I/92
- Johann Michael Haydn – Missa Sancti Aloysii
- Gustav Holst – *Suita* na wielką orkiestrę i 6-gł. chór żeński *Planety* op. 32
- Arthur Honegger – *Joanna d'Arc na stosie*
- Arthur Honegger – *Dramat biblijny Judith*
- Arthur Honegger – *Psalm symfoniczny w 3 częściach Król Dawid*
- Andrzej Hundziak – *Concerto per choro femminile*
- Leoš Janaček – Msza gładolicka
- Leoš Janaček – *Ojciec nasz*
- Gija Kancheli – *Styx*
- Sławomir Kaczorowski – *Gloria* (prawykonanie)
- Mieczysław Karłowicz – *Symfonia e-moll Odrodzenie* op. 7
- Wojciech Kilar – *Angelus* na sopran, chór mieszany i orkiestrę symfoniczną
- Wojciech Kilar – *Bogurodzica*
- Wojciech Kilar – *Exodus* na orkiestrę i chór
- Wojciech Kilar – *Missa Pro Pace*
- Wojciech Kilar – *Veni Creator*
- Wojciech Kilar – *Victoria*
- Sebastian Kondratowicz – *Modlitwa gettowego Żyda* (prawykonanie)
- Sławomir Kupczak – I Symfonia *Capax Dei* (prawykonanie)
- Jan Krenz – *Messa Breve*
- Jan Krenz – Requiem
- Andrzej Kurylewicz – *In Verona* na chór mieszany i wielką orkiestrę
- Marcin Leopolita – *Missa Paschalis*
- György Ligeti – Requiem
- Ferenc Liszt – *Symfonia Dantejska*
- Ferenc Liszt – *Ave Maria*
- Ferenc Liszt – *Vater Unser*
- Witold Lutosławski – I Symfonia
- Witold Lutosławski – *Trois Poèmes d'Henri Michaux*
- Juliusz Łuciuk – *Suita maryjna*
- Paweł Łukaszewski – III Symfonia *Symphony of Angels*
- Gustav Mahler – II Symfonia c-moll
- Gustav Mahler – III Symfonia d-moll
- Gustav Mahler – VIII Symfonia
- Jan Maklakiewicz – *Msza polska*
- Bohuslav Martinu – *Msza polowa* na baryton solo, chór męski i orkiestrę (śl. pol. K. Czekotowski)
- Pietro Mascagni – *Rycerskość wieśniacza* (wersja koncertowa)
- Felix Mendelssohn-Bartholdy – *Psalm 98* op. 91

WAŻNIEJSZE POZYCJE Z REPERTUARU CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

37

- Feliks Nowowiejski – Missa pro pace op. 49 nr 3
- Jacques Offenbach – *Wielka księżna Gérolstein*
- Carl Orff – *Carmina Burana*
- Carl Orff – *Catulli Carmina*
- Juan Gutiérrez da Padilla – Missa Ave Regina Caelorum
- Giovanni Pierluigi Palestrina – Missa Papae Marcelli
- Felix Mendelssohn-Bartholdy – Oratorium *Eliasz* op. 70
- Felix Mendelssohn-Bartholdy – Oratorium *Paulus* op. 36
- Felix Mendelssohn-Bartholdy – II Symfonia B-dur *Lobgesang* op. 52
- Felix Mendelssohn-Bartholdy – Muzyka do *Snu nocy letniej* Williama Szekspira
- Marcin Mielczewski – Magnificat
- Stanisław Moniuszko – Cztery litanie ostrobramskie
- Stanisław Moniuszko – Kantata *Widma*, sceny liryczne z poematu Adama Mickiewicza *Dziady*
- Stanisław Moniuszko – Msza Piotrowińska B-dur
- Stanisław Moniuszko – Kantata na głosy solowe, chór i orkiestrę *Sonety Krymskie* (do słów A. Mickiewicza)
- Stanisław Moniuszko – *Verbum nobile* (wyk. koncertowe)
- Stanisław Moryto – Stabat Mater
- Wolfgang Amadeus Mozart – *Ave Verum Corpus* KV 618
- Wolfgang Amadeus Mozart – Msza koronacyjna C-dur KV 317
- Wolfgang Amadeus Mozart – Laudate Dominum
- Wolfgang Amadeus Mozart – Requiem d-moll KV 626
- Wolfgang Amadeus Mozart – Symfonia C-dur Linzka KV 425
- Wolfgang Amadeus Mozart – *Vesperae solennes de confessore* KV 339
- Wolfgang Amadeus Mozart – Wielka msza c-moll KV 427
- Karol Mroszczyk – Nokturn na chór żeński i orkiestrę (prawykonanie)
- Modest Musorgski – *Borys Godunow* (fragm.)
- Feliks Nowowiejski – *Rota*
- Feliks Nowowiejski – Missa pro pace op. 49 nr 3
- Jacques Offenbach – *Wielka księżna Gérolstein*
- Carl Orff – *Carmina Burana*
- Carl Orff – *Catulli Carmina*
- Juan Gutiérrez da Padilla – Missa Ave Regina Caelorum
- Giovanni Pierluigi Palestrina – Missa Papae Marcelli
- Jan Kanty Pawлуskiewicz – *Harfy Papuszy*
- Giovanni Pierluigi da Palestrina – Stabat Mater
- Krzysztof Penderecki – Agnus Dei
- Krzysztof Penderecki – *Chieruwimszkaja pieśń*
- Krzysztof Penderecki – Credo
- Krzysztof Penderecki – *Kadisz. Życie za życie. Łódzkim Abramkom, którzy chcieli żyć. Polakom, którzy ratowali Żydów*
- Krzysztof Penderecki – Missa brevis
- Krzysztof Penderecki – Oratorium *Dies Irae* na chór mieszany i wielką orkiestrę symfoniczną
- Krzysztof Penderecki – Pasja według św. Łukasza
- Krzysztof Penderecki – Polskie requiem na 4 głosy solowe, 2 chóry mieszane i orkiestrę
- Krzysztof Penderecki – Psalm Dawida na chór mieszany i perkusję
- Krzysztof Penderecki – Symfonia-Oratorium *Siedem bram Jerozolimy* na kwintet solistów, recytatora, trzy chóry i orkiestrę
- Krzysztof Penderecki – Te Deum na głosy solo, chór mieszany i wielką orkiestrę
- Krzysztof Penderecki – Veni Creator
- Giovanni Battista Pergolesi – Stabat Mater
- Bernard Pietrzak – *Con Dolores*
- Francis Poulenc – Cztery motety a cappella na Boże Narodzenie
- Francis Poulenc – Gloria
- Francis Poulenc – Messe G-dur
- Francis Poulenc – Stabat Mater
- Sergiusz Prokofiew – Kantata *Aleksander Newski* op. 78
- Bronisław Kazimierz Przybylski – Missa Papae Joannis Pauli Secundi (I raz w Polsce)
- Bronisław Kazimierz Przybylski – *Opowieść o życiu i śmierci Karola Świerczewskiego* (prawykonanie)
- Giacomo Puccini – Messa di Gloria (pierwszy raz w Polsce)
- Sergiusz Rachmaninow – Kantata *Dzwony* op. 35
- Władysław Raczkowski – *Apoteoza* (oprac. Jakub Kowalewski)
- Maurice Ravel – *Dziecko i czary* (wykonanie koncertowe)
- Maurice Ravel – II Suita baletowa *Dafnis i Chloe*
- Gioacchino Rossini – La Petite Messe Solennelle
- Gioacchino Rossini – Mała msza uroczysta
- Gioacchino Rossini – Stabat Mater
- John Milford Rutter – Gloria
- John Milford Rutter – Requiem
- Camille Saint-Saëns – *Samson i Dalila*
- Pfarrvikar Jörg Scheerer – Liturgia
- Alfred Schnittke – Requiem
- Franz Schubert – V Msza As-dur
- Robert Schumann – Sceny z *Fausta* Goethego
- Robert Schumann – *Raj i Peri*
- Robert Schumann – *Zigeunerleben* op. 29 nr 3
- Valentin Silvestrov – Requiem dla Larissy (pierwszy raz w Polsce)
- Igor Strawiński – Symfonia psalmów
- Igor Strawiński – *Król Edyp*
- Stanisław Sylwester Szarzyński – *Ad hymnos ad cantus*
- Stanisław Sylwester Szarzyński – *Jesu, spes mea*
- Zdzisław Szostak – Missa Latina (prawykonanie)
- Zdzisław Szostak – *Natus nobis est Salvator*
- Dmitrij Szostakowicz – XIII Symfonia b-moll *Babi Jar* op. 113
- Karol Szymanowski – Oratorium Stabat Mater op. 53
- Karol Szymanowski – Suita z baletu *Harnasie* op. 55
- Karol Szymanowski – III Symfonia *Pieśń o nocy* op. 27
- Karol Szymanowski – Kantata *Demeter* na alt solo, chór żeński i orkiestrę (st. S. Wyspiański) op. 37
- Karol Szymanowski – Litanie do Marii Panny na sopran, chór żeński i orkiestrę (st. J. Libert) op. 59
- Karol Szymanowski – Veni Creator na sopran solo, chór mieszany, organy i orkiestrę (st. S. Wyspiański) op. 57
- Aleksander Tansman – Psalm Dawidowe na tenor solo, chór mieszany i orkiestrę
- Aleksander Tansman – *Prorok Izajasz*
- John Tavener – *Svyati*
- Romuald Twardowski – *Koncert wiejski*
- Romuald Twardowski – Mała liturgia prawosławna na głos solo, chór i orkiestrę
- Pēteris Vasks – *Dona nobis pacem* na chór i orkiestrę smyczkową
- Giuseppe Verdi – Requiem
- Giuseppe Verdi – *Traviata* (wykonanie koncertowe)
- Heitor Villa-Lobos – *Chôros nr 10*
- Vivaldi Antonio – Gloria RV 589
- Vivaldi Antonio – Psalm *Dixit Dominus* VVWV 594
- Wagner Richard – *Rienzi* (libretto komp. wg powieści E. Bulwera-Lyttona)
- Ryszard Wagner – *Parsifal* (II akt, wykonanie koncertowe)
- Mieczysław Wajnbęrg – VIII Symfonia *Kwiaty polskie* op. 83 (fragm.)
- Andrew Lloyd Webber – Requiem
- Andrew Lloyd Webber – Musical *Jesus Christ Superstar* (fragm.)
- Stanisław Wiechowicz – Kantata *Na glinianym wazoniku*
- Ralph Vaughan Williams – I Symfonia *Morska*
- Artur Zagajewski – Stabat Mater (prawykonanie)
- Artur Zagajewski – Muzyka madrygałowa na chór sześciogłosowy i sześć instrumentów (prawykonanie)
- Józef Zeidler – Veni Creator
- Marcin Józef Żębrowski – Magnificat

ŹRÓDŁA MATERIAŁÓW WYKORZYSTANYCH DO ZREALIZOWANIA WYSTAWY

38

Archiwum Chóru Męskiego „Echo” Poznań
Archiwum Chórów Parafii Archikatedralnej św. Stanisława Kostki w Łodzi
Archiwum Cyfrowe Archiwum Prowincjalnego Franciszkanów (OFMConv) w Krakowie
Archiwum Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku
Archiwum Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuty Bacewiczów w Łodzi
Archiwum Filharmonii Częstochowskiej
Archiwum Filharmonii Łódzkiej im. Artura Rubinsteina w Łodzi
Archiwum Kościoła Chrześcijan Baptystów w Łodzi
Archiwum Opera Krakowska
Archiwum Orkiestry Symfonicznej im. Karola Namysłowskiego w Zamościu
Archiwum Państwowe w Łodzi
Archiwum Przedsiębiorstwa Usług Geodezyjno-Kartograficznych „GEOFOT” w Łodzi
Archiwum Stowarzyszenia „Harmonia” z Łodzi
Archiwum Stowarzyszenia Śpiewaczego „Echo” w Łodzi
Archiwum Stowarzyszenia Śpiewaczego im. Stanisława Moniuszki w Łodzi
Archiwum Towarzystwa Śpiewackiego „Lutnia” w Radomiu
Cyfrowe Muzeum Teatru Wielkiego w Łodzi
Zbiory Biblioteki Narodowej Polona
Zbiory Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego
Zbiory CFKZ PTTKT w Łodzi (dostęp 2007 r.)
Zbiory Mazowieckiej Biblioteki Cyfrowej – zbiory on-line
Zbiory Miejskiego Konserwatora Zabytków (dostęp 2007 r.)
Zbiory Muzeum Miasta Łodzi
Zbiory Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi
Zbiory Narodowego Archiwum Cyfrowego – zbiory on-line
Zbiory Salonu Muzycznego im. Feliksa Nowowiejskiego w Poznaniu
Zbiory Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi
Zbiory Yad Vashem – (foto z Litzmannstadt Ghetto)
Zbiór ikonograficzny Alfonsa Pellowskiego, [w:] BUŁ
Zbiór Międzynarodowej Fundacji Muzycznej im. Artura Rubinsteina w Łodzi

ZBIORY ARCHIWÓW RODZINNYCH:

Archiwum rodzinne Jakuba Kosmala
Archiwum rodzinne Mirosława Hodora
Archiwum rodzinne Barbary Ligęzy
Archiwum rodzinne Konrada Żelazo
Archiwum Rodziny Marii Kowalskiej
Archiwum Rodziny Nowaków
Archiwum Rodziny Artura Rubinsteina
Archiwum Rodziny Pellowskich
Archiwum Tadeusza Paciorkiewicza

OPRACOWANIA I ARTYKUŁY:

Dr. Karol Czerny: *Czwierćwiekowa przeszłość Lwowskiego Tow. Śpiewackiego „LUTNIA” jej dążenia, ideały i działalność jako sprawozdanie za lata administracyjne 1905/1906 i 196/1907. W dwudziestopięciolecie Towarzystwa.* Nakł. Tow. „LUTNIA”, Lwów 1907/1908. Polona
Oskar Flatt: *Opis miasta Łodzi pod względem historycznym, statystycznym i przemysłowym.* Warszawa, w drukarni „Gazety Codziennej” 1853, przedruk – Wyd. GRAKO w nakładzie 2000 egz. numerowanych, egz. Nr. 1330, Łódź 2002.
Zdzisław Konicki: *Ulice Łodzi*, wyd. Wojciech Grochowalski 1995.
Anna Kuligowska-Korzeniewska: *Życie kulturalne w gettcie łódzkim. Muzyka i taniec* [w:] *Fenomen Getta Łódzkiego 1940-1944*, Wydawnictwo UŁ pod red. Pawła Samusia i Wiesława Pusia, Łódź 2007.
Anna Kuligowska-Korzeniewska: *Łódzka Orkiestra Symfoniczna w Litzmannstadt Ghetto* [w:] *90 lat Filharmonii Łódzkiej*, red. Krystyna Juszyńska, Wyd. Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuty Bacewiczów w Łodzi, Łódź 2006.
Włodzimierz Kusik: *Aria na wiolonczelę. Niezwykła historia Haliny Kowalskiej* [w:] Wydawnictwo Literackie i Naukowe RADWAN, Tolkmicko 2010.
Michał Latosiński: *Litzmannstadt Getto*. Strona internetowa.
Władysław Litmanowicz – Jerzy Giżycki: *Szachy od A do Z*, Wyd. Sport i Turystyka, Warszawa 1986.
Alfons Pellowski: *Kultura muzyczna Łodzi do roku 1918*, Wyd. Wojciech Grochowalski nakładem Papier-Serwice, Łódź 1994.
Aleksander Poliński: *Dzieje muzyki polskiej w zarysie*. Wydawnictwo Nauczycieli Szkół Wyższych we Lwowie. Lwów 1907.
Andrzej Rukowiecki: *Łódź 1939-1945. Kronika okupacji*, Wyd. Księży Młyn, Łódź 2012.
Paweł Spodenkiewicz: *Muzyka klasyczna po „aryjskiej” stronie Litzmannstadt*, Łódź 2018.
Kazimierz Wodzyński (red.): *Państwowa Filharmonia w Łodzi 1915-1975* s. 73. Wyd. Państwowa Filharmonia Łódzka, Łódź 1975.
Tadeusz Wojciechowski: „Na 40-lecie Koła Śpiewackiego LUTNIA w Pleszewie 1896-1936 z krótkim zarysem dziejów miasta Pleszewa”. Wyd. T. Wojciechowski. Pleszew 1936. Polona
Hasła Lutni. Wydawnictwo „ECHA MUZYCZNEGO”, Aleksander Rajchman, Warszawa 1898.
50-lecie Towarzystwa b. Chórów katedralnych „LUTNIA” we Włocławku. *Włocławek 1938, Polona Jubiläumschrift der „Lodzer Zeitung” 1863-1913*. Verlag von. J. Petersilge, Lodz. 2. Dezember 1913.
Kirchen-Gesang-Verein Evang Luth. St. Johannis Gemeinde zu Lodz 1884-1934 Festschrift zum 50 jährigen Jubiläum des Kirchengesangverein, WBP w Łodzi.
Krótki zarys historyczny Stowarzyszenia Śpiewaczego im. Stanisława Moniuszki w Łodzi 1924-1934. Polona on-line, Sygn. DŻS XXIA.
Lutnia Warszawska 1887-1897. Warszawa: Gebethner i Wolff, 1897, Polona on-line, sygn. 1.413.005 A.
Program Koncertu Jana Kubelika w Wilnie 7 listopada 1907. Polona
Wielki Jubileusz 100-lecia erygowania parafii pw. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny w Łodzi 1910-2010, praca zbiorowa: ks. Franciszek Semik, ks. Piotr Braczkowski, Stanisław Kubiak, Grzegorz Trybuchowski. Wyd. Rzymskokatolicka Parafia św. Józefa Oblubieńca NMP w Łodzi, Łódź 2009.
Z dziejów Akademii Muzycznej w Łodzi. cz. I – Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna 1945-1975, praca zbiorowa: Z. Gzella, J. Janyst, A. Pellowski, J. Prusiecka, J. Smolska. Wyd. UŁ, Łódź 1991, s. 13. Czasopismo „The Sketch” z 9 maja 1894 roku. Artykuł o Bronisławie Hubermanie ze zdjęciem autorstwa Artysty-Fotografa Mieczkowskiego z Warszawy. Archiwum Filharmonii Częstochowskiej.

AUTORZY FOTOGRAFII:

Benedykt Jerzy Dorys
Georg Fayer
Sławomir Głodek
Fred Hartsook
Edward Hartwig
Fryderyk Hempel
Halina Holasa-Idziakowa
Jerzy Maciej Koba
Marcin Kopeć
Dariusz Kulesza
Magdalena Lasocka
Krzysztof Łuciuk
Jan Malarski
Dariusz Marcinkowski
Andrzej Maziarz
Aleksander Meyer
Jan Mieczkowski
Jerzy Neugebauer
Tomasz Ogródowczyk
Kacper Pempel
Ryszard Ratuszewski
K. Schulz
Karolina Siemion
Ireneusz Skąpski
Marcin Stepien
Irena Strzemieczna
Henryk Śmigacz
Mariusz Talkowski
Allan Warren
Bronisław Wilkoszewski
Stanisław Zaborski
Studio Matzene, Chicago
Zakład fotograficzny: The London Stereoscopic Company Photographers to Her Majesty
Zakład Fotograficzny J. Fuchsowa, Poznań
Zakład Fotograficzny Kuczyński i Gultler w Krakowie

WSPOMNIENIA, ROZMOWY, WYWIADY:

Mirosław Hodor: *Wspomnienia rodzinne*, styczeń - luty 2015.
Tadeusz Paciorkiewicz: *Wspomnienia* [w:] *Z dziejów Akademii Muzycznej w Łodzi. cz. I – PWSM 1945-1975*, praca zbiorowa, Wyd. UŁ, Łódź 1991.
Alfons Pellowski: *Wspomnienia z czasów wojny*. Łódź, lata 70. XX wieku.
Rozmowa z prof. Franciszkiem Wesołowskim w 90. lecie urodzin *W nutach jest tylko połowa muzyki*. Bożena Pellowska-Chudobińska, [w:] „Kultura i Biznes” nr 11 listopad-grudzień 2003.
Rozmowa z Małgorzatą Irchą – prezesem Stowarzyszenia Śpiewaczego „Harmonia” w Łodzi, maj 2016.
Rozmowa z Barbarą Ligezą, wnuczką Bronisława Ligęzy. Łódź, 25 września 2012.
Rozmowa z Karolem Stasińskim – wiceprezesem Stowarzyszenia Śpiewaczego „Harmonia” w Łodzi, maj 2016.

PRASA:

„Echo” 1937 nr 167.
„Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” 1894 nr 1, listopad; 1904 nr 2.
„Dziennik Łódzki” 1945 nr 7 z 8 lutego 1945, nr 128 (138), 1957 nr 291; 1959 nr 63, 70; 1961 nr 72, 80.
„Dziennik Łódzki”. Pismo przemysłowe, handlowe i literackie. 1887 nr 20, 24, 27; 1888 nr 35, 62, 85, 130; 1892 nr 71, 75, 252.
„Gazeta Łódzka” 1915 nr 7; 1916 nr 33, 1916 nr 310; 1917 nr 11, 36, 39, 52, 75, 84, 88, 140.
„Głos Polski” 1919 nr 120.
„Głos Poranny” 1934 nr 98, 262; 1938 nr 348, 349; 1939 nr 15, 155.
„Głos Poranny”. Dodatek ilustrowany; z 8 czerwca 1930; z 28 czerwca 1931; z 21 lutego 1932; z 26 lutego 1933; 1934 nr 262.
„Głos Robotniczy” 1945 z 22, 29, 30 czerwca, 18 i 20 lipca 1945.
„Godzina Polski” Dziennik polityczny, społeczny i literacki. 1917 nr 30, 41, 44, ; 1918 nr 33.
„Ilustrowana Republika” 1925 nr 67; 1927 nr 107; 1928 nr 69, 81, 88, 89, 336; 1929 nr 8, 115; 1930 nr 56, 74, 147; 1931 nr 129, 308; 1932 nr 184; 1933 nr 268, 276, 297, 299, 341; 1934 nr 27, 156, 166, 274, 313; 1935 nr 129; 1937 nr 52, 146; 1939 nr 39.
„Litzmannstädter Zeitung” 1940 nr 102, 103, 109, 116, 118, 120, 129, 288, 347; 1941 nr 8, 13, 18, 20, 21, 35, 37, 121, 127, 128; 1942 nr 275, 289; 1943 nr 3, 20, 359-360; 1944 nr 30, 212, 219, 239, 359-360; 1945 nr 14.
„Lodscher Zeitung” 1940 nr 61.
„Lodzer Zeitung” 1895 z 13 stycznia; 1939 nr 308, 312, 318, 349.
„Łodzianin” 1938 nr 156.
„Łódź w ilustracji”. Dodatek niedzielny do „Kurjera Łódzkiego” 1924 nr 10, 18, 19; 1926 nr 3, 48; 1929 z 14 kwietnia, nr 21, 41, 52; 1930 nr 9, 147, 148; 1931 nr 41; 1932 nr 1, 49; 1933 nr 2, 19, 24, 42; 1934 nr 12; 1938 nr 14, 45; 1939 nr 16.
„MUZYKA”, 1925, 1927 czerwiec; 1928 czerwiec; VII-IX 1932; 1934.
„Neue Lodzer Zeitung. Handels und Industrieblatt” 1904 nr 103; 1906 nr 6; 1909 nr 50; 1910 nr 6; 1911 nr 164, 165; 1912 nr 152, 156, 159, 186; 1913 nr 118; 1916 nr 101, 146; 1924 nr 34, 103, 106; 1926 nr 3, 17, 62, 102, 130; 1927 nr 295, 330; 1928 nr 81, 89, 91, 291; 1931 nr 91, 119; 1932 nr 106; 1933 nr 111, 113, 118, 120, 339.
„Nowy Kurjer Łódzki” Dziennik polityczny, społeczny i literacki. 1916 nr 38, 54, 101.
„Panorama” z 23 listopada 1930; z 3 stycznia 1932.
„Republika” 1924 nr 99.
„Rozwój”. Dziennik polityczny, przemysłowy, ekonomiczny, społeczny i literacki, ilustrowany. 1898 nr 33; 1898 nr 154, 162; 1900 nr 6, 172, 177; 1905 nr 2; 1906 nr 50, 128, 268; 1907 nr 45; 1908 nr 283; 1909 nr 3, 280; 1910 nr 177; 1911 nr 269; 1912 nr 50, 267; 1913 nr 60, 98; 1920 nr 320, 343; 1924 nr 351; 1926 nr 87.
„Rozwój - Nasz Dodatek Ilustrowany” z 7 listopada 1926.
„Trybuna Ludu” 1959 nr 86.
„Tygodnik Ilustrowany” 1911 nr 19; 1932 nr 42.
„Wielkopolska Ilustracja”, 1929 nr 34.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

Fotopolska.eu.
Hasło: Rewelersi: The Jubilee Singers 1871-1881 From Fink University, Nashville - The Revelers UTICA JUBILEE SINGERS z New-York. Rewelersi_4913470136_9779d55eec.
Hasło: Kuban Cossack Choir 100th anniversary.jpg.
Hasło: Widownia Sali Koncert. Filh. Warsz. 1939. [w:] Historyczne centrum Warszawy.
Hasło: Pablo de Sarasate. wikimedia.org/wikipedia/commons/1/2/Pablo_de_Sarasate_1906.
Hasło: https://www.lodzgetto.pl/dom_kultury.html,30. Autor strony internetowej: Michał Latosiński.

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

39

17 LUTEGO
2019

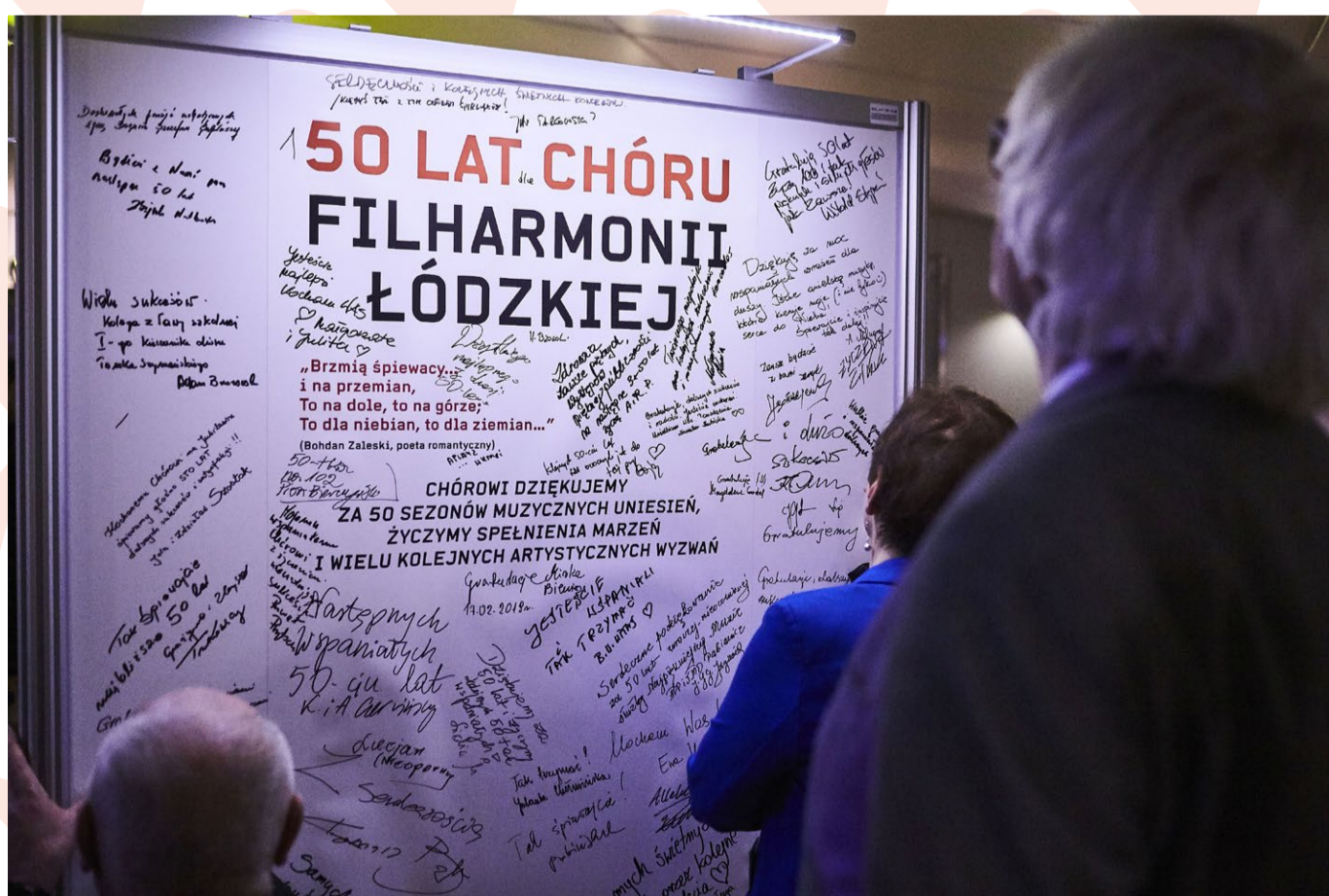
SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA
INAUGURACJA ROKU
OBCHODÓW JUBILEUSZU

KONCERT
GALOWY

DYRYGENT - DAWID BER

W PROGRAMIE UTWORY
MIKOŁAJA ZIELEŃSKIEGO,
JOHANNA SEBASTIANA BACHA,
KRZYSZTOFA GRZESZCZAKA,
PAWŁA ŁUKASZEWSKIEGO,
JAMESA WHITBOURNA

Zdjęcia z koncertu: Marcin Stępień

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

40

17 LUTEGO
2019

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA
INAUGURACJA ROKU
OBCHODÓW JUBILEUSZU

KONCERT
GALOWY

DYRYGENT - DAWID BER

W PROGRAMIE UTWORY
MIKOŁAJA ZIELEŃSKIEGO,
JOHANNA SEBASTIANA BACHA,
KRZYSZTOFA GRZESZCZAKA,
PAWŁA ŁUKASZEWSKIEGO,
JAMESA WHITBOURNA

Zdjęcia z koncertu: Marcin Stepien

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

41

8 MARCA
2019

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA

KONCERT
ORATORYJNY

DYRYGENT - PAWEŁ PRZYTOCKI

W PROGRAMIE UTWORY
WOLFGANG AMADEUS MOZART
SYMFONIA C-DUR „LINZKA” KV 425
WIELKA MSZA C-MOLL KV 427

Zdjęcia z koncertu: Marcin Stepien

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

42

17 KWIETNIA 2019

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA

KONCERT CHÓRALNY

WSPÓŁORGANIZOWANY
Z AKADEMIĄ MUZYCZNĄ
IM. GRAŻYNY I KIEJSTUTA
BACEWICZÓW W ŁODZI

DYRYGENT - KAMIL GRUSZCZYŃSKI
DYRYGENT - RAFAŁ WIECHA

W PROGRAMIE UTWORY
KRZYSZTOFA PENDERECKIEGO,
BARTŁOMIEJA PĘKIELA,
FELIXA MENDELSSOHN-
BARTHOLDY'EGO,
GIUSEPPE VERDIEGO,
KAROLA SZYMANOWSKIEGO,
MAURICE DURUFLÉ,
ALFREDA SCHNITTKE,
MIŁOSZA BEMBINOWA

10 MAJA 2019

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA

KONCERT ORATORYJNY

VIVA MONIUSZKO - STANISŁAWOWI
MONIUSZCE W 200-LECIE URODZIN
DYRYGENT - ŁUKASZ BOROWICZ

W PROGRAMIE UTWORY
STANISŁAWA MONIUSZKI:
III LITANIA OSTROBRAMSKA,
SONETY KRYMSKIE,
VERBUM NOBILE (WYKONANIE
KONCERTOWE)

Zdjęcia z koncertów: Marcin Stepien, Dariusz Kulesza

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

43

14 CZERWCA
2019

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA

KONCERT
SYMFONICZNY

NA ZAKOŃCZENIE SEZONU
ARTYSTYCZNEGO 2018/2019
DYRYGENT - PAWEŁ PRZYTOCKI

W PROGRAMIE
GUSTAV MAHLER
III SYMFONIA D-MOLL

Zdjęcia z koncertu: Dariusz Kulesza

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

44

29 CZERWCA 2019

ŁÓWICZ, BAZYLIKA KATEDRALNA
WNIEBOWZIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ
MARIII PANNY I ŚW. MIKOŁAJA
INAUGURACJA 20. WĘDROWNEGO
FESTIWALU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
KOLORY POLSKI

ZŁOTY JUBILEUSZ

DYRYGENCI: DAWID BER,
MARIA HUBLUK-KASZUBA,
KAMIL GRUSZCZYŃSKI,
RAFAŁ WIECHA

W PROGRAMIE UTWORY
JOHANNA SEBASTIANA BACHA,
KRZYSZTOFA PENDERECKIEGO,
KRZYSZTOFA GRZESZCZAKA,
SŁAWOMIRA KACZOROWSKIEGO,
ALFREDA SCHNITTKE,
ERIKSA EŠENVALDSA,
WOLFGANGA AMADEUSA MOZARTA

Zdjęcia z koncertu: Marcin Stepien

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

45

25 SIERPANIA 2019

STUDIANNA-POŚWIĘTNE,
SANKTUARIUM MATKI BOŻEJ
ŚWIĘTORODZINNEJ
KONCERT W RAMACH 20.
WĘDROWNEGO FESTIWALU
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
KOLORY POLSKI

MISTRZOWSKI MOZART

DYRYGENT – PAWEŁ PRZYTOCKI

W PROGRAMIE
WOLFGANG AMADEUS MOZART
WIELKA MSZA C-MOLL KV 427

31 SIERPANIA 2019

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA
KONCERT W RAMACH 20.
WĘDROWNEGO FESTIWALU
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
KOLORY POLSKI

HARFY PAPUSZY

DYRYGENT – JAKUB CHRENOWICZ

W PROGRAMIE
JAN KANTY PAWLUŚKIEWICZ
HARFY PAPUSZY

Zdjęcia z koncertów: Marcin Stepien, Dariusz Kulesza

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

46

21 WRZEŚNIA
2019

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA
INAUGURACJA SEZONU
ARTYSTYCZNEGO 2019/2020

KONCERT
ORATORYJNY

PAMIĘCI MAESTRO ZDZISŁAWA
SZOSTAKA (1930-2019)

DYRYGENT - PAWEŁ PRZYTOCKI

W PROGRAMIE
KRZYSZTOF PENDERECKI
CREDO

Zdjęcia z koncertu: Dariusz Kulesza

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

47

5 PAŹDZIERNIKA 2019

PIOTRKÓW TRYBUNALSKI,
BAZYLIKA MNIEJSZA PW. ŚW.
JAKUBA APOSTOŁA – FARA

6 PAŹDZIERNIKA 2019

ZDUŃSKA WOLA, KOŚCIÓŁ PW.
ŚW. ANTONIEGO Z PADWY, DOM
MISYJNY KSIĘŻY ORIONISTÓW

KONCERTY ORATORYJNE

DYRYGENCI: DAWID BER,
MARIA HUBLUK-KASZUBA,
KAMIL GRUSZCZYŃSKI,
RAFAŁ WIECHA

W PROGRAMIE UTWORY
HENRYKA MIKOŁAJA GÓRECKIEGO,
ALFREDA SCHNITTKE,
WOLFGANGA AMADEUSA MOZARTA,
SIERGIEJA RACHMANINOWA,
GABRIELA FAURÉ,
GEORGA FRIEDRICH HÄNDLA

Zdjęcia z koncertów: Marcin Stepien

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

48

19 PAŹDZIERNIKA
2019

SALA KONCERTOWA FILHARMONII
ŁÓDZKIEJ IM. A. RUBINSTEINA

KONCERT
ORATORYJNY

DYRYGENT - ANDRIY YURKEVYCH

W PROGRAMIE
ANDREW LLOYD WEBBER
REQUIEM

Zdjęcia z koncertu: Dariusz Kulesza

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

49

22 LISTOPADA
2019

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA

NIEOBLICZALNE OBLICZA CHÓRZYSTÓW

DYRYGENCI: DAWID BER,
RAFAŁ WIECHA,
JOANNA KRUSZYŃSKA,
ALEKSANDRA RYŁKO-SUTOWICZ,
MAGDALENA SZYMAŃSKA
PROWADZENIE KONCERTU: MAJA
SKOBLEWSKA I PAWEŁ ZAPART

W PROGRAMIE UTWORY
PAULA SIEFERTA,
MARCINA MIELCZEWSKIEGO,
MIECZYŚŁAWA KARŁOWICZA,
ARTURA ZAGAJEWSKIEGO

Zdjęcia z koncertu: Dariusz Kulesza

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

50

13 GRUDNIA
2019

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA

KONCERT
CHÓRALNY

DYRYGENT - PAWEŁ PRZYTOCKI

W PROGRAMIE
MODEST MUSORGSKI
BORYS GODUNOW (FRAGMENTY)

Zdjęcia z koncertu: Dariusz Kulesza

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

51

17 STYCZNIA
2020

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA
OTWARCIE ROKU
BEETHOVENOWSKIEGO,
250. ROCZNICA URODZIN
KOMPOZYTORA

KONCERT
ORATORYJNY

DYRYGENT - MAREK PIJAROWSKI

W PROGRAMIE
LUDWIG VAN BEETHOVEN
MSZA C-DUR OP. 86

Zdjęcia z koncertu: Dariusz Kulesza

KONCERTY CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

W ROKU OBCHODÓW JUBILEUSZU 50-LECIA DZIAŁALNOŚCI

52

14 LUTEGO
2020

SALA KONCERTOWA
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
IM. A. RUBINSTEINA

KONCERT
ORATORYJNY

DYRYGENT - DIMITRIS BOTINIS

W PROGRAMIE
CARL ORFF
CARMINA BURANA

Zdjęcia z koncertu: Marcin Stepień

PŁYTA NA 50-LECIE

53

Z OKAZJI JUBILEUSZU 50-LECIA CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ ZOSTAŁA WYDANA PŁYTA, NA KTÓREJ ZNALAZŁY SIĘ TRZY MSZE: MESSE BASSE GABRIELA FAURÉ, TONGEREN MASS KRZYSZTOFA GRZESZCZAKA I SON OF GOD MASS JAMESA WHITBOURNA.

W NAGRANIU WZIĘLI UDZIAŁ SOLIŚCI: **MAGDALENA SZYMAŃSKA** – SOPRAN, **MARTA BOBERSKA** – SOPRAN, **PAWEŁ GUSNAR** – SAKSOFON, **KRZYSZTOF URBANIAK** – ORGANY, ORAZ **CHÓR MIESZANY FŁ** PRZYGOTOWANY PRZEZ **DAWIDA BERA**, KTÓRY POPROWADZIŁ TO WYKONANIE. NAGRANIE ZREALIZOWAŁA FIRMA DUX.

FAURÉ | GRZESZCZAK | WHITBOURN

MASSSES

COMPACT
disc
DIGITAL AUDIO

DDD

ZAIKS BIEM

DUX
Recording Producers

DUX 1613

Total Time 57:01

Marta BOBERSKA soprano, Magdalena SZYMAŃSKA soprano
Paweł GUSNAR saxophone, Krzysztof URBANIAK organ

Łódź Philharmonic Choir

Dawid BER conductor

ALL RIGHTS OF THE PRODUCER AND OF THE OWNER OF THE RECORDED WORK RESERVED. UNAUTHORISED PUBLIC PERFORMANCE, BROADCASTING, HIRING, LENDING AND COPYING OF THIS RECORD PROHIBITED

Państwowa Filharmonia w Łodzi

Sala kinoteatru „Bałtyk”, Narutowicza 20

Niedziela, 27 stycznia 1946 r. godz. 12.15 w poł.

XIII. PORANEK SYMFONICZNY

DYRYGENT:

WŁADYSŁAW RACZKOWSKI

o r a z

CHÓR PAŃSTWOWEGO KONSERWATORIUM MUZYCZNEGO W ŁODZI

PROGRAM:

1. K. KURPIŃSKI: Uwertura do op. „Królowa Jadwiga”. 2. a) T. SZELIGOWSKI: „Pod okapem śnieg”. b) K. SIKORSKI: „Jezu malusieńki”.
c) K. WILKOMIRSKI: Dwie kolędy. d) WŁ. RACZKOWSKI: Kolysanka Marii Panny. 3. K. SIKORSKI: Uwertura miniaturowa.
4. A. BAX: Suita kolędowa na chór żeński i orkiestrę smyczkową. 5. ST. MONIUSZKO: Mazur z op. „Straszny dwór”

Bilety w cenie od zł. 5.-- do 30.-- do nabycia w kasie kina „Bałtyk” od godz. 10-ej do 14-ej

Zakł. Drukarsko-Introlig. Spółdz. Wydawn. „Książka” — Łódź, Narutowicza 34. — D-06350

PAŃSTWOWA FILHARMONIA W ŁODZI

NARUTOWICZA 20

Dyrektor: ROMAN IŻYKOWSKI

Środa, 21 marca 1951 r., godzina 19.30

Czwartek, 22 marca 1951 r., godz. 19.30

XXVIII KONCERT SYMFONICZNY Poświęcony twórczości Karola Szymanowskiego

BOHDAN

WODICZKO

DYRYGENT

W programie: »Harnasie« — I-sze wykonanie
II Koncert Skrzypcowy

HENRYK

PALULIS

Chór Państwowych Wyższej i Średniej
Szkoł Muzycznych w Łodzi

SKRZYPCE

Kasa Filharmonii czynna codziennie od godz. 15-ej do 19-ej, w niedzielę od 10-ej do 12-ej. Bilety ulgowe ze zniżką 50% kasa wydaje na pisemne zgłoszenia zakładów pracy, szkół i organizacji społecznych (co najmniej 10 biletów na zgłoszenie).
Począwszy od poniedziałku kasa Filharmonii czynna będzie również w godzinach porannych od 10-ej do 12-ej.

PAŃSTWOWA FILHARMONIA W ŁODZI

Kier. Art. Henryk Czyż

Dyrektor: Edmund Bugajski

SOBOTA ● NIEDZIELA

7 ● 8 GRUDNIA 1957 ROKU GODZ. 19.30

ARTURA HONEGGERA

PSALM SYMFONICZNY W TRZECH CZĘŚCIACH

KRÓL DAWID

**ORKIESTRA I CHÓR
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ**

DYRYGENT

HENRYK CZYŻ

SOLIŚCI:

STEFANIA WOYTOWICZ

IRENA WINIARSKA

ROMUALD SPYCHALSKI

HALINA BUCZACKA

ANDRZEJ SZAŁAWSKI

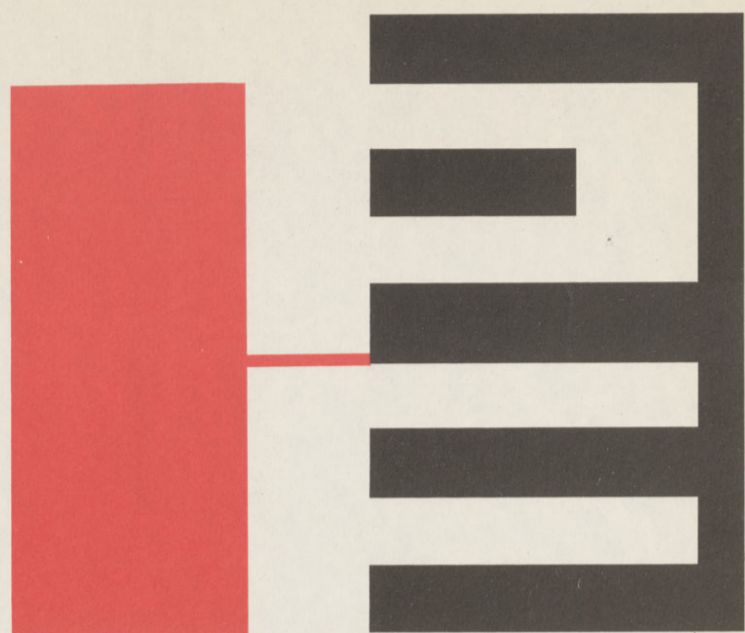
WZNOWIENIE KONCERTU

KASA CZYNNA CODZIENNIE W GODZ. 15 - 19

2040 — Zak 21.11.57 — D-9 — 200 — Druk mat. kl. VII A1/69 g

SEZON KONCERTOWY
1969/70

Piątek - 31 października, godz. 19,30

**PAŃSTWOWA
FILHARMONIA W ŁODZI**

**W.A. MOZART
REQUIEM**

**ORKIESTRA SYMFONICZNA I CHÓR
FILHARMONII ŁÓDZKIEJ**

DYRYGENT

STEFAN MARCZYK

SOLIŚCI

DELFINA AMBROZIAK
sopran

KAZIMIERZ PUSTELAK
tenor

KRYSTYNA SZCZEPAŃSKA
mezzosopran

ZDZISŁAW KRZYWICKI
bas

Sprzedż biletów w cenie zł 5-13 w kasie Filharmonii codziennie, z wyjątkiem niedziel i świąt w godz. 15-19.
Dział Organizacji Widowni przyjmuje zamówienia zbiorowe w godz. 8-15, tel. 213-71.

PAŃSTWOWA FILHARMONIA W ŁODZI

DYR. KAZIMIERZ MIKOŁAJCZAK KIER. ART. HENRYK CZYŻ

UROCZYSTE KONCERTY JUBILEUSZOWE Z OKAZJI 60-LECIA DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWOWEJ FILHARMONII W ŁODZI

30

maja
godz. 19,00
Teatr Wielki

ARTUR

RUBINSTEIN

fortepian

ORKIESTRA SYMFONICZNA FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

DYRYGENCI

HENRYK CZYŻ

ZDZISŁAW SZOSTAK

W PROGRAMIE

S. MONIUSZKO – Uwertura do op. Halka

FR. CHOPIN – Koncert fortepianowy f-moll

L. v. BEETHOVEN – V Koncert fortepianowy Es-dur

6

czerwca
godz. 19,30
Filharmonia
Łódzka

Arthur Honegger

KRÓL DAWID

ORKIESTRA SYMFONICZNA i CHÓR MIESZANY P F Ł

DYRYGENT

HENRYK CZYŻ

SOLIŚCI

STEFANIA WOYTOWICZ
sopran

KRYSTYNA SZCZEPAŃSKA
mezzosopran

BOHDAN PAPROCKI
tenor

ZOFIA KUCÓWNA
recytacje

ADAM HANUSZKIEWICZ
recytacje

Sprzedaż biletów w kasie Filharmonii codziennie od 22 maja, z wyjątkiem niedziel i świąt w godz. 15–19. Informacji udziela Dział Obsługi Słuchaczy i Upowszechnienia Muzyki w godz. 9–16, tel. 213-71.

PAŃSTWOWA FILHARMONIA W ŁODZI

DYR. KAZIMIERZ MIKOŁAJCZAK KIER. ART. HENRYK CZYŻ

ROK JUBILEUSZOWY 1915 - 1975

SEZON KONCERTOWY 1975/76

Piątek - 12 grudnia, godzina 19,30

Sobota - 13 grudnia, godzina 18,00

NIE TAKI DIABEŁ STRASZNY...

ORKIESTRA SYMFONICZNA I CHÓR PFŁ

DYRYGUJE I PROWADZI

HENRYK CZYŻ

SOLIŚCI

DELFINA AMBROZIAK

sopran

KAZIMIERZ MYRLAK

tenor

PRZYGOTOWANIE CHÓRU - TOMASZ SZYMAŃSKI

W PROGRAMIE

J. Haydn - Symfonia G-dur nr 92 „Oxfordzka“

C. Orff - Catulli carmina

Sprzedaż biletów w kasie Filharmonii codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt w godz. 15-19. Dział Obsługi Słuchaczy i Upowszechnienia Muzyki przyjmuje zgłoszenia na abonamenty i zamówienia zbiorowe w godz. 9-16, tel. 213-71

PAŃSTWOWA FILHARMONIA IM. ARTURA RUBINSTEINA W ŁODZI

Fot. Ch. Zieliński i J. Kopeć
Proj. graf. I. Pokora

LDA z. 1372/89 - D-3/1513 - 1000 szt.

PAŃSTWOWA FILHARMONIA im. A.RUBINSTEINA W ŁODZI

Dyrektor Art. **PAWEŁ PRZYTOCKI**

Dyrektor Nacz. **KATARZYNA NOWICKA**

KONCERT INAUGURACYJNY SEZONU 1997/98
Środa – 10 września, godz. 19 *** Kościół Ewangelicki św. Mateusza

KRZYSZTOF PENDERECKI
SIEDEM BRAM
JEROZOLIMY
(łódzkie prawykonanie)

ORKIESTRA I CHÓR FILHARMONII ŁÓDZKIEJ
CHÓR MIESZANY POLSKIEGO RADIA W KRAKOWIE

Dyrygent

PAWEŁ PRZYTOCKI

Soliści

ELŻBIETA TOWARNICKA
DOROTA RADOMSKA

soprany

JADWIGA RAPPE

kontralt

ADAM ZDUNIKOWSKI

tenor

RADOSŁAW ŻUKOWSKI

bas

Recytator - ks. **WALDEMAR SONDKA**
Łódzki Duszpasterz Środowisk Twórczych

Przygotowanie chóru **MAREK JASZCZAK**
MAREK KLUZA

Sprzedaż biletów odbywa się w kasie Filharmonii (tel. 37-14-82 lub 37-15-06 w. 112) od poniedziałku do czwartku
w godz. 12 do 16, w dniu koncertu od godz. 15 - 17.30 oraz w Kościele od godz. 18.

10-11.12.2004

dyrektor naczelny: Zbigniew Lasocki | dyrektor artystyczny: Marek Pijarowski

Uroczyste koncerty otwarcia nowej sali koncertowej

Filharmonii Łódzkiej im. Artura Rubinsteina

Instytucji Kultury Samorządu Województwa Łódzkiego

10 grudnia 2004 r. (piątek), godz. 19.00
11 grudnia 2004 r. (sobota), godz. 18.00
Sala Koncertowa FŁ, ul. Narutowicza 20/22

Orkiestra Symfoniczna i Chór Mieszany
Filharmonii Łódzkiej

soliści:

Krzysztof Jakowicz (skrzypce)

Krzysztof Jabłoński (fortepian)

Wiesław Ochman (tenor)

dyrygent:

Marek Pijarowski

Filharmonia
Łódzka
im. Artura
Rubinsteina

Institucja Kultury Samorządu Województwa Łódzkiego

Dyrektor naczelny **Andrzej Sułek**
Dyrektor artystyczny **Tadeusz Wojciechowski**

22 lutego 2008, piątek, godzina 19.00

KONCERT ORATORYJNY
Johannes Brahms III Symfonia F-dur op. 90
Jan Krenz Requiem

Adam Kruszewski baryton
Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Łódzkiej
Chór Filharmonii Łódzkiej
JAN KRENZ dyrygent
Marek Jaszczak przygotowanie chóru

Krenz

Urząd Marszałkowski w Łodzi

bezpłatny druk

OMNIDRUK
DRUKARNIA WIELKOFORMATOWA

ul. Narutowicza 20/22, 90-135 Łódź
www.filharmonia.lodz.pl

REZERWACJA I SPRZEDAŻ BILETÓW
telefony: (42) 664 79 79, 664 79 99
e-mail: filharmonia@filharmonia.lodz.pl

Filharmonia Łódzka im. Artura Rubinsteina
Instytucja Kultury Samorządu Województwa Łódzkiego

Dyrektor naczelny i artystyczny **Lech Dzierżanowski**
Dyrygent-szef orkiestry **Daniel Raiskin**

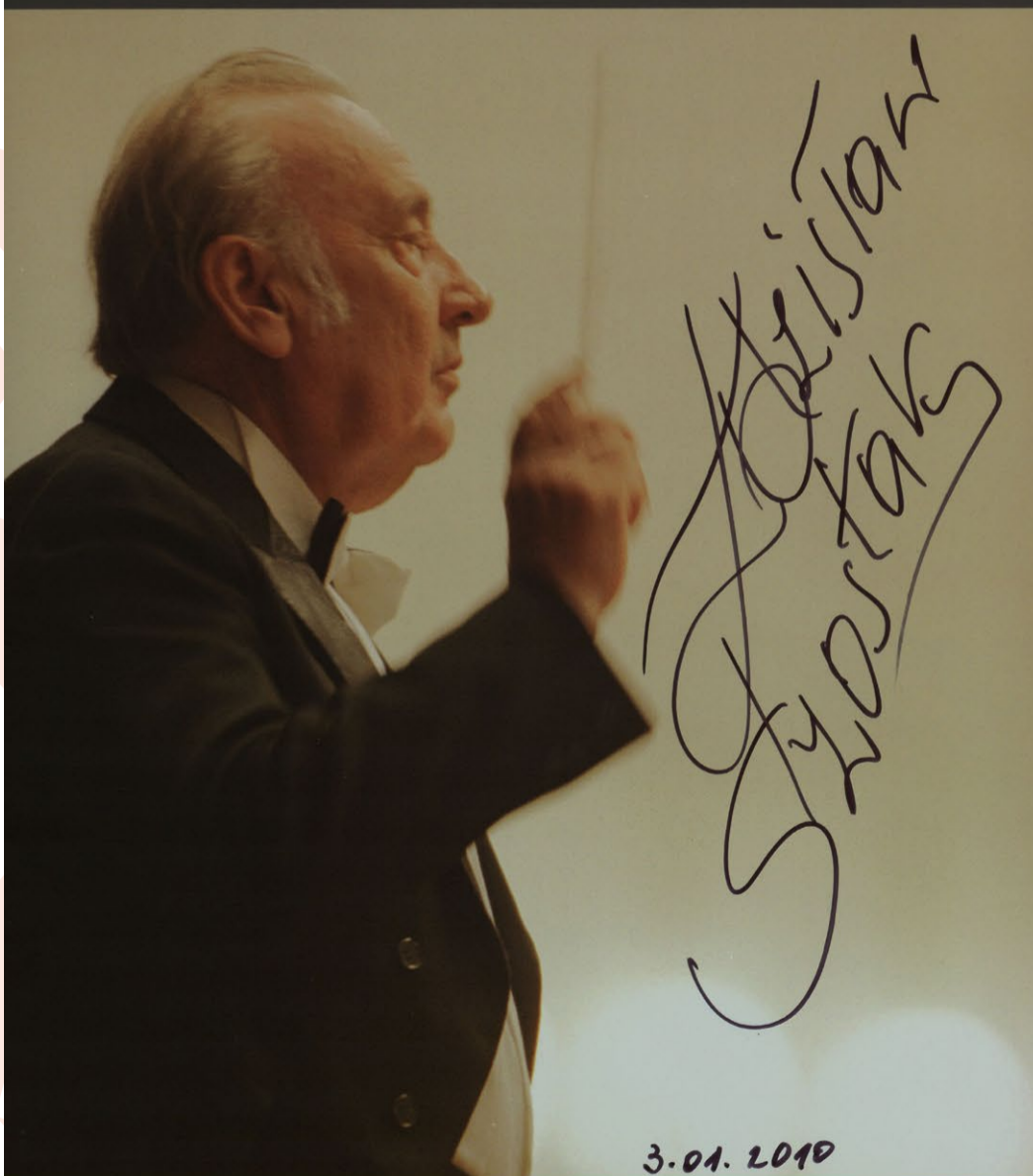
Koncert jubileuszowy

Zdzisław Szostak

80-lecie urodzin i 60-lecie pracy artystycznej

03.01.2010 / niedziela / 19.00

Sala Koncertowa

WYKONAWCY

Elżbieta Towarnicka *sopran*

Eugenia Rezler *alt*

Piotr Kusiewicz *tenor*

Piotr Nowacki *bas*

Dorota Wójcik *sopran*

Zdzisław Szostak, Bogdan Olędzki *dyrygenci*

Marek Jaszczak *przygotowanie chóru*

Orkiestra Symfoniczna

i Chór Filharmonii Łódzkiej

PROGRAM

Uwertura „Piccola”

„Królowa Bona” – suita z muzyki do filmu Janusza Majewskiego

„Missa Latina” (fragmenty)

„Natus nobis est Salvator”

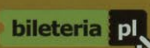
foto: Tomasz Stańczak/Agencja Gazeta

REZERWACJA I SPRZEDAŻ BILETÓW
(+48 42) 664 79 79
(+48 42) 664 79 66
bilety@filharmonia.lodz.pl

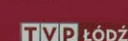
KASA BILETOWA
• poniedziałek – piątek: 10.00–18.00
• dwie godziny przed każdym koncertem
• podczas pierwszej przerwy w koncercie

INFORMACJE O KONCERTACH
• poniedziałek – piątek: 11.30–15.30
• (+48 42) 664 79 99

www.filharmonia.lodz.pl

Patron medialny

Koncert Papieski

w 33. rocznicę rozpoczęcia pontyfikatu
w roku beatyfikacji Jana Pawła II

Joseph Haydn (1732–1809)
Oratorium **Stworzenie świata**
(wersja angielska)

27.10.2011
czwartek, godz. 19.00

Bazylika Archikatedralna
św. Stanisława Kostki w Łodzi
ul. Piotrkowska 265

Wykonawcy

Aleksandra Kubas – sopran

Nicholas Mulroy – tenor

Bogdan Makal – bas

Andrzej Kosendiak – dyrygent

Chór Filharmonii Wrocławskiej im. Witolda Lutosławskiego

Orkiestra Symfoniczna i Chór Filharmonii Łódzkiej
im. Artura Rubinsteina

Agnieszka Franków-Żelazny i Dawid Ber

– przygotowanie chórów

Wstęp wolny

Organizatorzy:

Parafia Archikatedralna
św. Stanisława Kostki
w Łodzi

50 LAT CHÓRU FILHARMONII ŁÓDZKIEJ

ROK JUBILEUSZOWY

LUTY 2019 – MARZEC 2020

Filharmonia Łódzka im. Artura Rubinsteina ul. Narutowicza 20/22, 90-135 Łódź.
Bilety na koncerty organizowane w ramach jubileuszu Chóru FŁ można nabywać
w kasach FŁ, online na www.filharmonia.lodz.pl lub w serwisie Bilety24.pl
Informacje, rezerwacje, sprzedaż biletów: tel. 42 664 79 79

Filharmonia
Łódzka
im. Artura
Rubinsteina

50 lat
Chóru
Filharmonii
Łódzkiej